

100 lat Polski w liczbach 1918–2018

100 lat Polski w liczbach 1918–2018

Opracowanie merytoryczne

Główny Urząd Statystyczny, Departament Opracowań Statystycznych

pod kierunkiem
Renaty Bielak

Zespół autorski

Magdalena Ambroch, Grażyna Czermak, Elżbieta Lisiak, Grażyna Szydłowska

Skład i opracowanie graficzne

Marek Wilczyński

przy udziale
Marka Krysta (opracowanie wykresów), Macieja Zycha (opracowanie map)

Zdjęcia

Narodowe Archiwum Cyfrowe – na stronach: 7, 13, 33, 47, 52, 75
prezydent.pl – na str.: 81

ISBN 978-83-7027-680-5

Publikacja dostępna na stronie internetowej
<http://stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208.
Informacje w sprawach sprzedaży publikacji — tel. (22) 608 32 10, 608 38 10
Zam. 229/2018/nakł. 2500

Szanowni Państwo,

Jubileusz stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości zbiega się z setną rocznicą powstania Głównego Urzędu Statystycznego. Z tej okazji mam przyjemność przekazać do rąk Państwa publikację pt. „100 lat Polski w liczbach. 1918–2018”, ukazującą historię naszego kraju przez pryzmat danych statystycznych.

Ostatnie sto lat było niezwykle burzliwym okresem w dziejach Polski. Budowa młodego, suwerennego państwa została przerwana przez II wojnę światową, a następnie przez wieloletnią dominację ZSRR i totalitarny ustrój komunistyczny. Dzięki nieustającym dążeniom wolnościowym narodu w 1989 r. Polska znów stanęła na drodze do demokracji i gospodarki rynkowej. Zmianom politycznym towarzyszył postęp technologiczny stymulujący przemiany społeczno-gospodarcze.

Dla Głównego Urzędu Statystycznego sto lat istnienia to niezmienna dbałość o zapewnienie bezpieczeństwa informacyjnego państwa, niezależnie od zawirowań historycznych i uwarunkowań zewnętrznych. To także stały rozwój metodologii, korzystanie z dostępnych technologii oraz podejmowanie nowych badań w celu uchwycenia zmian cywilizacyjnych i aktualnych problemów kraju.

Przedkładana Państwu publikacja została podzielona na cztery części odpowiadające kolejnym okresom stuletniej historii Polski. Każda z nich zawiera wybrane dane, które charakteryzują ówczesny ustrój oraz sytuację społeczno-gospodarczą. Dane statystyczne zostały uzupełnione o podstawowe informacje historyczne, ułatwiające interpretację danych liczbowych.

Niniejsze wydawnictwo prezentuje jedynie niewielki fragment bogatych zasobów statystyki. Wyrażam nadzieję, że zachęci ono Czytelników do sięgnięcia po bardziej szczegółowe opracowania Głównego Urzędu Statystycznego. Zapraszam Państwa do lektury.

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, lipiec 2018 r.

Wstęp

Mija sto lat od czasu odzyskania przez Polskę niepodległości oraz powołania Głównego Urzędu Statystycznego. Te doniosłe wydarzenia stały się inspiracją do opracowania publikacji pt. „100 lat Polski w liczbach. 1918–2018”, w której wybrane procesy i zjawiska z historii naszego kraju przedstawiono przez pryzmat danych statystycznych.

Zawarte w publikacji informacje zostały pogrupowane chronologicznie w czterech rozdziałach, które odpowiadają charakterystycznym okresom z ostatniego stulecia Polski. Wydzielenie tych części wynika także z potrzeby zaznaczenia odmienności uwarunkowań dziejów naszego kraju pod względem suwerenności, zasięgu terytorialnego i organizacji państwa, a także sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej. Kolejne podokresy obejmują lata:

- 1918–1939,
- 1939–1945,
- 1945–1989,
- 1989–2018.

Każdy rozdział rozpoczyna się od kalendarium wydarzeń o istotnym znaczeniu dla historii Polski. Stanowią one tło dla informacji liczbowych oraz ułatwiają interpretację danych opisujących zmiany ustrojowe, społeczne i gospodarcze.

Wydawnictwo ukazuje również przemiany statystyki oficjalnej. Etapy jej rozwoju i prowadzone badania były w znacznej mierze warunkowane sytuacją geopolityczną. Solidny dorobek Głównego Urzędu Statystycznego z okresu II Rzeczypospolitej został zaprzepaszczonej przez II wojnę światową. Lata powojenne to odbudowa statystyki państwowej, która następnie została podporządkowana założeniom gospodarki centralnie planowanej. Przemiany ustrojowe lat 90. XX w. zaowocowały wprowadzeniem nowych, międzynarodowych standardów metodologicznych badań oraz uutorowały drogę do statystyki publicznej. Istotną rolę odegrała przy tym Ustawa o statystyce publicznej z 29 czerwca 1995 r. Określiła ona zasady organizacji Urzędu i stworzyła podstawy do prowadzenia wielodzielnych badań statystycznych. Odzwierciedleniem zmian zachodzących w polskiej statystyce jest zakres informacji prezentowanych w poszczególnych rozdziałach publikacji.

Istotną kwestią przy pracy nad publikacją był dobór materiału statystycznego. Założono, że w każdej części przedstawione zostaną zagadnienia wspólne dla całego stulecia. Dotyczą one informacji z zakresu: terytorium, organizacji państwa, ludności, warunków życia i gospodarki. Przy ich prezentowaniu starano się utrzymać, w miarę dostępności danych, podobny układ, a przez to zachować element ciągłości i porównywalności. W opisie statystycznym wykorzystano m.in. informacje o wydarzeniach ważnych dla statystyki publicznej, jakimi są spisy powszechne, przeprowadzone przed wojną i w latach powojennych. Na ich podstawie przedstawiono (jeśli nie zaznaczono inaczej) dane o stanie i strukturze ludności oraz zasobach mieszkaniowych dla lat: 1921, 1931, 1946, 1950, 1988, 2002 i 2011.

Dodatkowo wybrano informacje o zjawiskach i procesach charakterystycznych dla poszczególnych podokresów. Dzięki dostępności wyników badań zapoczątkowanych w latach 90. XX w., spójnych metodologicznie ze standardami międzynarodowymi, szczególnie wzbogacony został zakres informacyjny o Polsce współczesnej.

W każdym rozdziale, co do zasady, zaprezentowano dane z dwóch skrajnych lat. Dla całego opracowania przyjęto następujące założenia:

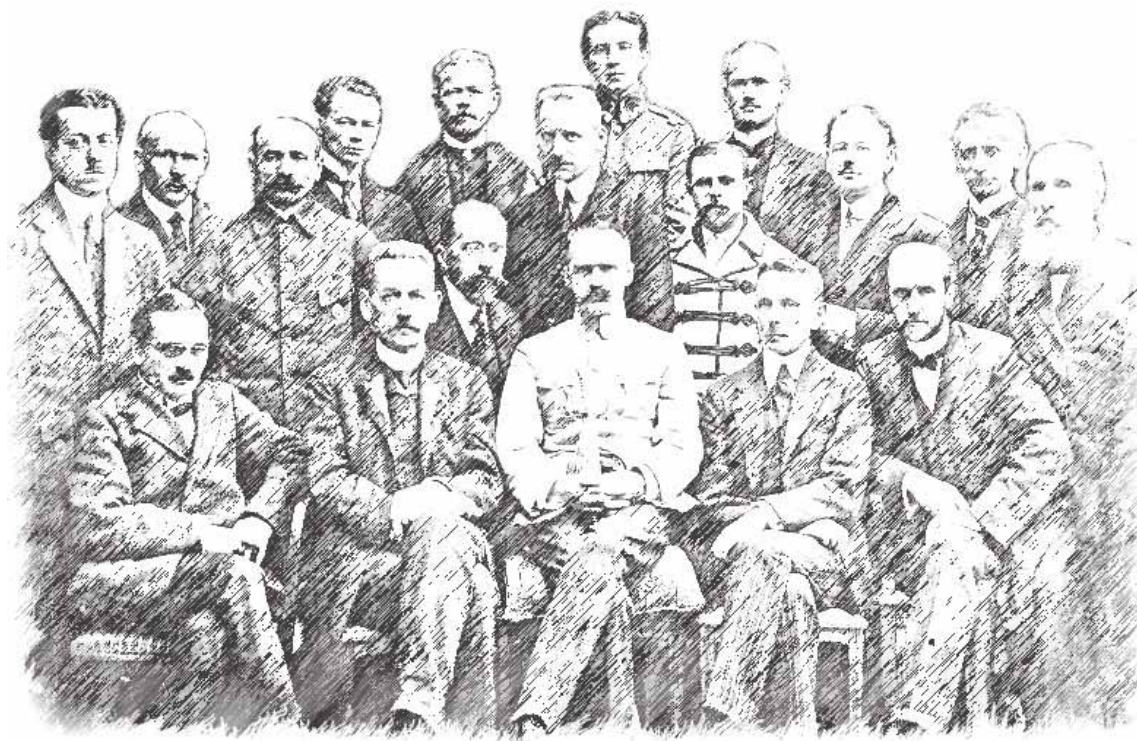
- dane dla lat przedwojennych i powojennych podaje się dla obowiązującego wówczas zakresu terytorialnego, odnoszą się one zatem do obszarów nieporównywalnych geograficznie,
- przytoczone nazwy państw są właściwe dla stosowanych w poszczególnych okresach.

Podstawowym źródłem dla przedstawionych treści były opracowania i publikacje Głównego Urzędu Statystycznego, w tym szczególnie roczniki statystyczne i wydawnictwa przedstawiające informacje w ujęciu historycznym. Wykorzystano także materiały pozastatystyczne. Szczegółowy wykaz podano w bibliografii zamieszczonej na końcu opracowania.

Publikacja ma charakter poglądowy, a jej celem jest zasygnalizowanie najważniejszych przemian w funkcjonowaniu naszego kraju i warunkach życia ludności. Gruntowną analizę sytuacji w poszczególnych okresach umożliwiają przywołane źródła, ujmuje dane w bardziej szczegółowy i kompletny sposób, zarówno w sensie zakresowym, metodologicznym, jak i pod względem prezentowanych szeregów czasowych.

Spis treści

Przedmowa	3
Wstęp	4
1918–1939	7
1939–1945	33
1945–1989	47
1989–2018	75
Objaśnienia znaków umownych	106
Ważniejsze skróty	106
Bibliografia	107

1918-1939

11 listopada 1918 r., po 123 latach niewoli, odrodziło się państwo polskie. Przyczyniły się do tego dążenia niepodległościowe całego narodu oraz klęska mocarstw zaborczych (Austrii, Niemiec i Rosji) w czasie I wojny światowej. Pierwsze lata po uzyskaniu niepodległości to przede wszystkim likwidacja zniszczeń wojennych, obrona granic Polski (głównie w latach 1918–1922) oraz zintegrowanie ziem byłych trzech zaborów (pod względem instytucji państwowych, przepisów prawnych, języka czy waluty).

Kalendarium wybranych wydarzeń

Powołanie do życia Głównego Urzędu Statystycznego na mocy Reskryptu Rady Regencyjnej z dnia 1 VII 1918 r.	13 VII 1918	
	11 XI 1918	Odzyskanie niepodległości Polski po 123 latach zaborów; ustanowienie urzędu Naczelnika Państwa i powierzenie władzy oraz naczelnego dowództwa nad Polską Siłą Zbrojną marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu
Powołanie pierwszego rządu Rzeczypospolitej Polskiej z premierem Jędrzejem Moraczewskim na czele	18 XI 1918	
	27 XII 1918	Wybuch powstania wielkopolskiego, zakończonego zwycięstwem Polaków; 16 II 1919 r. podpisanie rozejmu w Trewirze
Wybory do Sejmu Ustawodawczego na mocy dekretu z 1918 r. w sprawie zasad ordynacji wyborczej	26 I 1919	
	14 II 1919 – 12 X 1920	Wojna polsko-bolszewicka zakończona zawieszeniem broni i podpisaniem rozejmu w dniu 18 X 1920 r. W dniach 13–25 VIII 1920 r. w rejonie Radzimina i Ossowa, Polacy stoczyli Bitwę Warszawską, pod dowództwem marszałka Józefa Piłsudskiego nazwaną „Cudem nad Wisłą” i zatrzymali marsz bolszewików na zachód
Uchwalenie Małej konstytucji, na mocy której najwyższym przedstawicielem państwa został Naczelnik Państwa – Józef Piłsudski	20 II 1919	
	28 II 1919	Na mocy pokojowego traktatu wersalskiego Polska otrzymała Wielkopolskę i Pomorze; traktat został ratyfikowany 10 I 1920 r. i z tą datą wszedł w życie
Trzy powstania śląskie: pierwsze i drugie pod dowództwem Alfonsa Zgrzebnioka, trzecie pod dowództwem Wojciecha Korfańtego	16 VIII 1919 – 5 VII 1921	
	21 X 1919	Ustawa o organizacji statystyki administracyjnej Rzeczypospolitej Polskiej

Uchwalenie Konstytucji marcowej, wprowadzającej trójpodział władzy i dwuizbowy system parlamentarny (Sejm i Senat tworzące razem Zgromadzenie Narodowe)	17 III 1921	
	10 II 1925	Podpisanie w Rzymie przez Stanisława Grabskiego i ambasadora Władysława Skrzyńskiego konkordatu – układu regulującego stosunki pomiędzy Polską i Watykanem oraz określającego prawną pozycję Kościoła katolickiego w Polsce
Podpisanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej tzw. Konstytucji kwietniowej, która m.in. umocniła pozycję prezydenta	23 IV 1935	
	28 IV 1939	Wypowiedzenie przez Adolfa Hitlera polsko-niemieckiego paktu (deklaracji) o niestosowaniu przemocy z 1934 r.
Podpisanie paktu o nieagresji Ribbentrop-Mołotow wraz z dodatkowym tajnym protokołem o rozgraniczeniu stref interesów w Europie Środkowej i Wschodniej, oznaczającym faktyczny rozbiór Polski przez Niemcy i Rosję	23 VIII 1939	

Po odzyskaniu niepodległości terytorium Polski składało się z ziem byłych zaborów:

- rosyjskiego – w ok. 69%,
- austriackiego – w ok. 20%,
- pruskiego – w ok. 11%.

Źródło: [6, 44].

W dniu 15 XI 1920 r. zostało utworzone Wolne Miasto Gdańsk – autonomiczne miasto-państwo pod ochroną Ligi Narodów. Jego powstanie było wynikiem przegranej Niemiec w I wojnie światowej.

Podział administracyjny Polski w 1927 r.

Stan w dniu 1 I

Wykreślono na podstawie mapy w *Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej 1927*, Warszawa 1927.

Powierzchnia i granice Polski

	1922	1939 ^a
Powierzchnia w tys. km ²	388,6 ^b	389,7
Długość granicy państwowej	5 534	5 548
lądowej: w km	5 394	5 408
w %	97,5	97,5
morskiej: w km	140	140
w %	2,5	2,5

a Stan w dniu 31 VII. b Po weryfikacji w 1933 r.
Źródło: [13, 44].

Podział administracyjny w 1939 r.

Stan w dniu 1 IV

M.st. Warszawa ^a	1
Województwa	16
Powiaty	264
w tym grodzkie	23
Miasta	611
Gminy wiejskie	3 195
Gromady	40 533

a Miasto na prawach województwa.
Źródło: [6, 44].

Powierzchnia Polski w 1939 r. była większa niż w początkowym okresie niepodległości, co wynikało głównie z przyłączenia w październiku 1938 r. Zaolzia (906 km²). W 1939 r. Polska, z powierzchnią 390 tys. km², zajmowała 6 miejsce w Europie.

Źródło: [6, 17, 44].

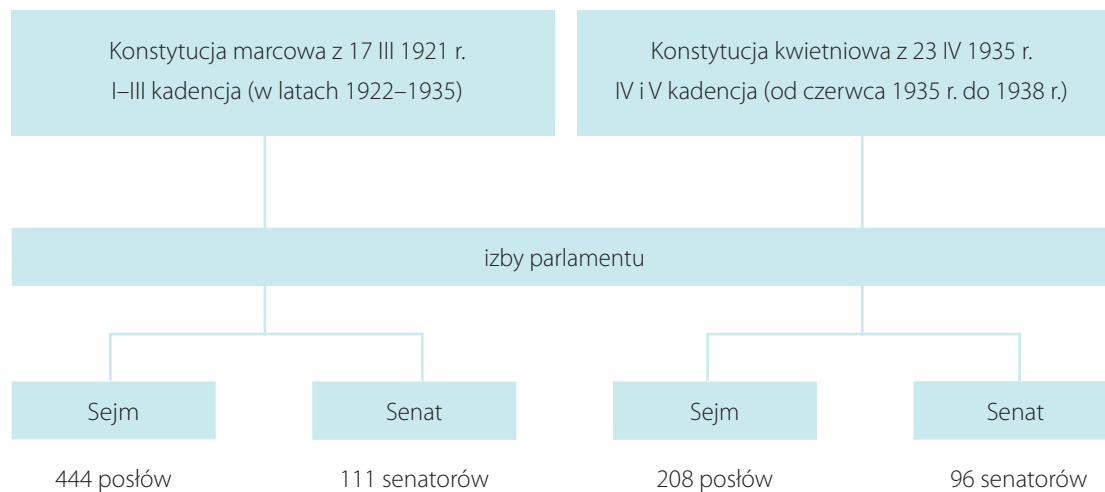
Podział administracyjny dokonany w latach 1919–1922 był trwały i utrzymał się bez większych zmian do 1939 r. Liczba województw była stała, zachodziły natomiast zmiany w powierzchni jednostek administracyjnych (najistotniejsze w latach 1937–1939). Ich celem było zatarcie granic zaborczych na styku byłego zaboru rosyjskiego i pruskiego.

Grupy województw wydzielone w okresie międzywojennym na potrzeby statystyki publicznej

a Stan w dniu 1 IV 1939 r.
Źródło: [6, 13, 44].

Po odzyskaniu niepodległości władzę w kraju powierzono Józefowi Piłsudskiemu (tymczasowemu Naczelnikowi Państwa) i zdecydowano o zwołaniu Sejmu Ustawodawczego. Wybory do Sejmu odbyły się 26 I 1919 r. Zgodnie z pięcioprzymiotnikową ordynacją były: powszechne, równe, bezpośrednie, tajne i proporcjonalne.

W latach 1922–1938 pięciokrotnie zwoływano wybory do Sejmu i Senatu. Zwykle brało w nich udział znacznie ponad 60% uprawnionych do głosowania. Najwyższą frekwencję (78,3%) odnotowano w 1928 r. w wyborach do Sejmu II kadencji, a najniższą (45,9%) w 1935 r., kiedy opozycja wobec rządzącej sanacji zbojkotowała wybory do Sejmu IV kadencji.
Źródło: [6, 44, 52].

Po latach walki o prawa wyborcze, kobiety uzyskały prawo do głosowania i kandydowania wprowadzone dekretem Naczelnika Państwa z dnia 28 XI 1918 r. Udział Polek w życiu publicznym tuż po odzyskaniu niepodległości wyniósł ok. 2% w Sejmie i ok. 5% w Senacie.

Źródło: [49].

Prawo wyborcze według Konstytucji marcowej

	Czynne	Bierne
Sejm	21 lat ^a	25 lat
Senat	30 lat	40 lat

a Sejm III kadencji podniósł wiek do 24 lat.

Źródło: [6, 44, 66].

Prezydenci II Rzeczypospolitej wybrani przez Zgromadzenie Narodowe (Sejm i Senat)

Gabriel Narutowicz – pierwszy prezydent II Rzeczypospolitej, wybrany w dniu 9 XII 1922 r., zamordowany 16 XII 1922 r.

Stanisław Wojciechowski – wybrany w dniu 20 XII 1922 r., zrezygnował z pełnienia funkcji prezydenta 14 V 1926 r.; do czasu wyborów funkcję tę pełnił marszałek Sejmu Maciej Rataj

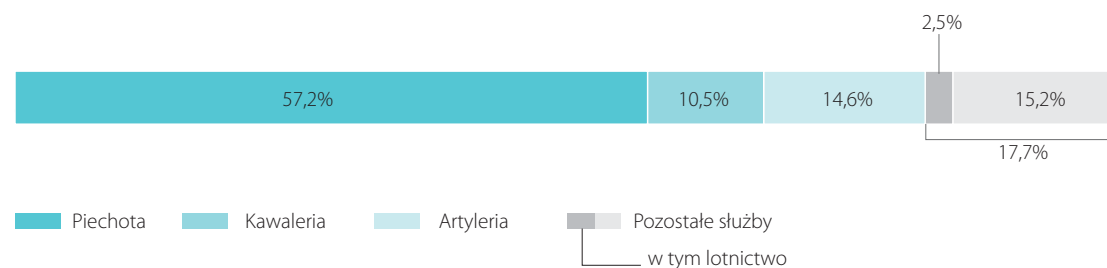
Ignacy Mościcki – wybrany dwukrotnie – w dniu 1 VI 1926 r. i 8 V 1933 r., zrezygnował z urzędu prezydenta we wrześniu 1939 r.

Władysław Raczkiewicz – pierwszy prezydent na uchodźstwie, wyznaczony przez poprzednika, pełnił funkcję w okresie 30 IX 1939 r. – 6 VI 1947 r. (śmierć prezydenta)

Źródło: [6, 44].

Struktura sił zbrojnych w 1935 r.

Źródło: [8].

Liczba żołnierzy w połowie 1939 r. wynosiła 439,7 tys., przy czym ok. 80% stanowili żołnierze służby czynnej, a ok. 20% – rezerwy. Na 1000 ludności przypadało ok. 12 żołnierzy.

Źródło: [6, 44].

Ludność

W tysiącach

1921	27 177
1931	32 107
1938 ^a	34 849

Po przyłączeniu w październiku 1938 r. Zaolzia, liczba ludności Polski według stanu w dniu 31 VIII 1939 r. szacowana była na 35 339 tys.

Źródło: [6, 44].

Wśród dużych miast największy wzrost liczby ludności odnotowano w Gdyni (z 1,3 tys. w 1921 r. i 30 tys. w 1931 r. do 120 tys. w 1939 r.). Miasto swój dynamiczny rozwój zawdzięczało decyzji Sejmu Ustawodawczego o budowie portu morskiego. Tuż przed wybuchem II wojny światowej Port Gdynia był w pełni nowoczesnym portem morskim.

Źródło: [6, 13].

W okresie międzywojennym przeprowadzono w Polsce 2 powszechne spisy ludności – z dnia 30 IX 1921 r. i 9 XII 1931 r., przy czym pierwszy z nich odbył się w warunkach niestabilizowanych granic.

W % ogółem

Ludność na 1 km² powierzchni

1921	70 osób
1938 ^a	90 osób

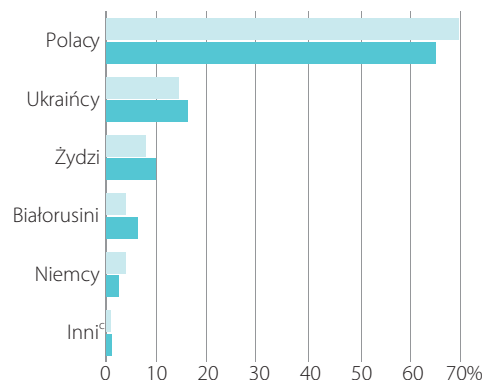
Liczba kobiet na 100 mężczyzn

1921	107
1938 ^a	105

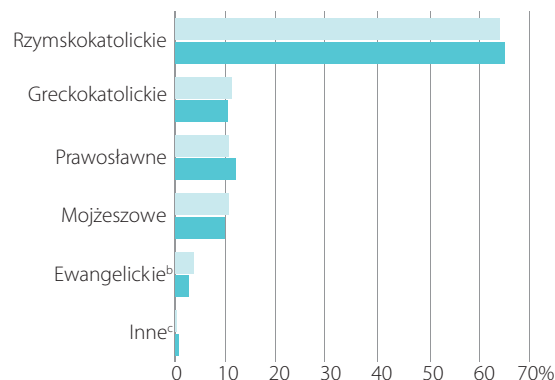
a Stan w dniu 31 XII w granicach z dnia 1 I. b W podziale na miasta i wieś z wyłączeniem ludności spisanej przez władze wojskowe.
Źródło: [6, 18, 44].

Ludność według narodowości i wyznania

Narodowość^a

Wyznanie

1921 1931

a W 1931 r. dane szacunkowe. b Augsburgskie, reformowane i unijne. c Łącznie z nieustalonym.
Źródło: [6, 44].

W spisie powszechnym w 1931 r. nie pytano o narodowość, tylko o język ojczysty. Język polski deklarowało 68,9% ludności, ukraiński – 10,1%, żydowski i hebrajski – 8,6%, ruski – 3,8%, białoruski – 3,1%, niemiecki – 2,3%, rosyjski – 0,4%, inny i niewiadomy – 2,8%.
Źródło: [6, 44].

Ludność według grup wieku

Wiek: 0–14 lat 15–59 lata 60 lat i więcej

Udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności (tzw. wskaźnik starości demograficznej) wyniósł 4,2% w 1921 r. i 4,8% w 1932 r.
Źródło: [13].

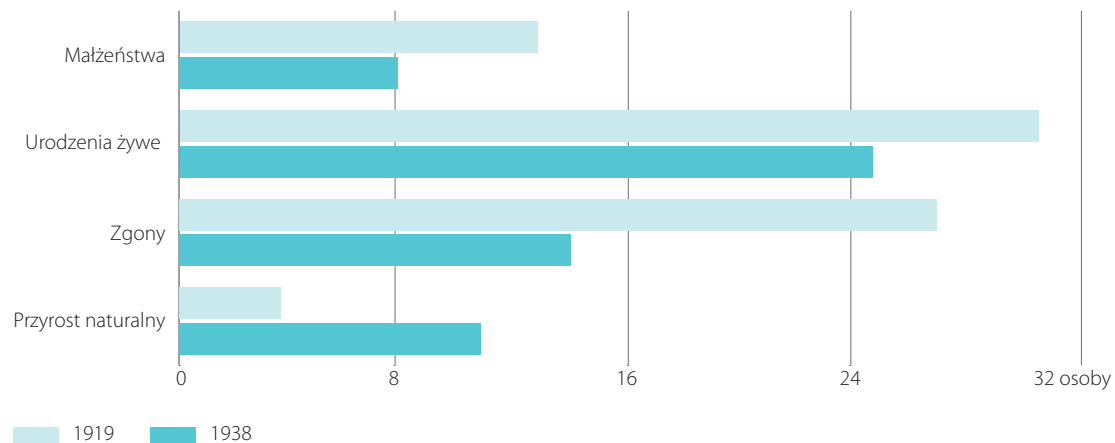
Źródło: [18, 44].

Ruch naturalny

W tysiącach

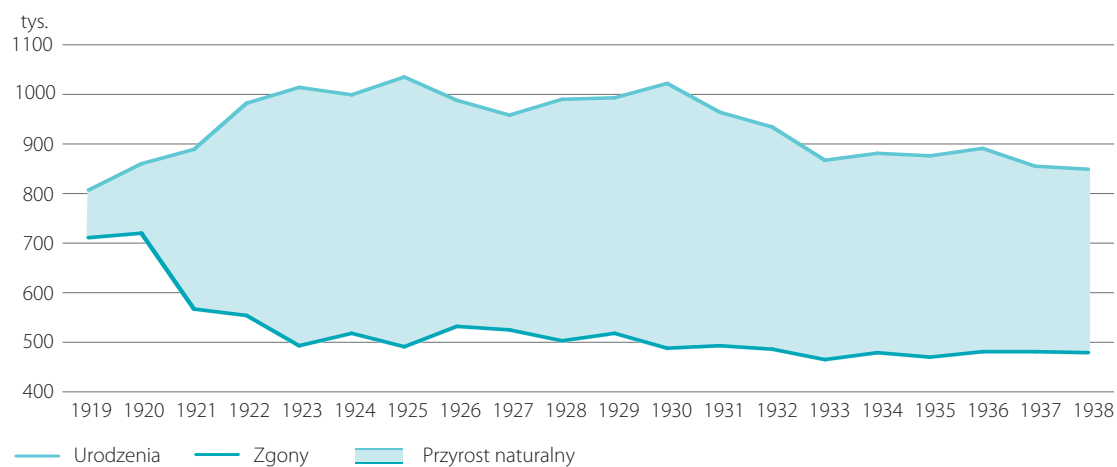
	1919	1938
Małżeństwa	336	279
Urodzenia żywe	808	850
Zgony	712	480
Przyrost naturalny	96	370

Na 1 000 ludności

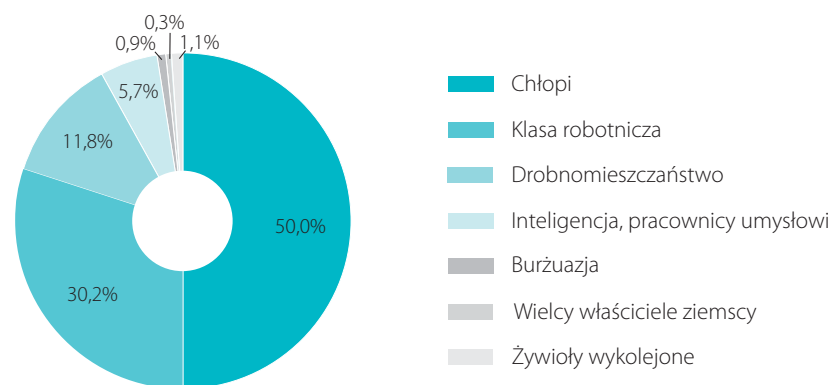
W okresie międzywojennym zmniejszała się płodność kobiet. Na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat przeciętnie rocznie przypadało 130 urodzeń żywych ok. 1920 r., i 97 ok. 1936 r.

Źródło: [13].

Źródło: [6, 13, 44].

Ludność według grup społecznych w 1938 r.

Źródło: [45].

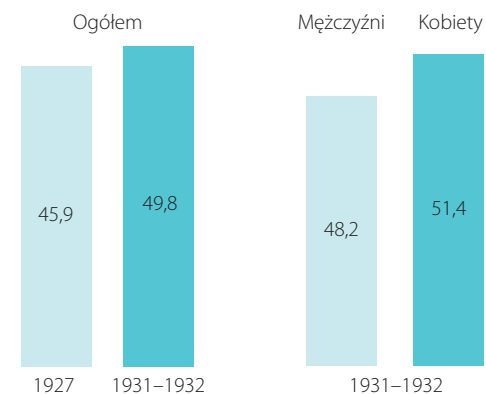
Migracje zagraniczne ludności w latach 1919–1938

Emigracja w tys.	2057,3
do krajów (w %): europejskich ^a	61,3
pozaeuropejskich	38,7
Powrót emigrantów w tys.	870,3 ^b
z krajów (w %): europejskich ^a	93,1
pozaeuropejskich	6,9
Repatriacja	1 181,8 ^c

a Migracje głównie czasowe (sezonowe). b Lata 1926–1938. c Lata 1919–1925; ponadto od 11 XI do 31 XII 1918 r. powróciło do Polski 83 tys. repatriantów.

Źródło: [6, 13, 18, 44]

Przeciętna liczba lat trwania życia

Źródło: [13].

Ludność według źródła utrzymania

	1921 ^a	1938
Ogółem	100,0	100,0
W rolnictwie, ogrodnictwie i leśnictwie	63,8	59,1
Poza rolnictwem, ogrodnictwem i leśnictwem	36,2	40,9
w tym górnictwo i przemysł	17,2	23,2

a Dane szacunkowe.

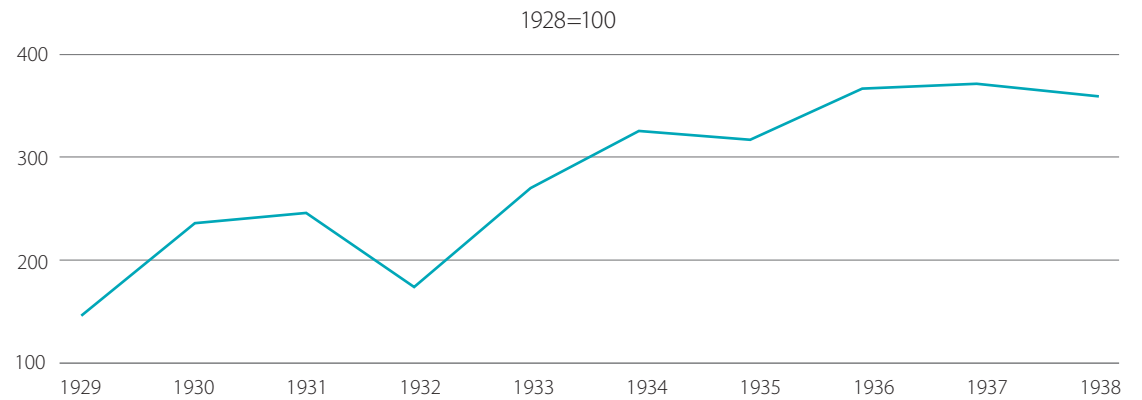
Źródło: [6, 44, 45].

Ludność czynna zawodowo

	Na 100 ludności	Liczba kobiet na 100 mężczyzn
1921 ^a	52	83
1931	45	65

^a Bez Górnego Śląska i okręgu wileńskiego.
Źródło: [18].

Dynamika bezrobotnych zarejestrowanych w publicznych biurach pośrednictwa pracy (poza rolnictwem)

Źródło: [13, 44].

Bezrobotni zarejestrowani w publicznych biurach pośrednictwa pracy (poza rolnictwem)

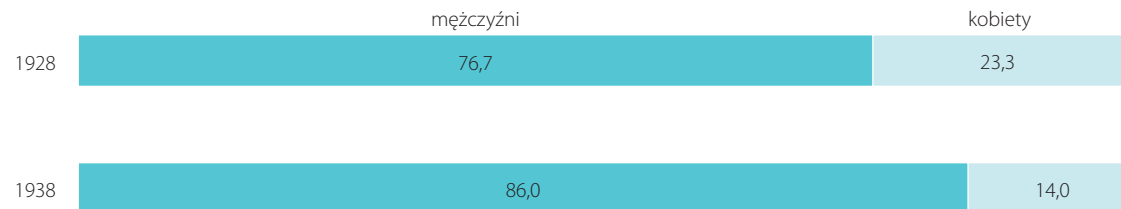
Stan w końcu roku

W tysiącach

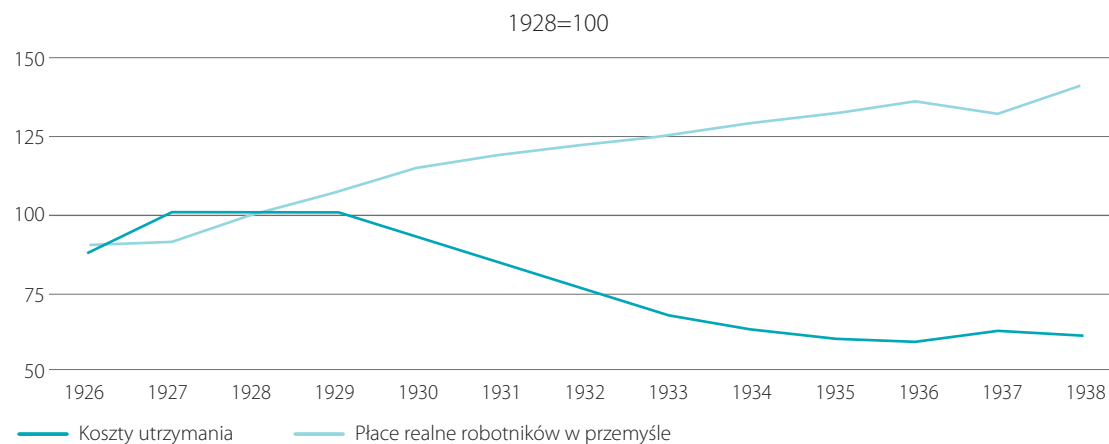
1928	126,4
1938	456,3

Źródło: [13, 44].

W %

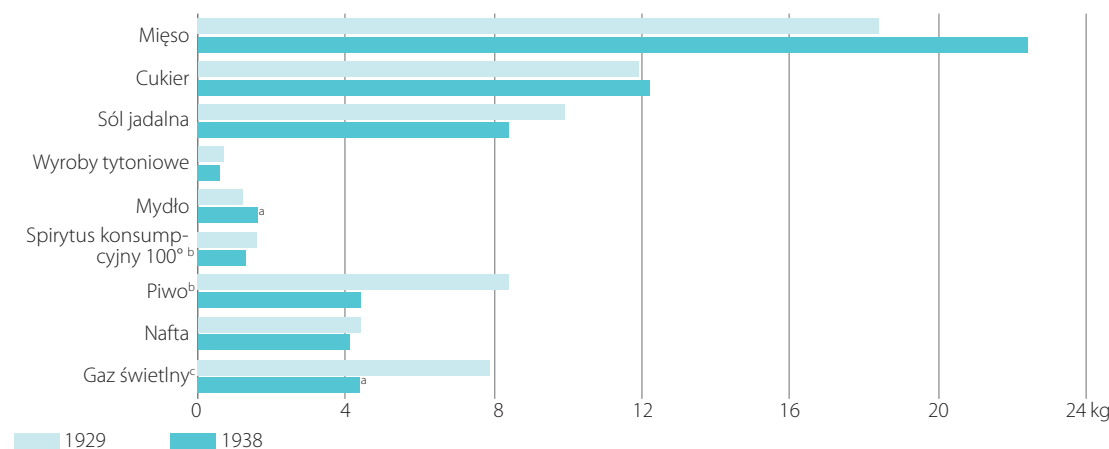

Wskaźnik kosztów utrzymania oraz przeciętnych godzinnych płac realnych

Źródło: [6, 13, 44].

Spożycie niektórych artykułów na 1 mieszkańca

a 1937 r. b W litrach. c W m³.

Źródło: [13, 44].

Relacja wynagrodzenia kobiet do wynagrodzenia mężczyzn

Przeciętne zarobki godzinne robotników^a w sierpniu 1938 r. 67,9

Przeciętne miesięczne zarobki pracowników umysłowych^b w 1935 r. 60,9

a W wielkim i średnim przemyśle przetwórczym.

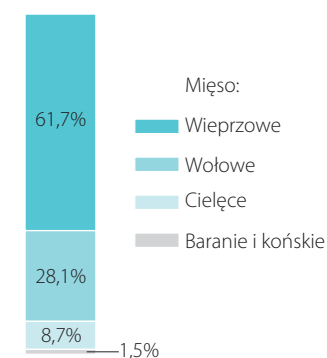
b Objętych ubezpieczeniem emerytalnym w ZUS.

Źródło: [13].

W latach 1913 lub 1914 za 100 zł można było kupić 343 kg żyta lub 59 kg wieprza żywej wagi, a w roku gospodarczym 1937/38 odpowiednio: 485 kg lub 116 kg.

Źródło: [13, 44].

Spożycie mięsa na 1 mieszkańca w latach 1933–1937 (przeciętne roczne)

Źródło: [14].

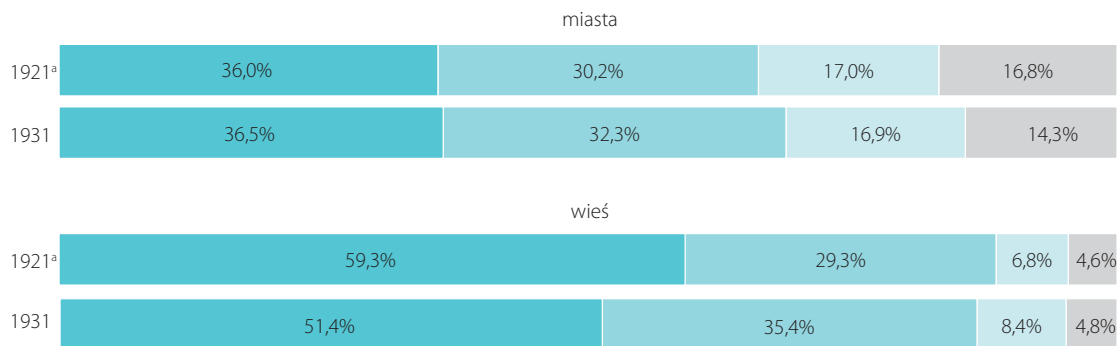
Mieszkania

W tysiącach

	1921 ^a	1931
Ogółem	4863	6402
Miasta	1341	1930
Wieś	3523	4472

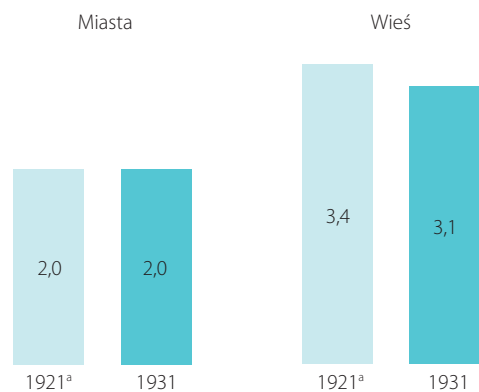
^a Bez Górnego Śląska i okręgu wileńskiego.
Źródło: [6, 13, 44].

Według liczby izb w mieszkaniu

Mieszkania: 1-izbowe 2-izbowe 3-izbowe 4-izbowe i większe

Przeciętna liczba osób na 1 izbę w mieszkaniach

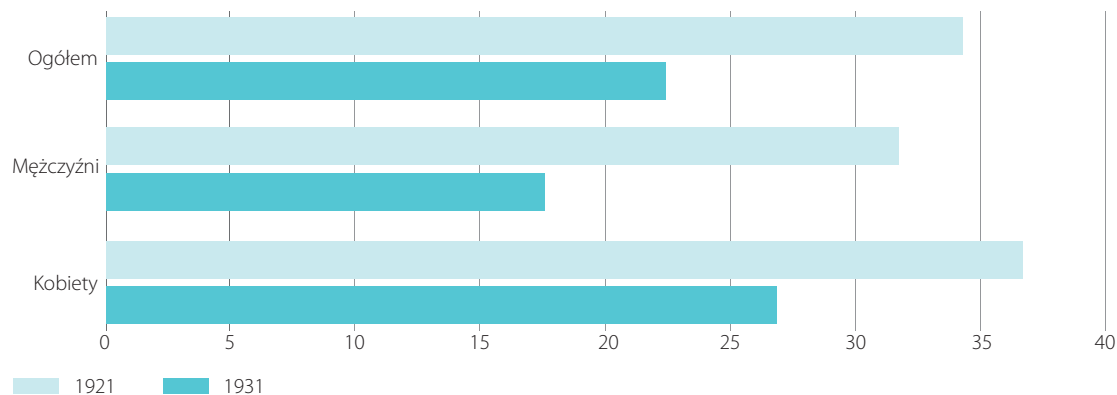

^a Bez Górnego Śląska i okręgu wileńskiego.
Źródło: [6, 13, 44].

Wyposażenie w instalacje budynków mieszkalnych w miastach w 1931 r.

^a Wodociąg, kanalizację, elektryczność i/lub gaz.
Źródło: [44].

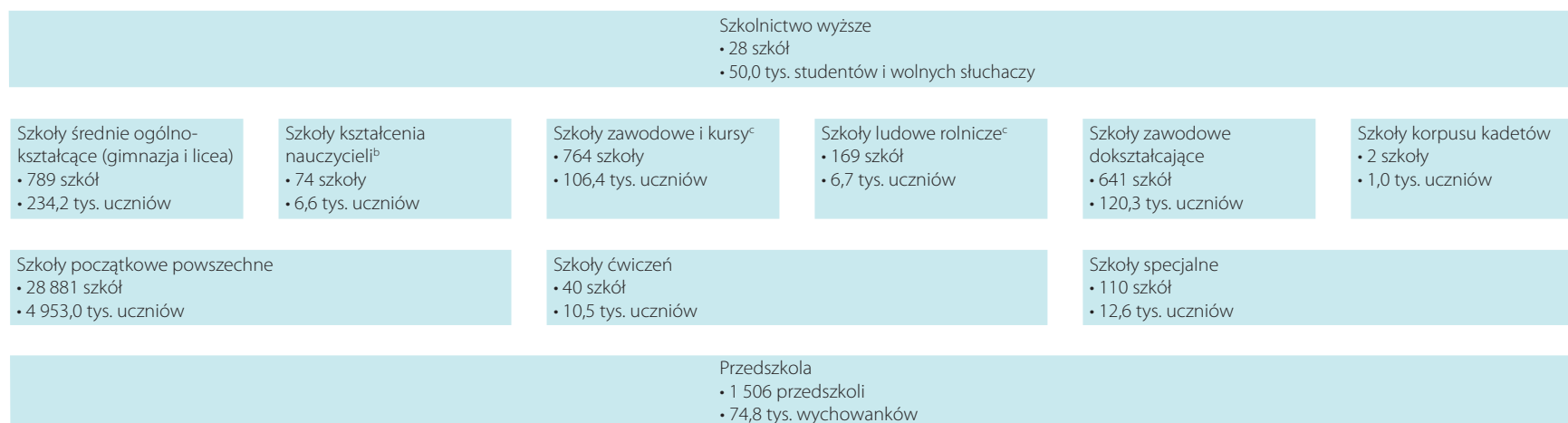
Ludność w wieku 7 lat i więcej nieumiejąca czytać i pisać na 100 osób danej płci^a

a Bez wojska.
Źródło: [6, 18, 44].

W latach 1919–1939 w strukturze szkolnictwa ogólnokształcącego zaszły istotne zmiany, m.in:

- w 1919 r. wprowadzono powszechny obowiązek szkolny dla dzieci w wieku 7–14 lat,
- w 1932 r. reforma ustroju szkolnego podzieliła szkolnictwo ogólnokształcące na trzy szczeble: powszechne (szkoły: I stopnia – z programem 4-klasowym, II stopnia – 6-klasowym i III stopnia – 7-klasowym), średnie dwustopniowe, tj. gimnazjalne (4-letnie, dające absolwentom posiadającym tzw. małą maturę dostęp do liceum) i licealne (2-letnie).

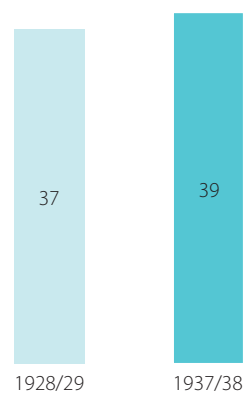
Źródło: [6, 44].

Edukacja w roku szkolnym 1938/39^a

a Bez szkół artystycznych. b Bez seminariów dla nauczycielek gospodarstwa. c Rok szkolny 1937/38.

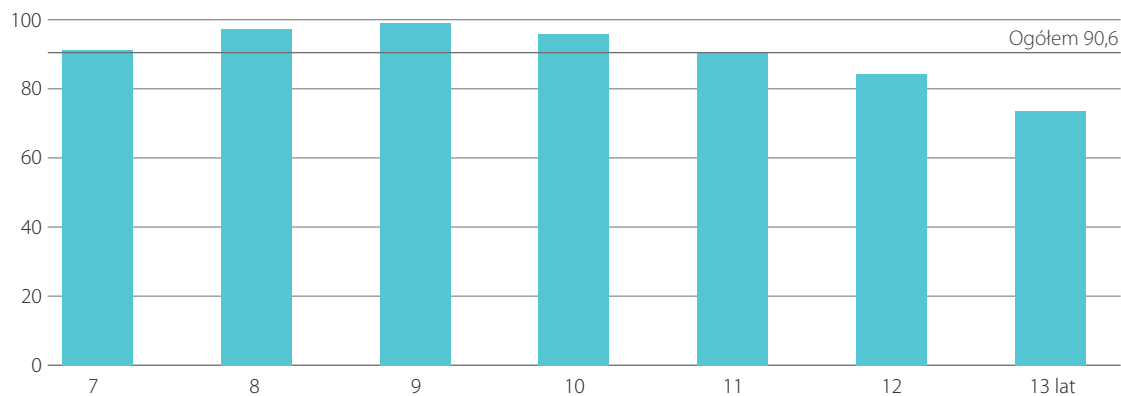
Źródło: [6, 13, 44].

Liczba studiujących kobiet na 100 studiujących mężczyzn

Źródło: [13].

Uczniowie w wieku 7–13 lat na 100 dzieci w danym wieku w roku szkolnym 1938/39

Źródło: [13].

W roku akademickim 1937/38 na 10 tys. ludności przypadało ok. 14 studentów i wolnych słuchaczy.

Źródło: [18].

Trzy najbardziej popularne kierunki studiów wśród studentów i wolnych słuchaczy

	Ogółem	Kierunek					
		pierwszy		drugi		trzeci	
		nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem
1928/29	100,0	filozofia ^a	31,2	prawo i nauki polityczne	25,2	technika	14,4
1937/38	100,0	prawo i nauki polityczne	27,5	filozofia ^a	25,0		15,8

^a Zasadniczo kierunek ten obejmował nauki humanistyczne oraz matematyczno-przyrodnicze.

Źródło: [13, 44].

Działalność wydawnicza w 1937 r.

Liczba druków nieperiodycznych	7 974
Liczba tytułów prasowych (stan w dniu 31 XII)	2 692
gazety	184
czasopisma	2 508

Źródło: [13, 44].

Instytucje kultury

Kina w 1938 r. (stan w dniu 31 XII)	807
Teatry i instytucje muzyczne w 1936 r. (stan w dniu 31 XII)	103
stałe	47
objazdowe	56
Zespoły teatralne zrzeszone w związkach teatrów ludowych w 1936 r.	1 367
Muzea w 1939 r. (stan w dniu 1 IV)	175

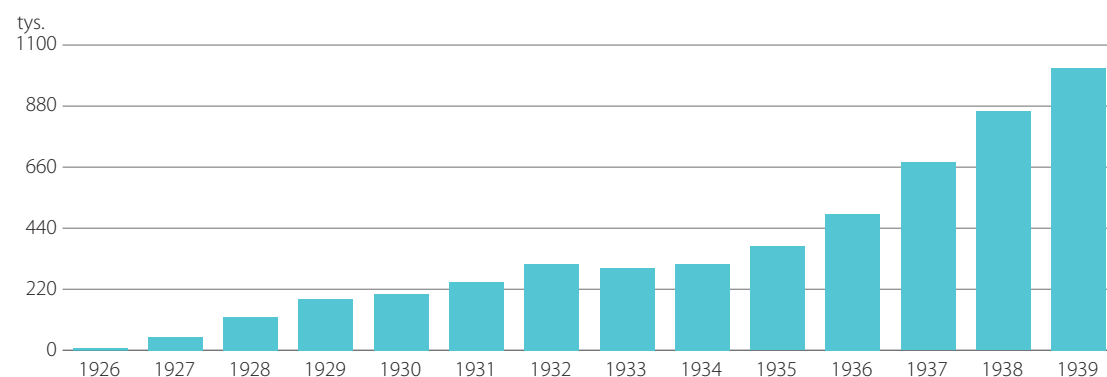
Źródło: [18, 44].

W kwietniu 1926 r. rozgłośnia Warszawa I rozpoczęła emisję stałych programów Polskiego Radia. W 1938 r. w Polsce działało łącznie 10 rozgłośni (dwie w Warszawie, w Baranowiczach, Katowicach, Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, Toruniu i Wilnie).

Źródło: [13].

Abonenci radiowi

Stan w dniu 1 I

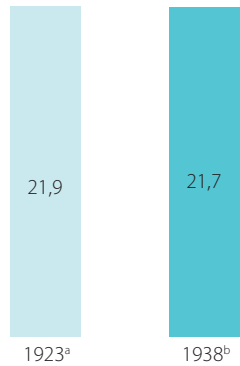

Źródło: [13].

Rok 1937 to początek telewizji w Polsce, kiedy w Warszawie uruchomiona została eksperymentalna stacja telewizyjna. W 1938 r. zamontowano pierwszy maszt pod antenę nadawczą w Warszawie. Pokazy próbnej naziemnej transmisji telewizyjnej odbyły się w październiku 1938 r. i w sierpniu 1939 r.; dalsze prace przerwał wybuch II wojny światowej.

Źródło: [70].

Łóżka w szpitalach cywilnej służby zdrowia na 10 tys. ludności

a, b Stan w dniu: a – 1 VII, b – 1 I.
Źródło: [13, 44].

W cywilnej służbie zdrowia w dniu 1 VII 1923 r. były 702 szpitale, a 1 I 1938 r. – 677.

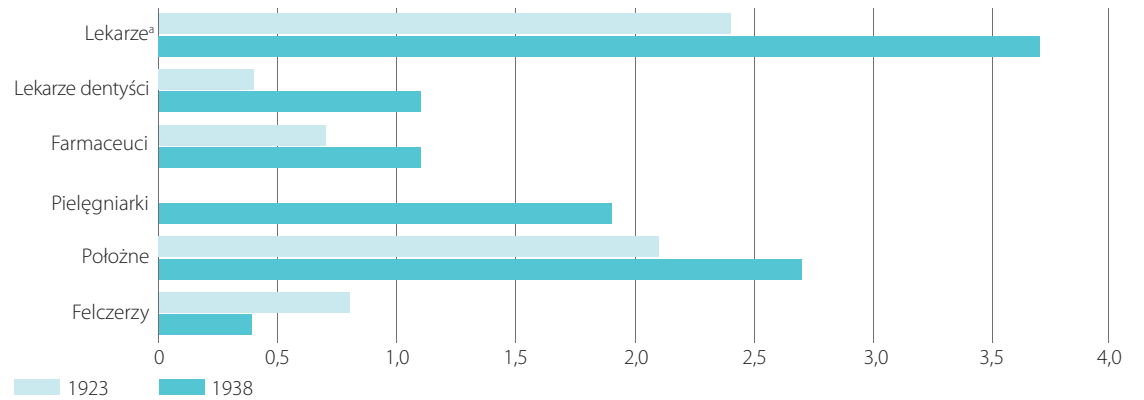
Źródło: [13, 44].

Na początku 1923 r. na 100 tys. ludności przypadało 6,3 aptek, a na początku 1938 r. – 6,7.

Źródło: [13].

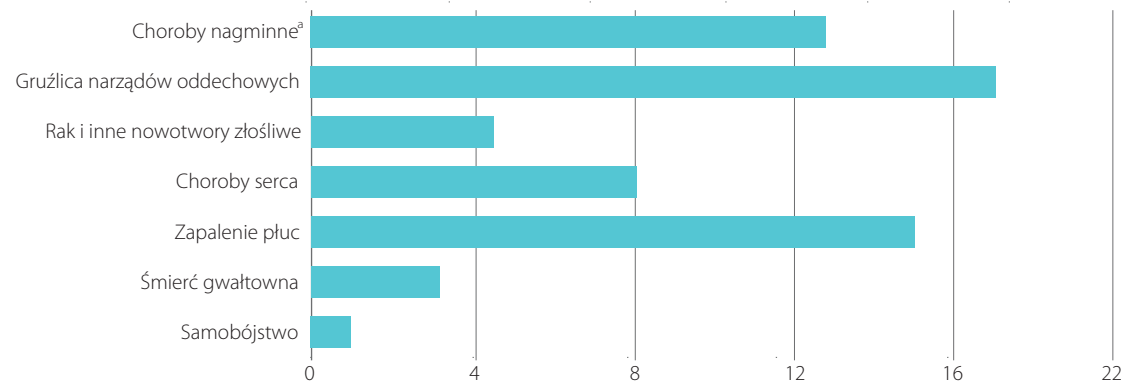
Zarejestrowany personel cywilnej służby zdrowia na 10 tys. ludności

Stan w dniu 1 I

a Bez lekarzy niezajmujących się praktyką lekarską i nienależących do izb lekarskich.
Źródło: [6, 44]

Zgony według wybranych przyczyn na 10 tys. ludności w 1932 r.

a Bez gruźlicy i kiły.
Źródło: [13].

Obowiązujące jednostki pieniężne

Lata	
1918–1924	marka polska – na mocy Dekretu z dnia 7 XII 1918 r. została uznana za prawny środek płatniczy niepodległej Polski (z dniem 1 VII 1924 r. przestała pełnić tę rolę)
1924–1939	złoty (zł) – wprowadzony do obiegu w kwietniu 1924 r. w miejsce marki polskiej (w relacji 1,8 mln marek polskich=1 zł); parytet złotego określono na 0,29 g złota, w październiku 1927 r. obniżono go do 0,17 g złota; złoty stał się walutą względnie stabilną, w pełni wymienną

Źródło: [7, 44].

Lata 1918–1924 to okres wysokiej inflacji. W obiegu pieniężnym w końcu 1918 r. był 1 mld marek polskich, a w dniu 27 IV 1924 r. już 570 698 mld marek polskich. Źródło: [7, 44].

W kwietniu 1924 r. premier Władysław Grabski przeprowadził reformę walutową i założył Bank Polski jako instytucję niezależną od struktur państwowych (akcje banku wprowadzono na wolny rynek). Oprócz reformy walutowej podniesiono podatki, usprawniono administrację, wprowadzono oszczędności budżetowe. Reforma doprowadziła do ustabilizowania sytuacji gospodarczej kraju.

Kursy walut^a

	1919	1923 ^b	1924 ^c	1938
	w markach polskich		w złotych	
1 dolar amerykański	110,7	5 078,3	5,18	5,30
1 funt szterling	445,9	22 117,0	23,23	25,93
1 frank szwajcarski	22,6	886,5	0,97	1,21
1 marka niemiecka	2,2	.	2,12 ^d	2,13

a Notowania na giełdzie warszawskiej; w latach 1919 i 1923 przeciętne z grudnia, w latach 1924 i 1938 przeciętne roczne.

b W tysiącach marek polskich. c Okres V–XII. d 1929 r.

Źródło: [44].

W okresie międzywojennym w Polsce działały giełdy pieniężne. Dominowała wśród nich giełda w Warszawie, obok której działało również 6 giełd pieniężnych o statusie prowincjonalnym (w: Katowicach, Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie). Funkcjonowały również giełdy zbożowo-towarowe, których rola polegała na ujednocnieniu cen oraz standardów towarowych w skali kraju. Działało 10 takich giełd zlokalizowanych w tych samych miastach, co giełdy pieniężne oraz w: Bydgoszczy, Lublinie i Równym.

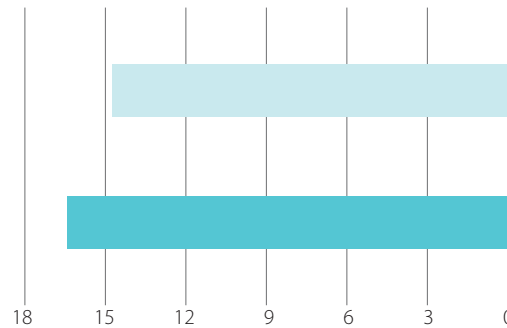
Źródło: [13, 56].

Metodologia rachunków narodowych w ustandaryzowanym międzynarodowo kształcie datuje swoje początki na lata 50. XX w. Próby pomiaru dochodu narodowego podejmowane były jednak już wiele lat wcześniej przez badaczy w wielu krajach. W okresie międzywojennym takie prace prowadzili również polscy ekonomiści m.in. Michał Kalecki i Ludwik Landau. Dokonane przez Ludwika Landaua szacunki dochodu społecznego (kategorii tożsamej z pojęciem dochodu narodowego stosowanym przez zachodnich badaczy) dla wybranych krajów w 1929 r. zostały opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny w Małym Roczniku Statystycznym 1939 r.

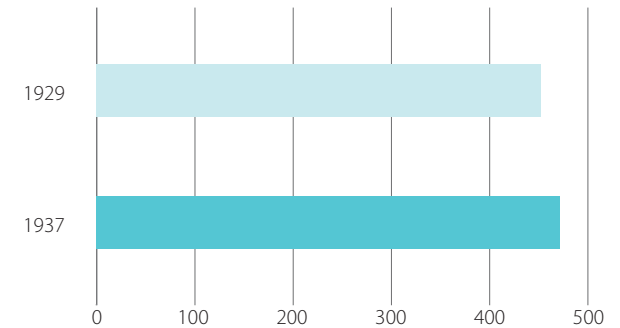
Źródło: [4].

Szacunek dochodu narodowego wytworzonego brutto^a

Ogółem w mld zł

Na 1 mieszkańca w zł

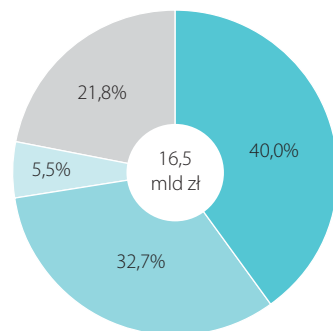

^a Szacunek GUS w cenach z 1937 r.

Źródło: [44].

Dochód narodowy wytworzony i podzielony brutto w 1937 r.^a

Dochód wytworzony brutto

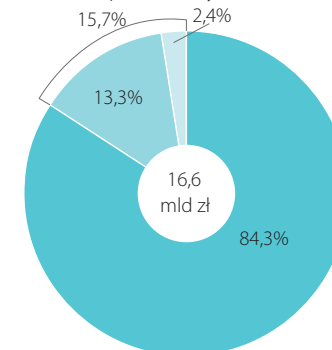

Przemysł
Rolnictwo
Budownictwo
Pozostałe

^a Szacunek GUS w cenach bieżących.

Źródło: [44].

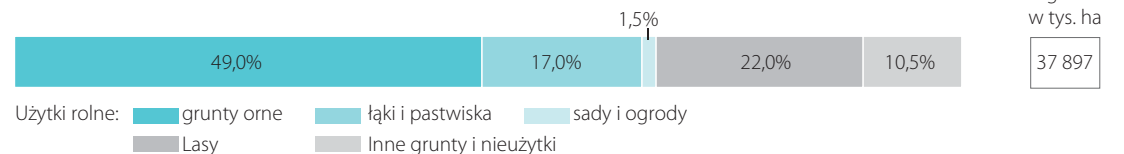
Dochód podzielony brutto

Spożycie
Akumulacja
w tym nakłady inwestycyjne brutto na środki trwałe

Użytkowanie gruntów

Według rodzaju użytków w 1931 r.

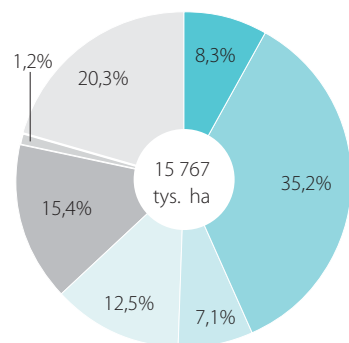
Według form własności w 1938 r.

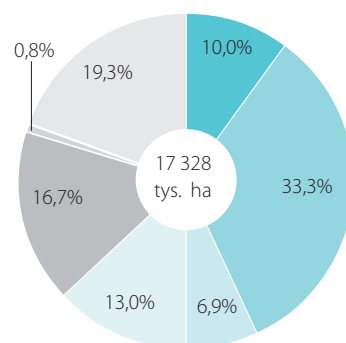
a Grunty we władaniu związków publicznych (państwa, samorządów, kościoła oraz chłopskich wspólnot gruntowych).
Źródło: [7, 13, 44].

Powierzchnia zasiewów (przeciętne roczne)

W latach 1924–1928

W latach 1934–1938

■ Pszenica ■ Żyto ■ Jęczmień ■ Owies ■ Ziemniaki ■ Buraki cukrowe ■ Pozostałe uprawy

Źródło: [7, 13, 44].

W latach 1919–1938 przeprowadzono parcelację, tj. podzielono większe posiadłości ziemskie na mniejsze działki, które oddano w użytkowanie indywidualnym gospodarzom. Dodatkowo przeprowadzono także prace regulacyjne polegające na scalaniu gospodarstw i znoszeniu służebności (serwitutów, tj. pozostałości nieuregulowanych stosunków w zakresie praw własności ziemi). Scaleniem objęto 859,0 tys. gospodarstw, a znoszenie służebności dotyczyło 280,5 tys. gospodarstw.

Źródło: [13, 44].

Reforma rolna (parcelacja) w latach 1919–1938

Działki utworzone w wyniku parcelacji w tys.	734,1
Obszar rozparcelowany w tys. ha	2 654,8
Przeciętna powierzchnia rozparcelowana 1 działki w ha	3,6

Źródło: [13, 44].

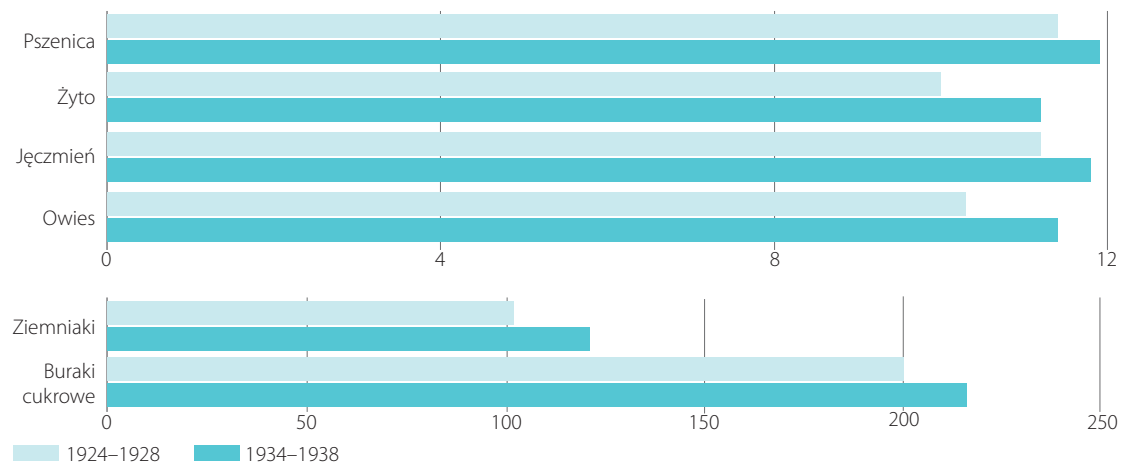
Zbiory i plony głównych ziemiopłodów (przeciętne roczne)

Zbiory w tys. t

	1924–1928	1934–1938
Pszonica	1 492,1	2 064,4
Żyto	5 535,4	6 467,2
Jęczmień	1 253,5	1 411,4
Owies	2 042,0	2 557,6
Ziemniaki	24 631,6	35 006,5
Buraki cukrowe	3 905,0	2 806,1

Źródło: [7, 17, 44].

Plony z 1 ha w dt

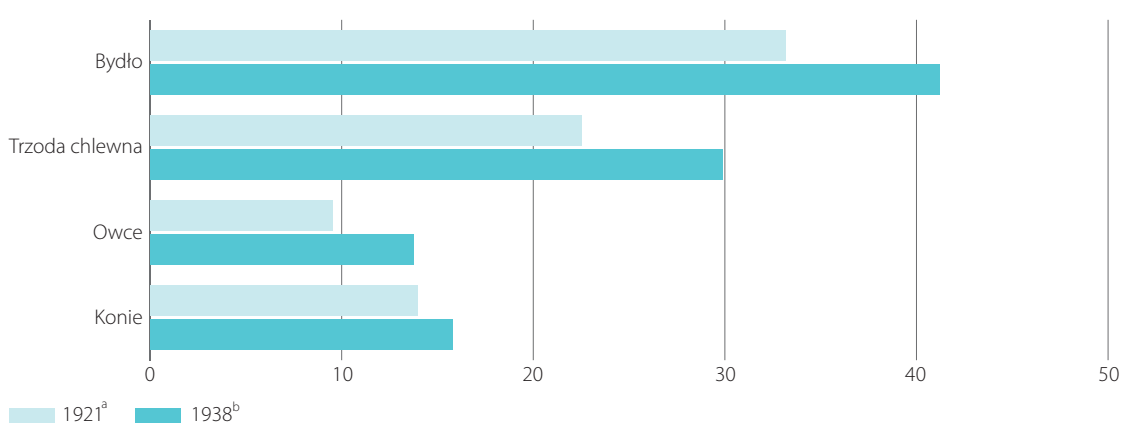

Zwierzęta gospodarskie

W tysiącach sztuk

	1921 ^a	1938 ^b
Bydło	7 897	10 554
Trzoda chlewna	5 174	7 525
Owce	2 179	3 411
Konie	3 280	3 916

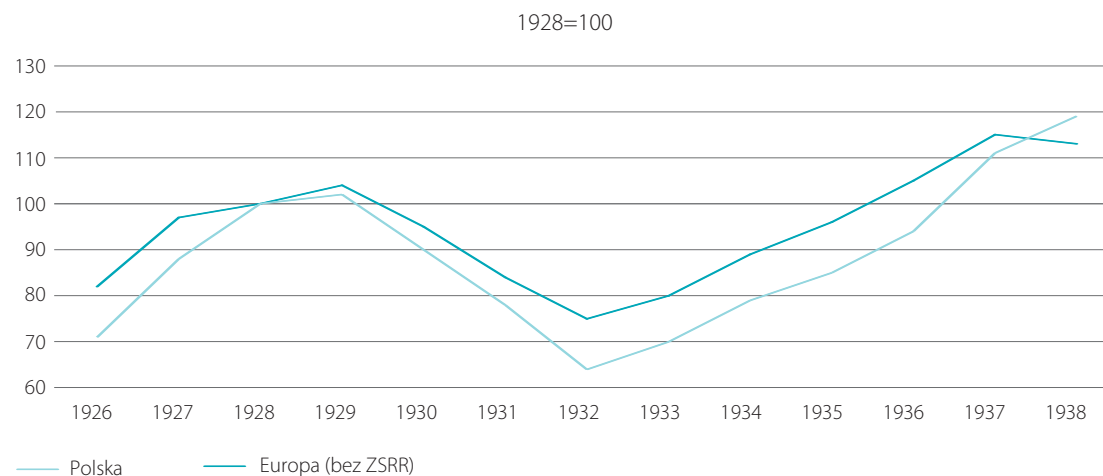
Na 100 ha użytków rolnych w szt.

a Stan w dniu 30 IX; bez Górnego Śląska i części województwa wileńskiego. b Stan w dniu 30 VI.

Źródło: [7, 44].

Dynamika produkcji przemysłowej

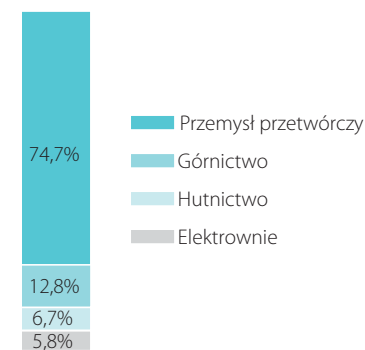

Źródło: [13].

Lata kryzysu światowego przypadające w Polsce na okres 1929–1935 oraz ograniczone środki na prowadzenie inwestycji przemysłowych na terenie całego kraju, zrodziły pomysł na koncentrację przemysłu na terenach południowo-centralnej Polski. W latach 1936–1939 największym przedsięwzięciem gospodarczym II Rzeczypospolitej była budowa Centralnego Okręgu Przemysłowego (COP), podjęta z inicjatywy Eugeniusza Kwiatkowskiego, ówczesnego wicepremiera. Najistotniejszymi inwestycjami były:

- zaporę i elektrownie wodne w Rożnowie na Dunajcu oraz w Czchowie, a także w Czorsztynie, Solinie i Myczkowcach,
- hutę szkła Stalowa Wola,
- Polskie Zakłady Lotnicze w Mielcu (wytwórnia płatowców) i Rzeszowie (wytwórnia silników),
- Fabryka Celulozy w Niedomicach,
- Fabryka Gum Jezdnych „Stomil” w Dębicy,
- Państwowa Fabryka Broni w Radomiu oraz rozbudowa Zakładów Zbrojeniowych w Starachowicach.

Źródło: [52, 69].

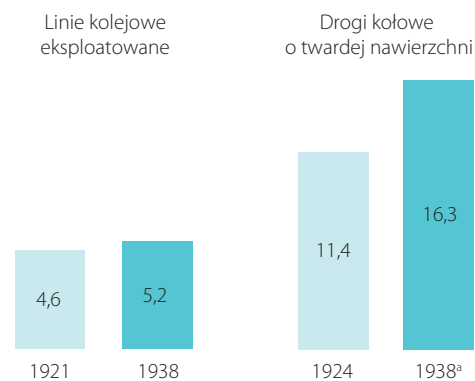
Produkcja netto przemysłu^a w 1935 r.

a Bez przemysłu budowlanego.

Produkcja netto to część produkcji brutto po odliczeniu wartości zużycia energii i surowców.

Źródło: [7].

Sieć komunikacyjna (przeciętne w roku)

Na 100 km² w km

a Stan w dniu 1 IV. b Długość liniowa odcinków niepowtarzających się.
Źródło: [7, 44].

W latach 1920–1938 zbudowano 2137,7 km nowych dróg kolejowych (z tego 82,8% to drogi normalnotorowe i 17,2% wąskotorowe). W latach 1924–1938 wybudowano 17,6 tys. km dróg kołowych o twardej nawierzchni, a 2,6 tys. km dróg przebudowano.

Źródło: [13, 44].

W końcu 1925 r. na 10 tys. ludności przypadały 4 samochody osobowe, a w końcu 1938 r. – 9 samochodów.

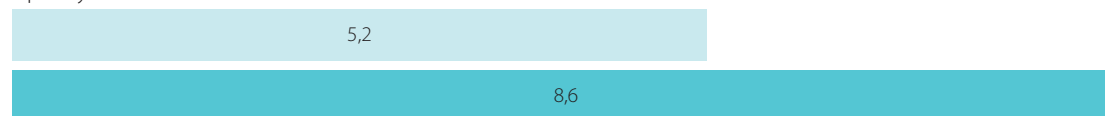
Źródło: [18].

W 1938 r. w tys. km

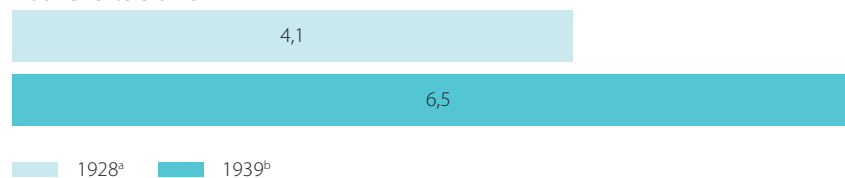
Linie kolejowe eksploatowane	20,4
w tym normalnotorowe	18,3
w tym zelektryfikowane	0,1
Drogi kołowe o twardej nawierzchni	63,2 ^a
Trasy lotnicze PLL „LOT” ^b	6,3
w tym zagraniczne	4,4
Drogi wodne śródlądowe żeglowne	6,3

Aparaty telefoniczne i abonenci telefoniczni na 1000 ludności

Aparaty telefoniczne

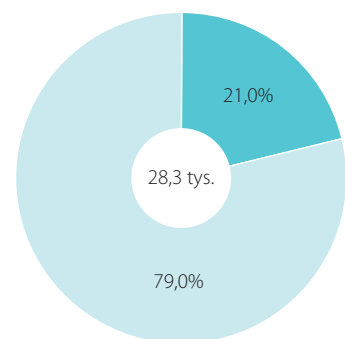
Abonenci telefoniczni

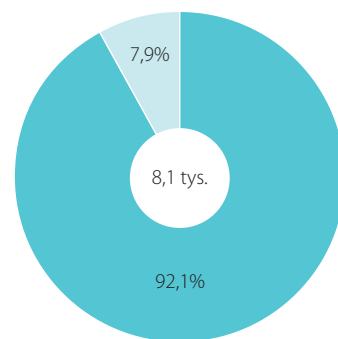
a, b Stan w dniu: a – 31 XII, b – 31 III.
Źródło: [18].

Wynalazki i wzory użytkowe w latach 1924–1939

Udzielone patenty

Udzielone prawa ochronne

Na wynalazki/wzory użytkowe: ■ krajowe ■ zagraniczne zgłoszone w Polsce

Źródło: [13].

	W tys.
Wynalazki zgłoszone	46,6
Wzory użytkowe zgłoszone	12,8

Wystawcy na międzynarodowych targach w Poznaniu i we Lwowie

Międzynarodowe Targi w Poznaniu

Targi Wschodnie we Lwowie

Wystawcy: ■ krajowi^a ■ międzynarodowi^a Łącznie z Wolnym Miastem Gdańskiem.

Źródło: [13].

Liczba wystawców

1 620

2 114

1 602

1 662

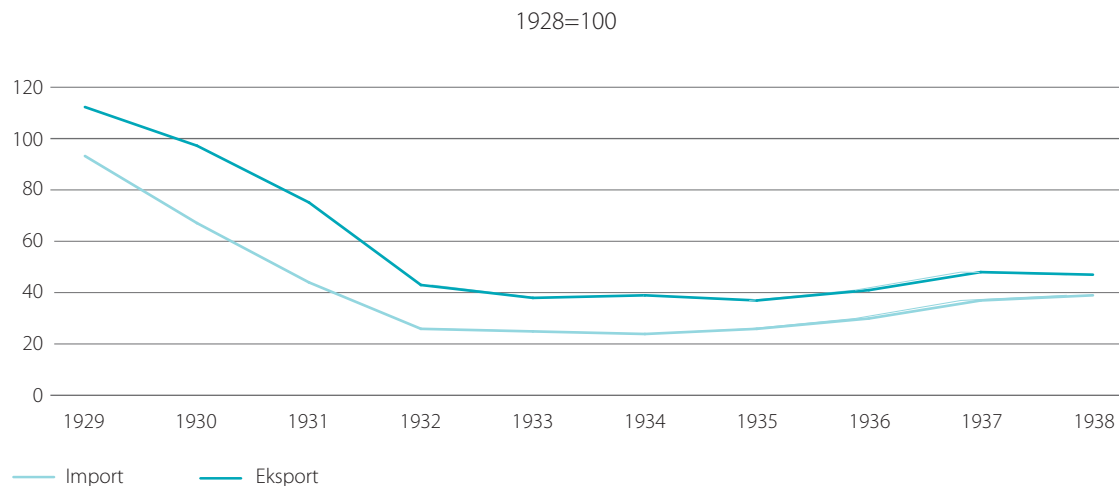
Po odzyskaniu niepodległości ważne stało się nawiązanie współpracy gospodarczej z innymi krajami. Pierwsze targi w Poznaniu charakterze międzynarodowym miały miejsce w 1925 r. W 1927 r. targi zostały przyjęte do Światowego Zrzeszenia Przemysłu Targowego (UFI). We Lwowie w latach 1921–1939 organizowano Targi Wschodnie – coroczną wystawę przemysłu polskiego i zagranicznego.

Źródło: [58, 64].

Obroty handlu zagranicznego^a

W milionach złotych

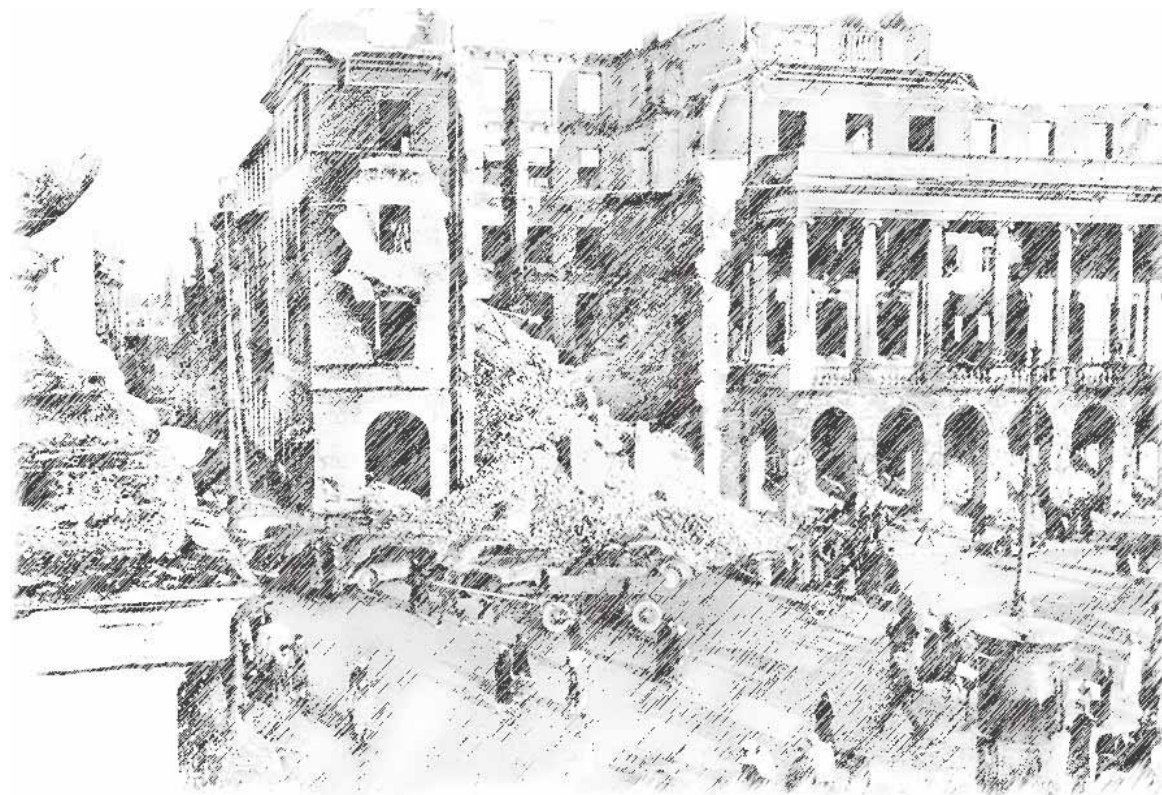
	1922	1938
Ogółem	2581	2485
import	1454	1300
eksport	1127	1185
Saldo	-327	-115

	Ogółem	Partner						
		pierwszy		drugi		trzeci		
		kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	
1928	import	100,0	Niemcy ^c	26,9	Stany Zjednoczone Ameryki	13,9	Anglia ^b	9,3
	eksport	100,0		34,3	Austria	12,4	Czechosłowacja	11,8
1938	import	100,0		23,0	Stany Zjednoczone Ameryki	12,2	Anglia	11,4
	eksport	100,0		24,1	Anglia	18,2	Szwecja	6,0

a Bez obrotów złotem, srebrem i monetami. b, c Łącznie z: b – Irlandią, c – w 1938 r. z Austrią (bez Austrii w imporcie i eksporcie po 14,5%).

Źródło: [7, 13, 40, 44].

1939-1945

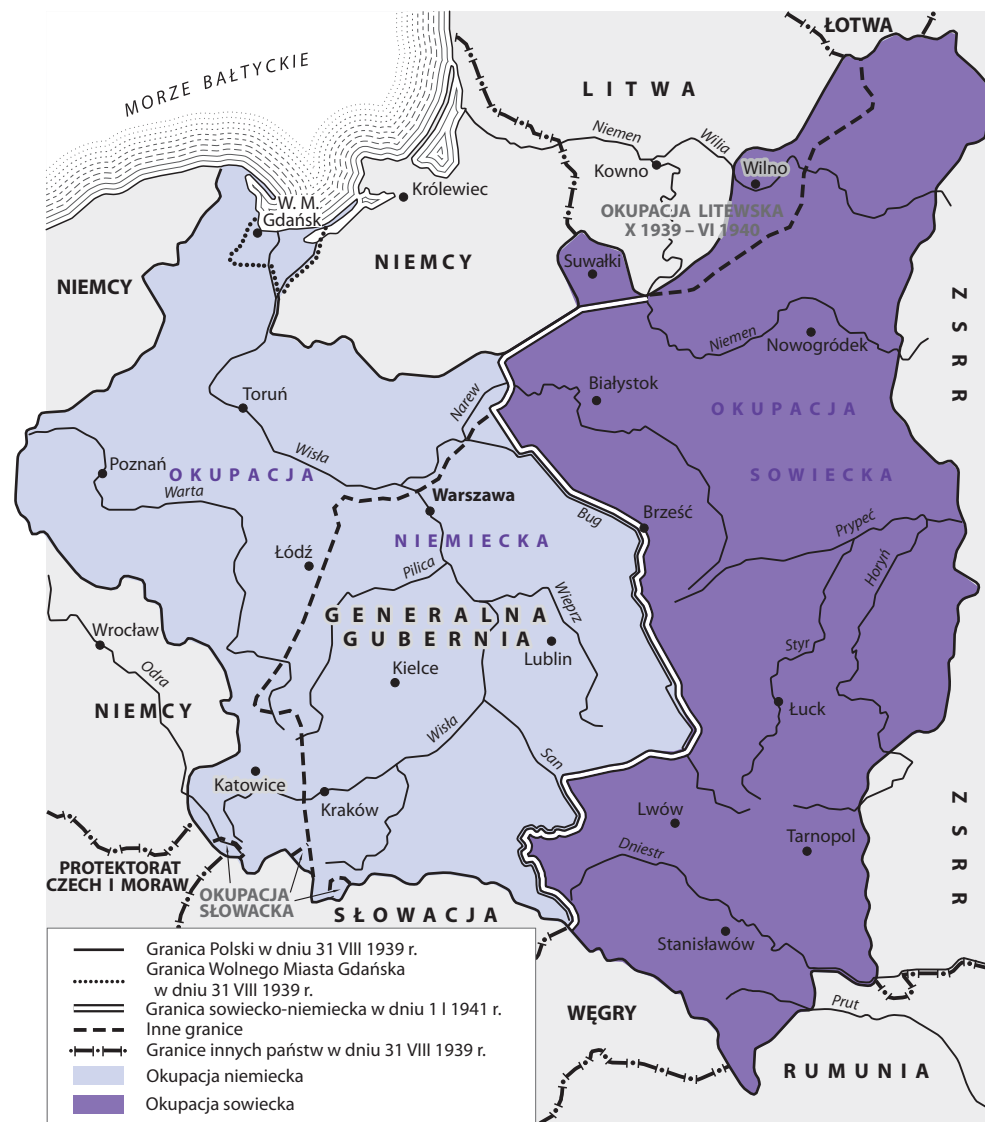
W końcu lat 30. XX w. Polska funkcjonowała w obliczu narastającego zagrożenia ze strony hitlerowskich Niemiec i komunistycznego ZSRR. Tragiczny los kraju przypieczętował podpisany 23 VIII 1939 r. pakt Ribbentrop-Mołotow o wzajemnej nieagresji, zawierający tajny protokół o podziale Polski na strefy wpływów niemieckich i radzieckich. W dniu 1 IX 1939 r. Niemcy zaatakowały Polskę, rozpoczynając tym samym II wojnę światową. Kolejny cios na kraj spadł 17 IX 1939 r., kiedy od wschodu ZSRR dokonał agresji na Rzeczpospolitą. Bez wsparcia ze strony sojusznicznych państw Anglii i Francji, 5 X 1939 r. Polska została zmuszona do kapitulacji.

Kalendarium wybranych wydarzeń

Rozpoczęcie II wojny światowej; wojska niemieckie bez wypowiedzenia wojny przekroczyły granice RP	1 IX 1939	
	2 IX 1939	Ostatnie posiedzenie Sejmu i Senatu V kadencji, premier gen. Felicjan Sławoj-Składkowski przedstawił oświadczenie w sprawie wojny; atak niemiecki na Westerplatte
Przekroczenie przez Armię Czerwoną granicy Polski na Podolu i złamanie polsko-sowieckiego paktu o nieagresji	17 IX 1939	
	22 VII 1944	Ogłoszenie (powołanego) w Moskwie manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego – jako jedynej legalnej władzy w Polsce
Dekret PKWN o reformie rolnej; powołanie Państwowego Funduszu Ziemi	6 IX 1944	
	2 X 1944	Podpisanie, w Ożarowie pod Warszawą, przez przedstawicieli Komendy Głównej Armii Krajowej układu z Niemcami o zaprzestaniu działań wojennych
Dekret PKWN o utworzeniu Państwowego Urzędu Repatriacyjnego	7 X 1944	
	31 XII 1944	Powołanie przez Krajową Radę Narodową Rządu Tymczasowego RP w miejsce PKWN
Konferencja w Jałcie na Krymie przywódców tzw. Wielkiej Trójki: ZSRR, Wlk. Brytanii i USA, na której ustalono polską granicę wschodnią na linii Curzona; Polska straciła Kresy Wschodnie	4–11 II 1945	
	21 IV 1945	Podpisanie przez Rząd Tymczasowy RP układu o przyjaźni, pomocy i wzajemnej współpracy pomiędzy Polską i ZSRR
Ustalenie nowych granic Polski na konferencji Wielkiej Trójki w Poczdamie	17 VII 1945	

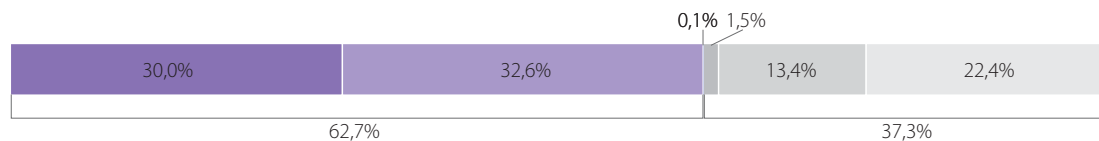
Podział okupowanych terenów Polski w 1941 r.

Stan w dniu 1 I

Wykreślono na podstawie mapy w *Małym Roczniku Statystycznym Polski wrzesień 1939 – czerwiec 1941*, Londyn 1941.

Według stanu w dniu 1 I 1941 r. z ogólnej powierzchni Polski przedwojennej (389,7 tys. km²) Niemcy okupowały 48,4% terenów (w tym 24,5% przypadło na Generalną Gubernię i 23,7% na ziemie wcielone do Rzeszy), a ZSRR – 51,6%. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej (22 VI 1941 r.) Polska w całości znalazła się pod okupacją niemiecką.

Źródło: [14, 44].

Ludność na terenach okupowanych^a

Tereny okupowane przez:

Niemcy:		ZSRR:	
	Rzesza		Litwa
	Generalna Gubernia		Białoruś
	Słowacja		Ukraina

^a Ludność na podstawie szacunków dla 1939 r. według stanu w dniu 31 VIII; tereny okupowane – stan w dniu 1 I 1941 r.
Źródło: [14, 44].

W październiku 1939 r. w Piotrkowie Trybunalskim Niemcy utworzyli pierwsze getto żydowskie na ziemiach polskich. Rok później, 2 X 1940 r. powstała w Warszawie dzielnica żydowska. Kolejne getta utworzono m.in. w: Krakowie, Lublinie, Kielcach, Radomiu, Częstochowie i Łodzi. Wiosną 1942 r. rozpoczęto likwidację gett i wywożenie ich mieszkańców do obozów zagłady. Wyrazem zbrojnego oporu przeciwko zbrodniczej polityce antyżydowskiej było m.in. powstanie w getcie warszawskim, które wybuchło 19 IV 1943 r. i trwało miesiąc.

Źródło: [16, 52].

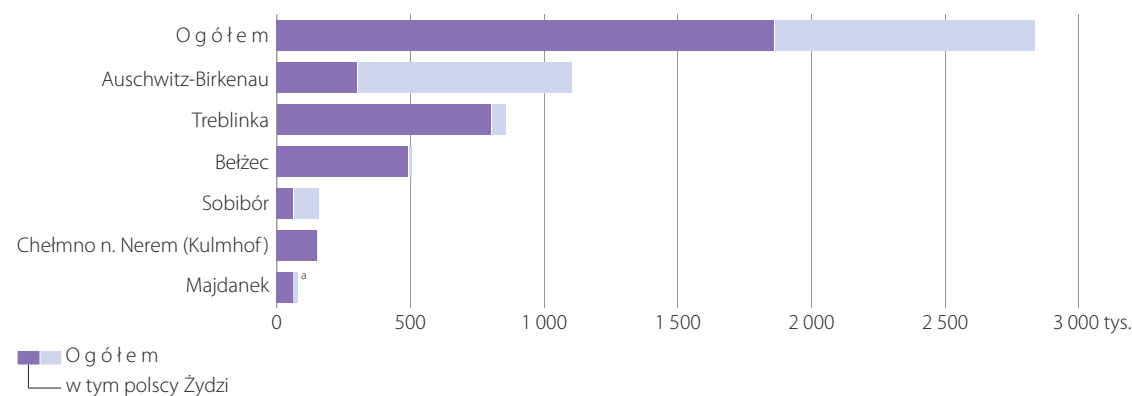
Szacunek strat ludności Polski^a w czasie II wojny światowej

	Szacunek – w tys. – według:	
	Cz. Łuczaka	J. Kurtyki, Z. Gluzy, W. Grabowskiego
Ogółem	5 900–6 150	5 720–5 920
Na ziemiach okupowanych przez III Rzeszę ^b	5 400–5 650	5 470–5 670
osoby narodowości polskiej	1 500–1 750	2 770
mniejszości narodowe	1 000	x
ludność żydowska	2 900	2 700–2 900
Polacy zabici lub zmarli pod okupacją ZSRR	500	150
Polacy zamordowani na Ukrainie	x	100 ^c

^a Dane dotyczą strat obywateli II Rzeczypospolitej w granicach z 1939 r. ^b Zabici lub zmarli w wyniku eksterminacji niemieckiej i bezpośrednich działań wojennych. ^c Na Wołyniu – 60 tys.

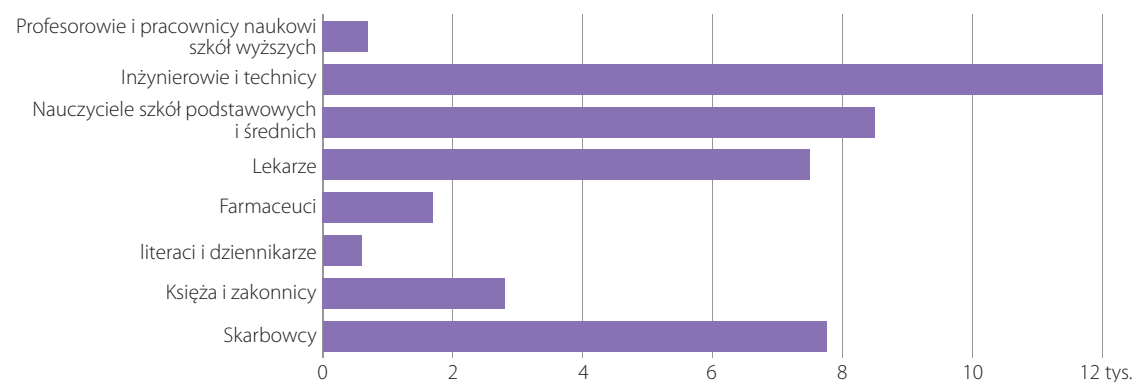
Źródło: [9, 10, 11, 17].

Szacunek liczby ofiar w głównych niemieckich obozach zagłady na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej

a W źródłach podaje się też liczbę ofiar od 235 tys. do 250 tys. osób.
Źródło: [44].

Straty niektórych grup inteligencji polskiej w czasie II wojny światowej

Źródło: [42].

Szacuje się, że podczas wojny zginęło 2,7–2,9 mln Żydów polskich (według szacunków liczba ludności Polski wyznania mojżeszowego w dniu 31 VIII 1939 r. wynosiła 3,4 mln osób). Ocalało nie więcej niż 0,4 mln osób. Około 2 mln osób zamordowano w niemieckich obozach zagłady, 0,5 mln to zmarli w gettach i obozach pracy, pozostali byli ofiarami specjalnych grup operacyjnych (Einsatzgruppen).
Źródło: [9, 10, 11, 17].

Po zajęciu wschodniej części Polski przez ZSRR wszystkim mieszkańcom narzucono obywatelstwo sowieckie. Zakazano używania języka polskiego w urzędach, usunięto polskie nazwy ulic, zlikwidowano polskie programy nauczania. Podobnie jak pod okupacją niemiecką, dokonano wymiany pieniędzy po niekorzystnym kursie. Pod koniec 1939 r. rozpoczęły się masowe aresztowania elit.

Źródło: [65].

Pod koniec 1939 r. polskich jeńców wojennych zagarniętych przez Armię Czerwoną zgromadzono w obozach jenieckich w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. W dniu 5 III 1940 r. Biuro Polityczne Związku Sowieckiego wydało uchwałę o rozstrzelaniu polskich jeńców z tych obozów.

Źródło: [62].

Obywatele polscy represjonowani przez władze ZSRR

	Szacunki – w tys. – ustalone w badaniach
Ogółem	570,4 ^a
1939–1941	
Jeńcy wojenni i internowani	45,4
rozstrzelani (Katyń, Charków, Twer)	14,6
internowani (w niewoli do sierpnia 1941 r.)	26,2
zmarli i zaginieni	2,3
zwolnieni i przekazani Niemcom w latach 1940–1941	2,3
Aresztowani na Kresach Wschodnich	110,0 ^b
Deportowani ^c w latach 1940–1941	320,0
1941–1945	
Aresztowani na terenie ZSRR ^d w latach 1941–1944	3,0
Internowani w latach 1944–1945	42,0
Aresztowani i deportowani w latach 1944–1945	50,0

a Szacuje się, że do niewoli rosyjskiej dostało się 240 tys. wojskowych. b W tym ok. 7,3 tys. rozstrzelanych na mocy decyzji z dnia 5 III 1940 r. (głównie w Bykowni pod Kijowem i w Kuropatach pod Mińskiem na Białorusi). c Dotyczy czterech deportacji. d Najczęściej z powodu nieprzyjmowania obywatelstwa ZSRR.

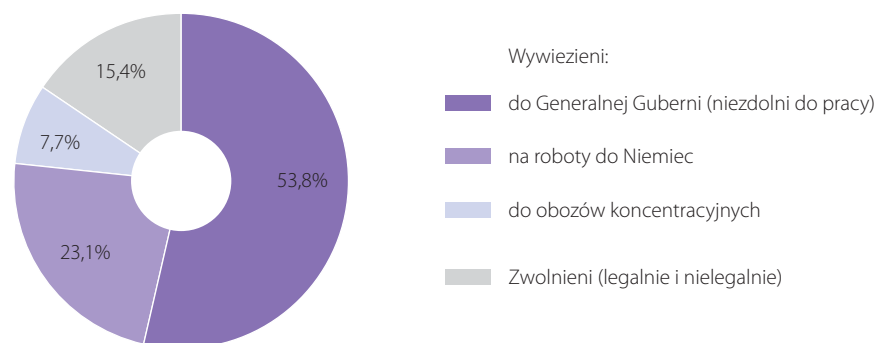
Źródło: [44].

Obywatele polscy deportowani na roboty do Rzeszy w czasie II wojny światowej

	W tys.
Ogółem	2857,5
Obywatele polscy deportowani na roboty w charakterze robotników cywilnych	2826,5
Polscy jeńcy wojenni zatrudnieni w Rzeszy	31,0

Źródło: [44].

Losy osób z obozu przejściowego w Pruszkowie po powstaniu warszawskim w okresie 6 VIII–10 XI 1944 r.

Źródło: [67].

Wcielenia do wojska na potrzeby działań wojennych spowodowały deficyt siły roboczej w III Rzeszy. Zaradzić temu miało wykorzystanie do prac ludności polskiej zamieszkującej tereny okupowane przez Niemcy. Rozporządzenie z października 1939 r. o obowiązku pracy dla polskich mieszkańców Generalnej Guberni w wieku 18–60 lat, rozciągnięte następnie na młodzież w wieku od 14 roku życia, stało się podstawą do masowego wywożenia Polaków do Rzeszy na przymusowe roboty. Źródło: [55].

W dniu 1 VIII 1944 r. wybuchło Powstanie Warszawskie. Szacuje się, że straty ludności w czasie trwającego 63 dni Powstania wyniosły:

- wśród żołnierzy (zabici, ciężko ranni, zaginieni): 22,2 tys. powstańców i 2,0 tys. – z 1. Armii WP;
- wśród ludności cywilnej (polegli, zmarli): od 150 tys. do 180 tys. osób.

Źródło: [6, 12, 44].

W trakcie powstania warszawskiego oraz tuż po jego zakończeniu przeprowadzono masowe wysiedlenia ludności Warszawy i miejscowości podwarszawskich. Większość wypędzonych kierowano do obozów przejściowych, głównie do obozu Duląg 121 w Pruszkowie.

Zgodnie z rozkazem Naczelnego Dowództwa w Londynie, 14 II 1942 r. wojskowa organizacja konspiracyjna – Związek Walki Zbrojnej została przemianowana na Armię Krajową (AK). W styczniu 1944 r. Krajowa Rada Narodowa powołała Armię Ludową (AL) – formację zbrojną Polskiej Partii Robotniczej (PPR).

W sierpniu 1940 r. z inicjatywy stronnictwa Ludowego „Roch” utworzono „Chłopską Straż” o kryptonimie „Chłosta”, którą w marcu 1944 r. przemianowano na Bataliony Chłopskie.

Źródło: [47, 67].

W wyniku podpisania 30 VII 1941 r. w Londynie polsko-sowieckiego układu o wznowieniu stosunków dyplomatycznych, w ZSRR została utworzona Armia Polska pod dowództwem generała Władysława Andersa. Część jej wojsk została ewakuowanych na Bliski Wschód.

W dniu 18 III 1944 r. utworzono w ZSRR 1. Armię Wojska Polskiego pod dowództwem gen. Zygmunta Berlinga.

W sierpniu 1944 r. utworzona została 2. Armia Wojska Polskiego z gen. Karolem Świerczewskim na czele.

Źródło: [5, 52].

Udział regularnych polskich jednostek wojskowych w bitwach i operacjach wojennych

Bitwy i operacje wojenne	Jednostki	Żołnierze w tys.	
		ogółem	w tym zabici, ranni i zaginieni
Bitwa o Narwik w 1940 r.	Brygada Podhalańska	5	0,3
Bitwy w Belgii i Francji w 1940 r.	1. i 2. Dywizja Piechoty Brygada Pancerno- -Motorowa	42	2,1
Działania w Libii w latach 1941 i 1942	Brygada Karpacka	5	0,6
Bitwa pod Lenino w 1943 r.	1. Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki	12,2	2,9
Bitwy we Włoszech w latach 1944 i 1945	2. Korpus Polskich Sił Zbrojnych	56	11,4
Operacje w północno-zachodniej Europie w 1944 r. i północnych Niemczech w 1945 r.	1. Dywizja Pancerna 1. Brygada Spadochronowa	25	5,9
Walki nad środkową Wisłą w 1944 r.	1. Armia Wojska Polskiego	75	9,6
Ofensywa zimowa w 1945 r.		100	5,9
Operacja berlińska w 1945 r.		90	10,9
Operacja berlińska i praska w 1945 r.	2. Armia Wojska Polskiego 1. Korpus Pancerny	90	19,1

Szacuje się, że łączne straty wśród żołnierzy polskich (zabici, ranni i zaginieni) na froncie zachodnim wyniosły 43,4 tys. osób, na froncie wschodnim – 48,4 tys. osób.

Źródło: [44].

Wojska lądowe Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i Wojska Polskiego na Wschodzie w 1945 r.

Stan w maju

	Żołnierze w tys.
Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie	
O g ó ł e m	162,5
Na froncie zachodnim – 1. Dywizja Pancerna	16,0
Stacjonujące w Wielkiej Brytanii	54,2
Na froncie włoskim	55,8
Stacjonujące w południowych Włoszech i na Bliskim Wschodzie	36,5
Wojsko Polskie na Wschodzie	
O g ó ł e m	104,8
1. Armia Wojska Polskiego	51,6
2. Armia Wojska Polskiego	53,2

Źródło: [44].

Polskie Siły Zbrojne w powstaniu warszawskim w 1944 r.

	Żołnierze w tys.
Stan ewidencyjny Armii Krajowej na terenie okręgu warszawskiego w końcu lipca	49,8
Stan bojowy w dniu 1 VIII	ok. 25,0
1. Armia ^a Wojska Polskiego	2,6

a Biorący udział w walkach o przyczółek na lewym brzegu Wisły.

Źródło: [44]

W skład Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie wchodziły (poza wojskami lądowymi): polskie siły powietrzne, marynarka wojenna, pomocnicza wojskowa służba kobiet oraz jednostki polskie w armii francuskiej. Łącznie Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie liczyły ok. 194,5 tys. osób.

W skład Wojska Polskiego na Wschodzie wchodziły również: Korpus Lotniczy, Samodzielna Dywizja Lotnictwa oraz 1. Samodzielny Morski Batalion Zapasowy (pełnił służbę w Gdańsku i Gdyni). Łącznie w dniu 1 V 1945 r. liczba żołnierzy Wojska Polskiego wynosiła ok. 378,9 tys.

Źródło: [44].

Ziemie wcielone do Rzeszy zostały poddane germanizacji; polskich mieszkańców wysiedlano do Generalnej Guberni. Eliminowano elity społeczne i naukowe, zlikwidowano szkolnictwo polskie. W Generalnej Guberni polskie nauczanie pozostawiono jedynie na poziomie podstawowym i zawodowym, z okrojonym programem.

Źródło: [65].

Szkolnictwo tajne odbywało się przeważnie w mieszkaniach prywatnych na tzw. kompletach. W zakresie szkolnictwa powszechnego dotyczyło najczęściej przedmiotów, których nie było w nauczaniu jawnym. W przypadku szkolnictwa ogólnokształcącego program realizowano w oparciu o podręczniki przedwojenne.

Szkolnictwo tajne w roku 1943/44

W tysiącach

	Nauczyciele	Uczniowie
Generalna Gubernia		
W zakresie szkoły: powszechnej	5,6	90,4
średniej ogólnokształcącej	7,9	65,4
Na ziemiach wcielonych do Rzeszy		
W zakresie szkoły: powszechnej	1,6	20,7
średniej ogólnokształcącej	0,2	2,1
Na ziemiach wschodnich ^a		
W zakresie szkoły: powszechnej	1,1	20,8
średniej ogólnokształcącej	0,4	5,5

a Dane dotyczą okręgów: białostockiego i wileńskiego, a w przypadku szkolnictwa powszechnego również wołyńskiego i poleskiego.

Źródło: [44].

Obowiązujące jednostki pieniężne w czasie II wojny światowej:

Marka niemiecka – wprowadzona do obiegu w okresie wrzesień–listopad 1939 r. na ziemiach wcielonych do Rzeszy w miejsce złotego zasadniczo w relacji 2 zł=1 marka; wymianę ograniczono do określonych kwot.

Złoty „krakowski” – wprowadzony do obiegu w okresie kwiecień–maj 1940 r. na obszarze Generalnej Guberni w miejsce złotego w relacji 1:1.

Rubel rosyjski – wprowadzony do obiegu w grudniu 1939 r. na ziemiach wcielonych do ZSSR w miejsce złotego w relacji 1 zł=1 rubel; wymianę ograniczono do określonych kwot.

Źródło: [44].

Tygodniowe normy przydziału wybranych artykułów żywnościowych dla ludności Generalnej Guberni

W gramach

	VI 1941		I 1943 ^a	
	Niemcy	Polacy ^a	Niemcy	nie-Niemcy
Chleb	2 100	1 050	2 250	1 050
Mięso i przetwory mięsne	750	100	600	do 100
Cukier	300	100	250	50
Kawa zbożowa	100	40	62,5	37,5
Marmolada	200	100	250	60
Jaja w szt.	3	0,75 ^b	3	–

a Dane dotyczą osób dorosłych. b 3 sztuki na 4 tygodnie.

Źródło: [44].

Tygodniowe normy przydziału wybranych artykułów żywnościowych dla ludności Kraju Warty

W gramach

	1941		1944 ^a	
	Niemcy	Polacy	Niemcy	Polacy
Chleb	2 250	2 250	2 225	2 225
Mięso	400	250	250	200
Cukier	250	225	220	219
Kawa zbożowa	37,5	37,5	37,5	37,5
Marmolada	175	–	188	–
Jaja w szt.	1	–	1	–

a W okresie 13 XI–31 XII.

Źródło: [44].

Okupacyjne władze zarządziły racjonowanie żywności w miastach. Przydział racji dla Polaków był niemal trzykrotnie niższy od zapotrzebowania kalorycznego. Mieszkańcy zostali zmuszeni do uzupełniania braków żywnościowych towarami szmuglowanymi ze wsi i sprzedawanymi na nielegalnym rynku, nazwanym, w ślad za francuską encyklopedią Petit Larousse z 1942 r., „czarnym rynkiem”.

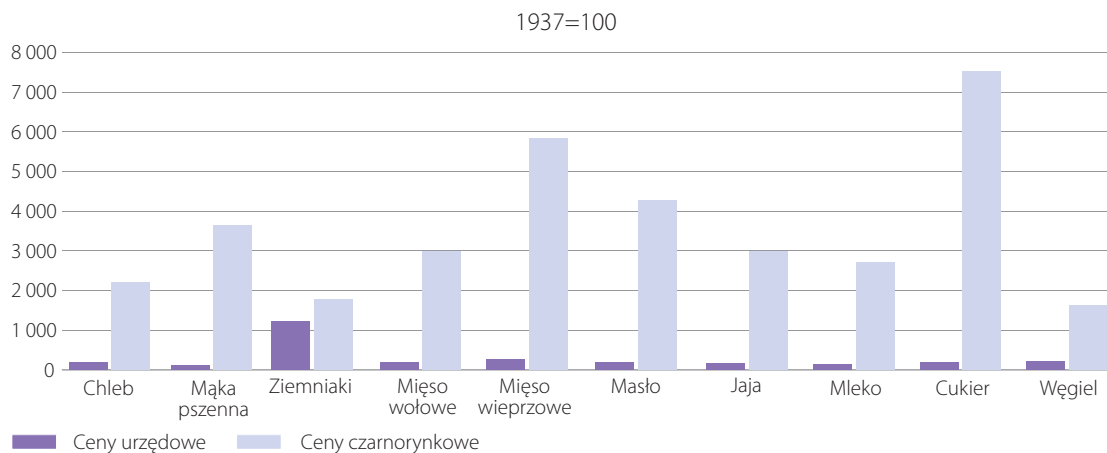
Źródło: [65].

Od początku 1940 r. polskiej wsi narzucono kontyngenty, czyli obowiązkowe dostawy żywności na rzecz okupanta. Produkty skupowano po cenach urzędowych, kilkadziesiąt razy niższych od wolnorynkowych.

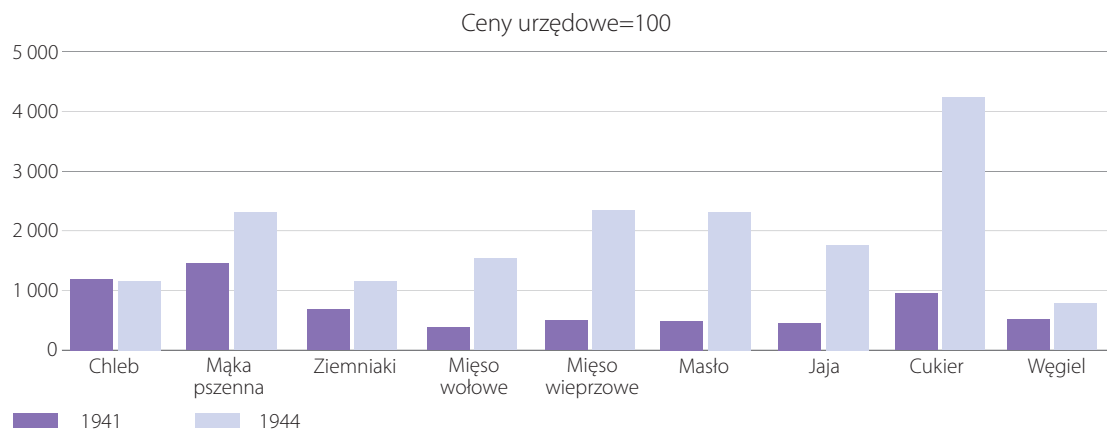
Źródło: [65].

Ceny detaliczne urzędowe^a i czarnorynkowe w Generalnej Guberni

Wskaźniki cen w 1944 r.

Relacje cen czarnorynkowych do cen urzędowych

^a Ceny urzędowe dotyczyły produktów objętych systemem reglamentacji

Źródło: [44].

Straty wojenne w zakładach przemysłowych^a w 1945 r.

Stan w lipcu

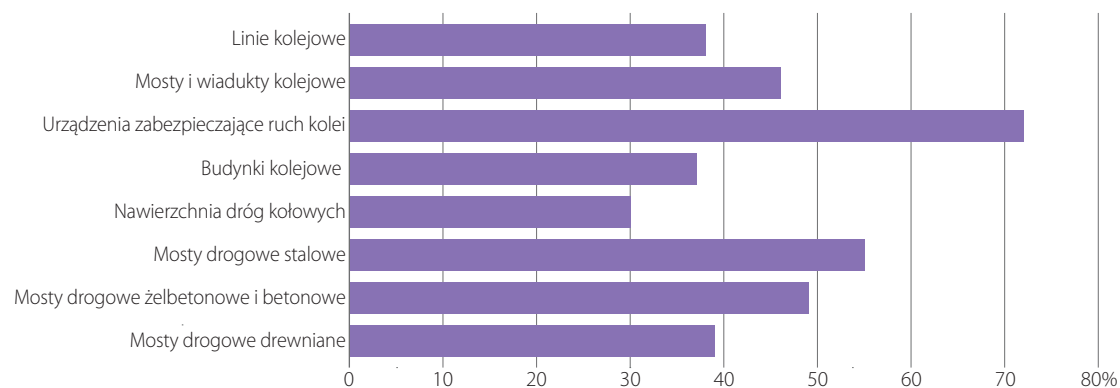
	Zakłady		
	ogółem	w tym zniszczone	
		w liczbach bezwzględnych	w % ogółem
Ogółem	30017	19592	65,3
Górnictwo	476	301	63,2
Przemysł	28653	18726	65,4
Elektrownie, gazownie, wodociągi	888	565	63,6

a Dane dotyczą zakładów zatrudniających 5 i więcej robotników.

Źródło: [7, 44].

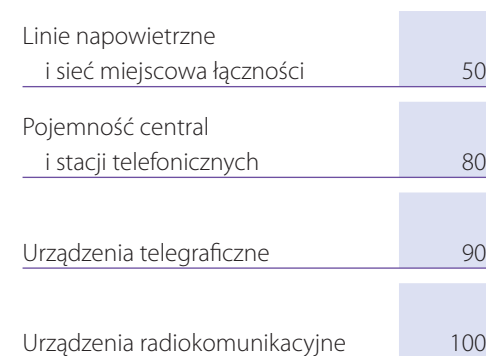
W wyniku wojny w zakładach przemysłowych zniszczeniu uległo przeciętnie: 35,1% budynków, 52,1% urządzeń energetycznych, 45,4% maszyn i urządzeń (poza energetycznymi).

Źródło: [7, 44].

Zniszczenia wojenne w 1945 r.^a w % stanu z 1939 r.W transporcie^b

a Zniszczenia dotyczą obszaru państwa w granicach powojennych. b Stan w maju. c Stan w dniu 8 V.

Źródło: [7, 44].

W łączności^c

Szacunek szkód poniesionych przez Polskę w czasie II wojny światowej został przeprowadzony w 1947 r. przez Biuro Odszkodowań Wojennych, a w 1951 r. – przez Komisję dla Ostatecznego Ustalenia Szkód i Strat Wojennych Polski w II wojnie światowej. Szacunek szkód przeprowadziła również Komisja do Opracowania Problemu Odszkodowań Niemieckich (1970–1974); w majątku rzeczowym miały wynieść 62,4 mld zł, a w przejętej produkcji i usługach – 30,4 mld zł.

Źródło: [44].

Według szacunku z 1947 r. szkody w majątku rzeczowym (bez sprzętu wojskowego oraz wyposażenia gospodarstw domowych) stanowiły ok. 38% jego wartości z końca sierpnia 1939 r., a według szacunku z 1951 r. szkody te stanowiły ok. 1/3 przedwojennej wartości majątku rzeczowego.

Źródło: [7, 44].

Zniszczenia wojenne polskiej floty handlowej w 1945 r.^a

Stan w maju

	W % stanu z 1939 r.
Flota handlowa	45
statki pełnomorskie spółek żeglugowych	38
statki żeglugi przybrzeżnej (towarowo-pasażerskie)	100
tabor portowy i specjalny	100
flota rybołówstwa morskiego	72
jachty morskie	100

a Zniszczenia dotyczą obszaru państwa w granicach powojennych.

Źródło: [7, 44].

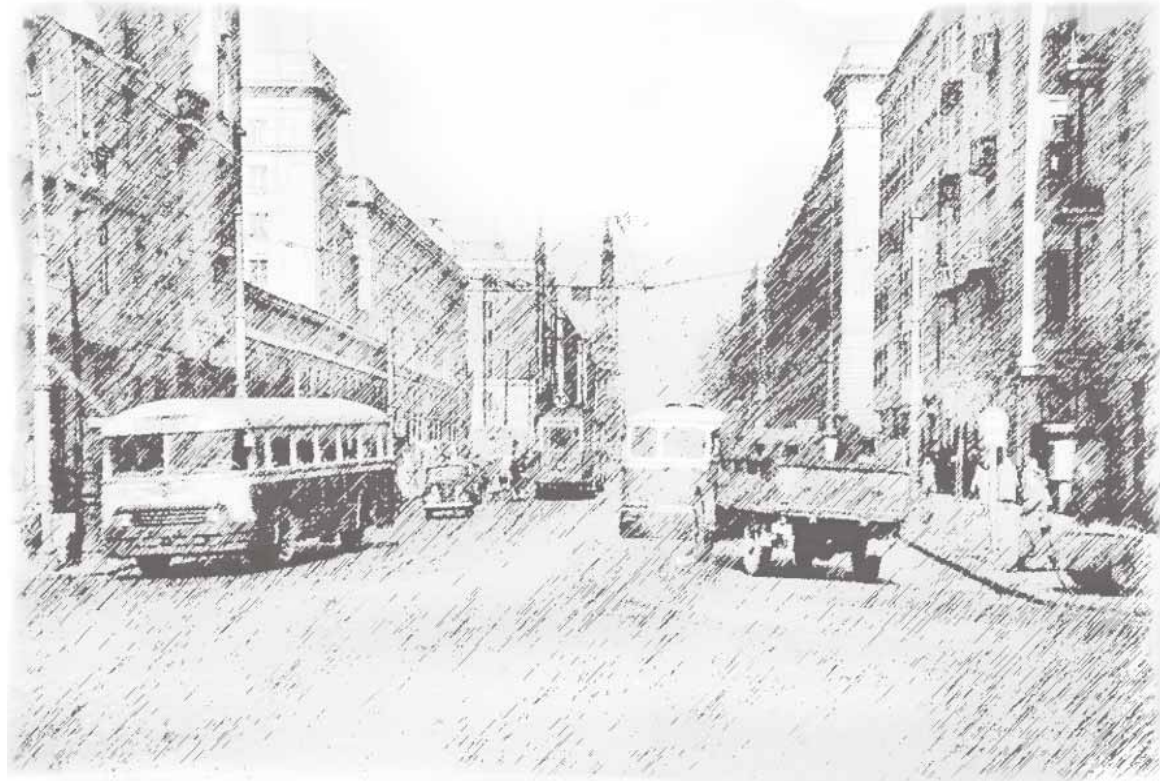
Szacunki szkód poniesionych przez Polskę^a w czasie II wojny światowej

Szacunki w mld zł

	Dokonane	
	w 1947 r.	w 1951 r.
O g ó ł e m	258,4	201,1
W majątku rzeczowym	62,0	55,2
Przejęta produkcja i usługi ^b	26,8	28,1
Straty pośrednie (utracone przyszłe dochody)	169,6	108,1
Straty specjalne (koszty usuwania min, umocnień, leczenia gruźlicy)	–	9,7

a Dane dotyczą obszarów należących do II Rzeczypospolitej, które pozostały w granicach Polski po 1945 r.; szacunki w cenach z 1938 r. b Zabrane dochody w postaci pracy przymusowej, dostaw obowiązkowych w rolnictwie, podatków, zysków przedsiębiorstw, przywłaszczenia własności (głównie na obszarach włączonych do Rzeszy).

Źródło: [44].

1945-1989

Kończące II wojnę światową konferencje w Jałcie i Poczdamie wyznaczyły nowy etap w historii Polski. Odbudowa wyniszczonego wojną kraju odbywała się w warunkach nowych granic, pod politycznym wpływem ZSRR. Komunistyczne władze kraju zmierzały do upaństwowienia własności prywatnej i przekształcenia gospodarki wolnorynkowej w centralnie planowaną. Nowa konstytucja z 1952 r. proklamowała Polską Rzeczpospolitą Ludową.

Kalendarium wybranych wydarzeń

Uchwalenie przez Krajową Radę Narodową (KRN) ustawy o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (nacjonalizacja)	3 I 1946	
	22 IV 1946	Ratyfikowanie przez Polskę umowy o utworzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego i Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju Gospodarczego; wystąpienie Polski – w marcu 1950 r.
Wydanie przez KRN dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (cenzura)	5 VII 1946	
	3 IX 1946	Rozwiązanie Polskich Sił Zbrojnych przez Rząd RP na uchodźstwie
Powołanie Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (działała do końca 1954 r.)	23 IX 1946	
	6 XI 1946	Polska została członkiem UNESCO – Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury
Polska została członkiem UNICEF – Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci	28 XII 1946	
	19 I 1947	Pierwsze po wojnie wybory do Sejmu Ustawodawczego, które posłużyły do budowy komunistycznego państwa – Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL)
Uchwalenie ustawy konstytucyjnej o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej – tzw. małej konstytucji	19 II 1947	
	2 VI 1947	Uchwalenie ustawy o zwalczaniu drożyzny i nadmiernych zysków w obrocie handlowym (tj. zwalczania spekulacji)
Polska weszła w skład Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), utworzonej w Moskwie z inicjatywy władz radzieckich; rozwiązanej na mocy porozumienia podpisanego 28 VI 1991 r.	25 I 1949	
	20 III 1950	Przyjęcie przez Sejm ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, likwidującej samorząd terytorialny
Uchwalenie przez Sejm ustawy o obowiązkowych dostawach zbóż, zniesionych w październiku 1970 r.	10 VII 1952	

	21 VII 1952	Uchwalenie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
Podpisanie w Warszawie z inicjatywy ZSRR Układu Warszawskiego – sojuszu polityczno-wojskowego; 1 VII 1991 r. podpisano protokół o jego likwidacji	14 V 1955	
	28–29 VI 1956	Robotnicze protesty w Poznaniu na skutek zmniejszenia zarobków, podwyższania norm pracy, braków w zaopatrzeniu w podstawowe artykuły żywnościowe i przemysłowe
Tak zwane Wydarzenia marcowe – strajki studentów i protesty środowisk akademickich	8–28 III 1968	
	7 XII 1970	Podpisanie układu o podstawach wzajemnych stosunków pomiędzy PRL a RFN; uznanie przez Niemcy granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej
Strajki robotników na Wybrzeżu (Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Szczecin, Elbląg) – pogarszająca się sytuacja ekonomiczna, podwyżki cen	14–22 XII 1970	
	25 VI 1976	Ogłoszenie podwyżek cen; strajki na terenie 24 województw – dramatyczne wydarzenia w Radomiu, Ursusie i Płocku
Pierwsza pielgrzymka do kraju papieża Polaka – Jana Pawła II	2–10 VI 1979	
	1 VII 1980	Ogłoszenie podwyżek cen; strajki m.in. w Warszawie, Radomiu, Ursusie, Rzeszowie, Gdańsku i Szczecinie
Rejestracja Niezależnego Samorządowego Związku Zawodowego NSZZ „Solidarność”	24 X 1980	
	13 XII 1981	Wprowadzenie dekretem Rady Państwa stanu wojennego; powstanie Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (WRON); w lipcu 1983 r. zniesienie stanu wojennego; częściowa amnestia więzionych i internowanych; likwidacja WRON
Obrady przy Okrągłym Stole w Pałacu Urzędu Rady Ministrów pomiędzy przedstawicielami władz oraz opozycją solidarnościową i kościelną, których skutkiem była transformacja ustrojowa kraju	6 II–5 IV 1989	

Po wojnie w skład powierzchni Polski (311,7 tys. km²) wchodziły: w 67,0% tereny należące do II Rzeczypospolitej, które pozostały w jej granicach po 1945 r., i w 0,6% b. Wolne Miasto Gdańsk, a w 32,4% ziemie Zachodnie i Północne, które znalazły się w jej granicach po 1945 r. na podstawie umowy poczdamskiej.

Źródło: [6, 44].

W 1951 r. miała miejsce najistotniejsza w okresie powojennym zmiana przebiegu granicy. Dokonano wymiany ziem przygranicznych z ZSRR. Polska otrzymała rejon Ustrzyk Dolnych, a ZSRR rejon miasta Bełz.

Źródło: [6, 44].

Podział administracyjny Polski w 1947 r.

Stan w dniu 1 I

Wykreślono na podstawie mapy w *Małym Roczniku Statystycznym 1947*, Warszawa 1947.

Powierzchnia i granice Polski w 1946 r.

Powierzchnia w tys. km ²	311,7
Długość granicy państwowej w km	3 566
lądowej: w km	3 069
w %	86,1
morskiej: w km	497 ^a
w %	13,9
Długość linii brzegowej w km	581 ^a

a W tym Hel 71 km.

Źródło: [6, 44].

Podział administracyjny

	1947 ^a	1989 ^b
Województwa	16 ^c	49
Powiaty	299	–
w tym grodzkie	29	–
Miasta	703	825
Gminy	3 006 ^d	2 121

a Stan w dniu 1 IV. b Stan w dniu 31 XII. c W tym 2 miasta wydzielone na prawach województwa: Warszawa i Łódź. d Gminy wiejskie.

Źródło: [6, 26, 44].

W 1989 r. Polska z powierzchnią 312,7 km² zajmowała 7. miejsce w Europie.

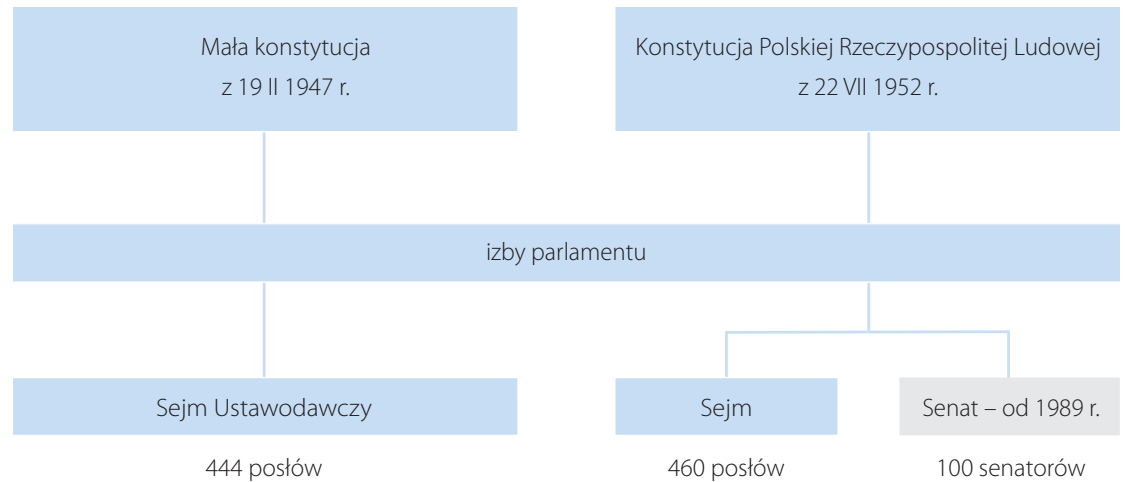
Źródło: [26].

Podział administracyjny w latach 1947–1989 ulegał wielokrotnym zmianom; najistotniejsza nastąpiła w 1975 r., kiedy z dniem 1 VI zostały zniesione powiaty, a w miejsce 17 województw i 5 miast wydzielonych na prawach województwa (Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Wrocław) utworzono 49 województw.

Źródło: [6, 15, 44].

Do czasu uchwalenia nowej ustawy zasadniczej ustrój państwa regulowała przyjęta w 1947 r. tzw. mała konstytucja; na jej mocy funkcję głowy państwa pełnił prezydent RP, wybierany przez Sejm. Konstytucja PRL z 1952 r. zniósła instytucję prezydenta, a funkcję kolektywnej głowy państwa powierzyła Radzie Państwa. Szczególną ochronę zapewniała państwowej i spółdzielczej formie własności. Kierowniczą rolę w budowie socjalizmu powierzono Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR) przy współdziałaniu Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego (ZSL) i Stronnictwa Demokratycznego (SD).

Źródło: [5].

Prawo wyborcze

Według Konstytucji PRL

Izba parlamentarna	Czynne		Bierne	
	Czynne		Bierne	
Sejm	18 lat		21 lat	

Źródło: [66].

Konstytucja z 1952 r. była nowelizowana kilkadziesiąt razy. Zgodnie z porozumieniem przy Okrągłym Stole w dniu 7 IV 1989 r. Sejm przywrócił instytucję Senatu oraz ustanowił, że najwyższym przedstawicielem Polski będzie prezydent wybierany przez Zgromadzenie Narodowe; nowelizacją z grudnia 1989 r. przywrócił nazwę państwa – Rzeczpospolita Polska oraz godło – wizerunek orła białego w koronie.

Źródło: [66].

Prezydenci

Bolesław Bierut wybrany przez Sejm Ustawodawczy, funkcję pełnił w okresie 5 II 1947 r. – 20 XI 1952 r.

Wojciech Jaruzelski wybrany przez Zgromadzenie Narodowe, funkcję pełnił w okresie 19 VII 1989 r. – 22 XII 1990 r.

Źródło: [6, 44].

Ludność^a

W % ogółem

a W 1946 r. w podziale na miasta i wieś nie uwzględniono ludności spisanej przez władze wojskowe.

Źródło: [20, 40].

Ludność na 1 km² powierzchni

1946	77 osób
1988	121 osób

Źródło: [20, 40].

Liczba kobiet na 100 mężczyzn

1946	118
1988	105

W tysiącach

1946	23 930
1988	37 879

Na podstawie danych bilansowych liczba ludności w dniu 31 XII 1989 r. szacowana była na 37 988 tys.

Źródło: [20, 40].

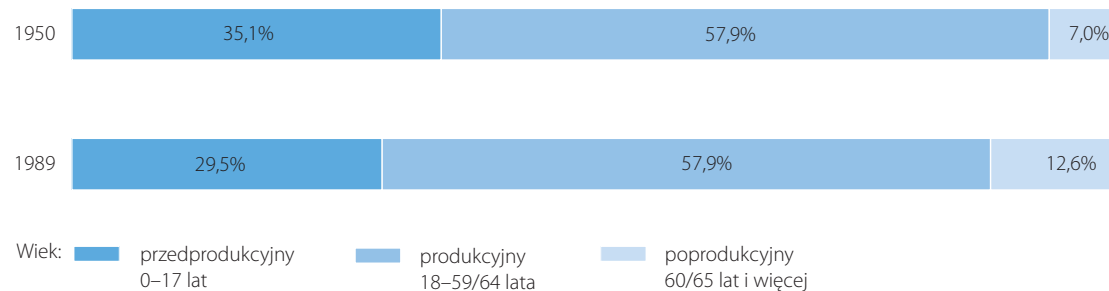
W latach 1945–1989 przeprowadzono 6 spisów powszechnych, tj. Powszechny Sumaryczny Spis Ludności według stanu w dniu 14 II 1946 r. oraz powszechne spisy ludności według stanu w dniach: 3 XII 1950 r., 6 XII 1960 r., 8 XII 1970 r., 7 XII 1978 r. i 7 XII 1988 r.

Udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności (tzw. wskaźnik starości demograficznej) w 1950 r. wyniósł 5,3%, a w 1989 r. – 10,0%.

Źródło: [20].

Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 XII

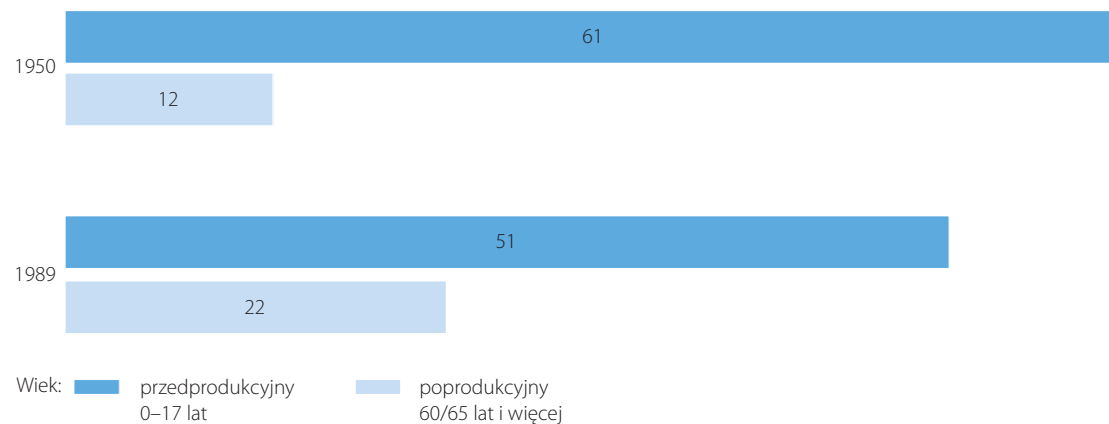
Źródło: [20].

Koniec lat 40. i lata 50. to czas powojennej odbudowy demograficznej Polski. Obserwowano wysoką liczbę zawieranych małżeństw. Przy wzroście liczby urodzeń i stabilizacji liczby zgonów, notowano wysoki przyrost naturalny. W rezultacie, w połowie lat 60. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku przedprodukcyjnym, co było najwyższą relacją w powojennej historii Polski.

Źródło: [20].

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

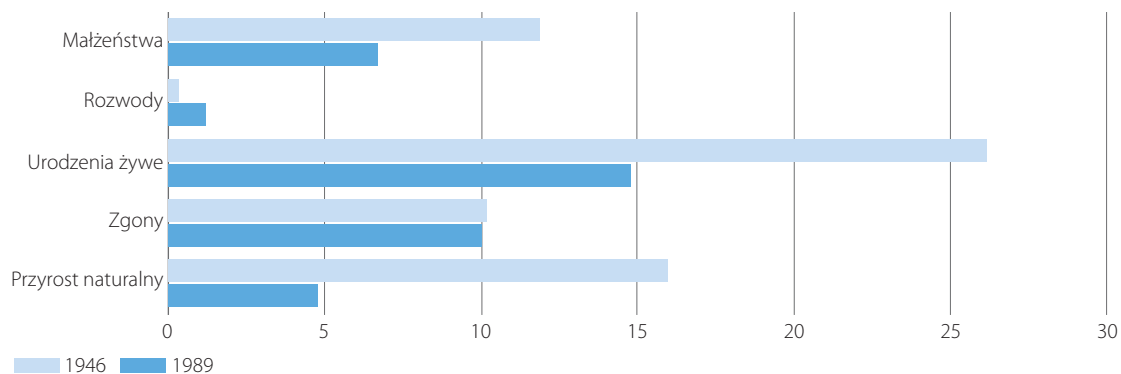
Stan w dniu 31 XII

Źródło: [20].

Ruch naturalny

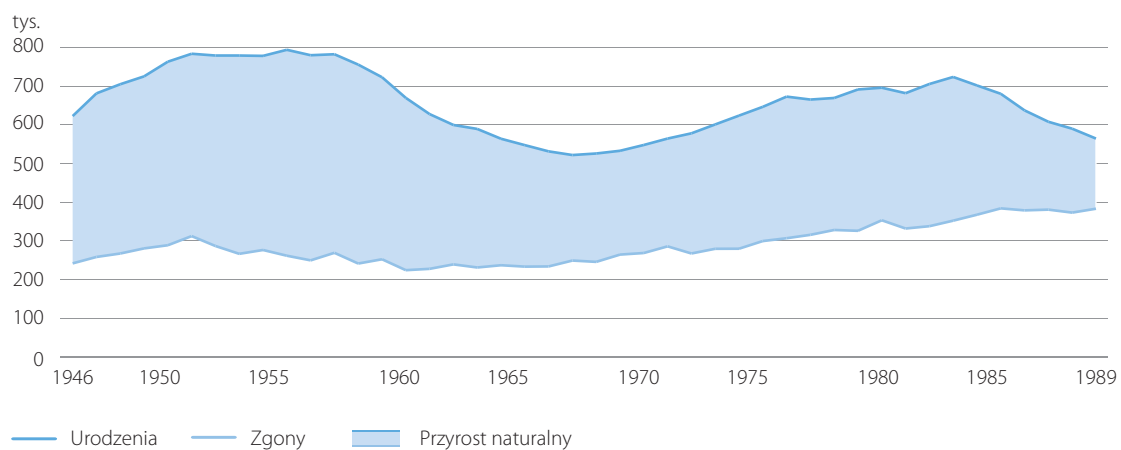
Na 1 000 ludności

Źródło: [20].

W tysiącach

	1946	1989
Małżeństwa	281,9	255,7
Rozwody	8,0	47,2
Urodzenia żywe	622,5	564,4
Zgony	241,8	383,1
Przyrost naturalny	380,7	181,3

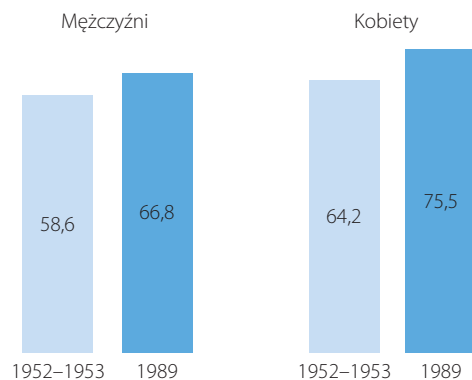

Źródło: [20].

Płodność kobiet ulegała systematycznemu zmniejszaniu. Na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat w 1950 r. przypadało 109 urodzeń żywych, a w 1989 r. – 60.

Źródło: [20].

Przeciętna liczba lat trwania życia

Źródło: [29].

Mediana wieku

	Mężczyźni	Kobiety
1950	24,4	27,1
1989	30,7	33,4

Źródło: [20].

Współczynnik dzietności

1950	3,705
1989	2,066

Źródło: [20].

Lata powojenne cechowały się dużymi przemieszczeniami ludności, wynikającymi z repatriacji i reemigracji oraz przesiedleń. Według danych Państwowego Urzędu Repatriacyjnego:

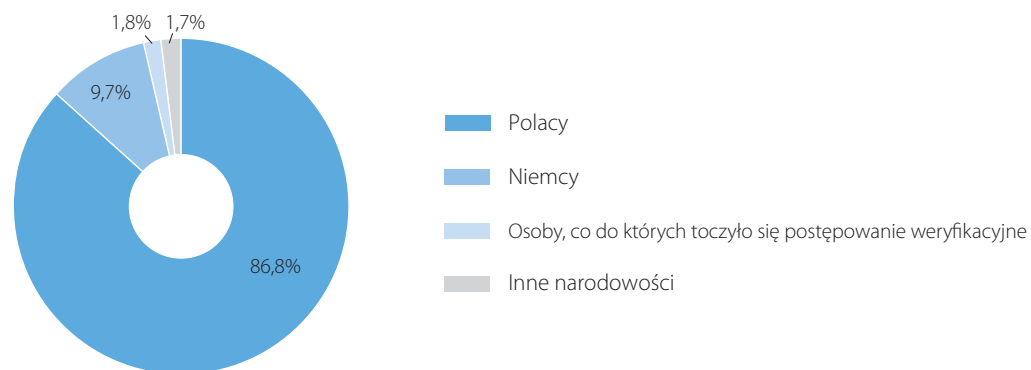
- repatriacja i reemigracja do Polski w latach 1944–1949 objęła 3,8 mln osób, z czego 40% przybyło przez granicę wschodnią (z ZSRR), a 60% – przez granicę zachodnią (punkty etapowe),
- przesiedlenia z Polski dotyczyły 2,8 mln osób, z czego 81% stanowili Niemcy, a 19% – osoby narodowości ukraińskiej, białoruskiej i litewskiej przesiedlone do ZSRR do końca 1946 r.

Źródło: [22, 23].

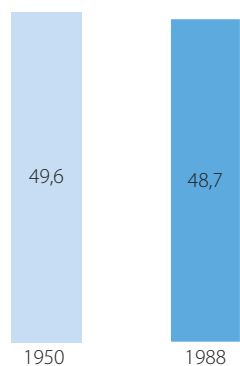
Migracje zagraniczne na pobyt stały w latach 1946–1989

	W tys.
Emigracja	3 618,8
Imigracja	1 832,8
Saldo migracji	-1 786,0

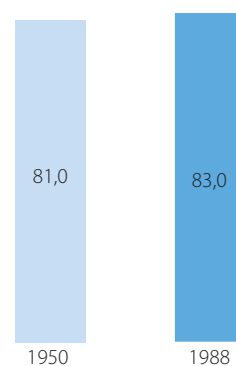
Źródło: [20].

Ludność według narodowości^a w 1946 r.

^a Bez ludności spisanej przez władze wojskowe; dane niekompletne z uwagi na odbywające się ruchy repatriacyjne.
Źródło: [6, 21].

Czynni zawodowo
na 100 ludności ogółem

Źródło: [6, 18].

Liczba kobiet czynnych zawodowo
na 100 mężczyzn czynnych zawodowo

Źródło: [6, 18].

Centralnie planowana gospodarka była oparta m.in. na zasadzie pełnego zatrudnienia, a zjawisko bezrobocia formalnie nie istniało.

Ludność według głównego źródła utrzymania

	1950 ^a	1988
Ogółem	100,0	100,0
Utrzymująca się z pracy	96,0	78,8
poza rolnictwem	48,9	61,0
w rolnictwie	47,1	17,8
Utrzymująca się z niezarobkowych źródeł	4,0	21,2

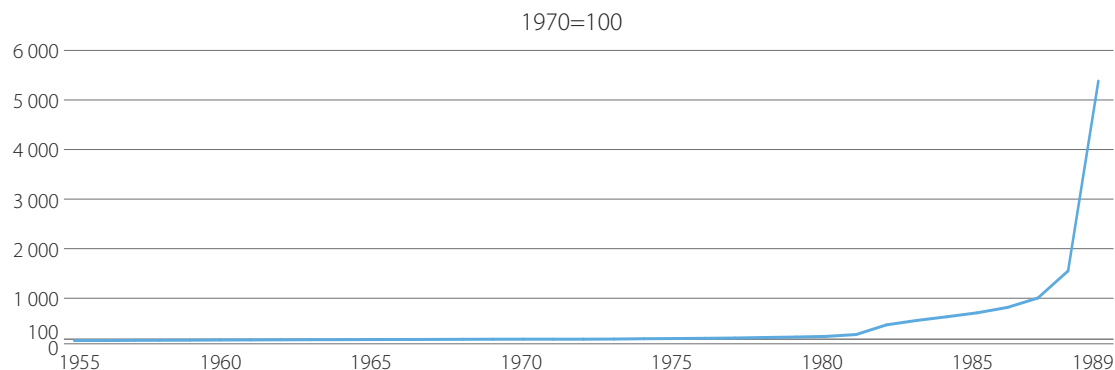
a Bez ludności spisanej przez władze wojskowe.

Źródło: [6, 44].

W pierwszych latach po wojnie utrzymano racjonowanie części artykułów pierwszej potrzeby wprowadzone w czasie okupacji. Trudności z zaopatrzeniem powodowały konieczność wprowadzania okresowej reglamentacji również w późniejszych latach. Przez niemal połowę trwania PRL obowiązywały różne formy racjonowania niektórych dóbr i towarów konsumpcyjnych. Na początku lat 80. XX w., wobec załamania gospodarczego, skomplikowanym systemem kartkowym objęto niemal połowę wydatków konsumpcyjnych, w tym mięso. Stopniowo wygaszana reglamentacja trwała do lipca 1989 r.

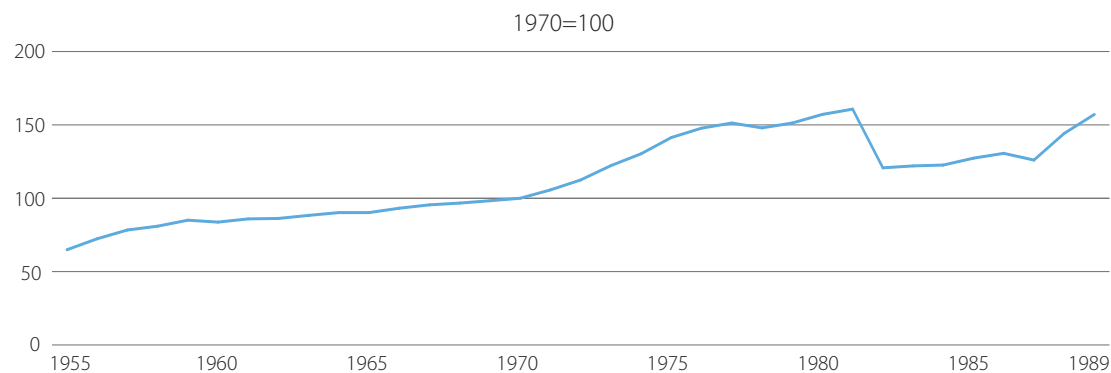
Źródło: [52].

Wskaźnik kosztów utrzymania

Źródło: [6].

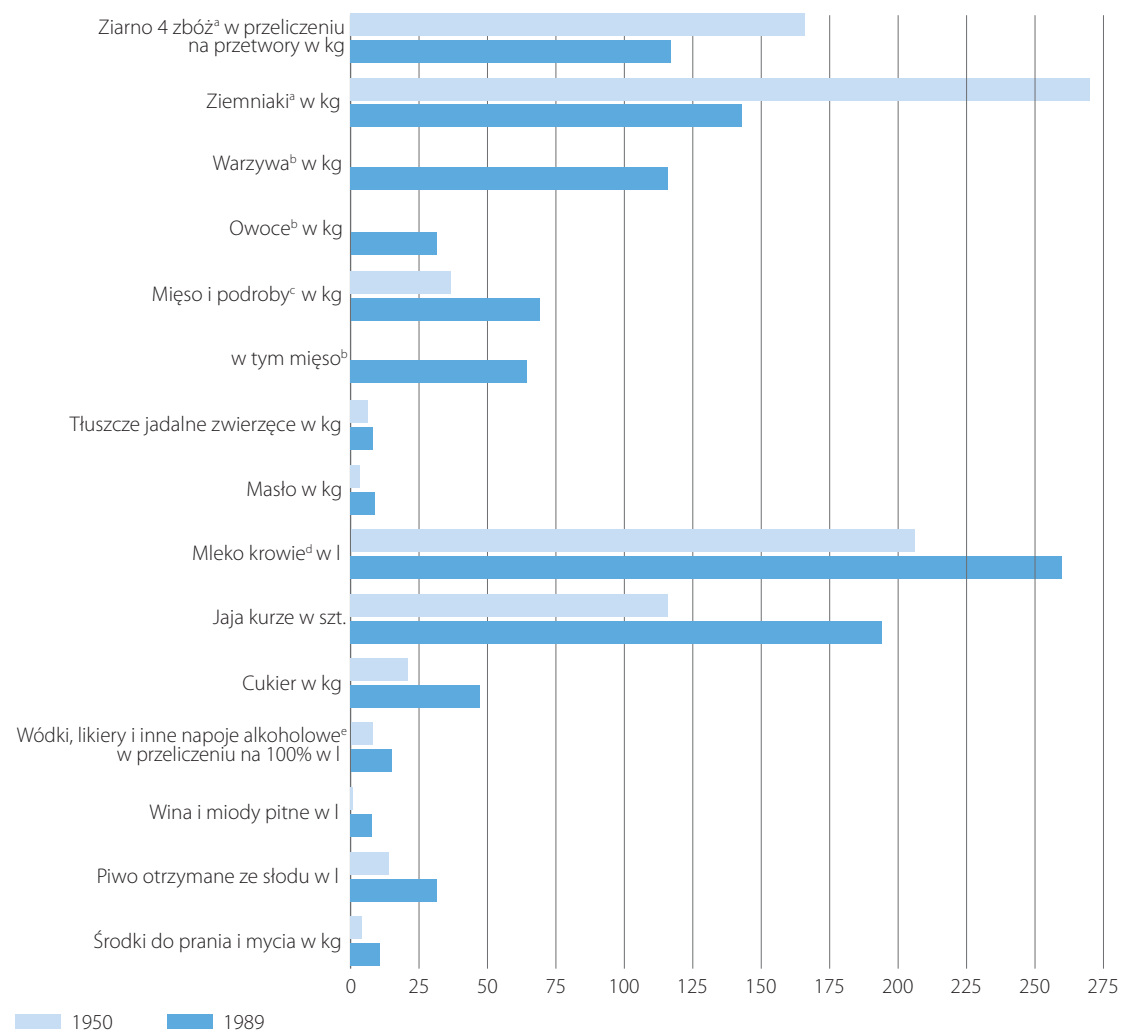
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne netto^a

a Dotyczy wynagrodzeń w gospodarce uspołecznionej.

Źródło: [6].

Spżycie niektórych artykułów na 1 mieszkańca

a Dane dotyczą lat gospodarczych (od 1 VII poprzedniego roku do 30 VI danego roku). b W 1950 r. brak danych. c Łącznie z mięsem i podrobami przeznaczonymi na przetwory. d Łącznie z mlekiem przeznaczonym na przetwory; bez mleka przerobionego na maśło. e W 1989 r. z produkcji krajowej.
Źródło: [31,40].

Wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania na 100 gospodarstw domowych

Stan w dniu 31 XII

	W sztukach	
	1955	1988
Odbiorniki radiowe	24	144
Odbiorniki telewizyjne	–	115
w tym z ekranem do odbioru kolorowego	–	30
Magnetofony	.	50
Pralki i wirówki elektryczne	0,5	125
w tym automaty pralnicze	–	40
Chłodziarki i zamrażarki	0,1	114
Odkurzacze elektryczne	.	86
Maszyny do szycia	6	61
Rowery (bez dziecięcych)	.	88
Samochody	0,3	24

Źródło: [18].

Mieszkania zamieszkane

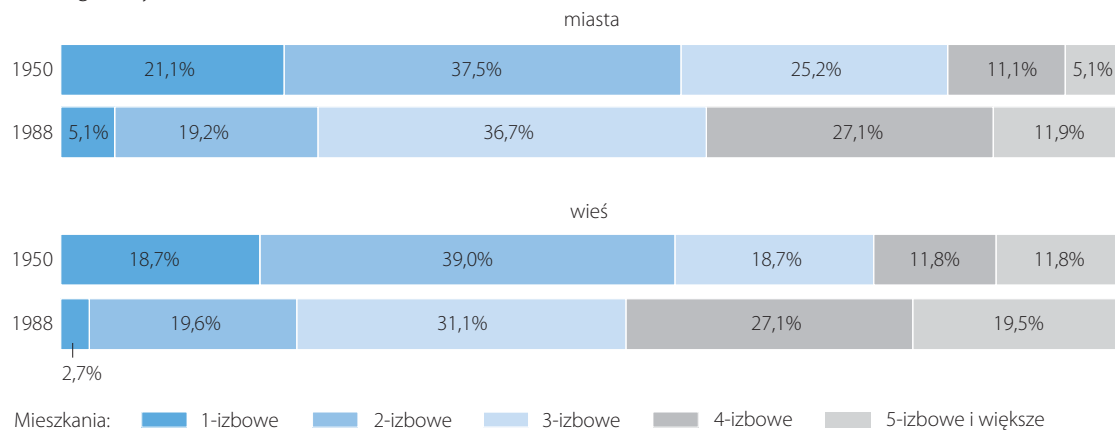
W tysiącach

	1950	1988
Ogółem	5851	10717
Miasta	2711	7040
Wieś	3140	3677

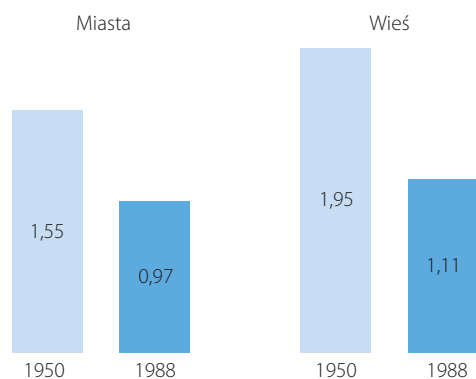
Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w 1988 r. wyniosła 53,8 m² w miastach i 69,3 m² na wsi.

Źródło: [6, 28].

Według liczby izb w mieszkaniu

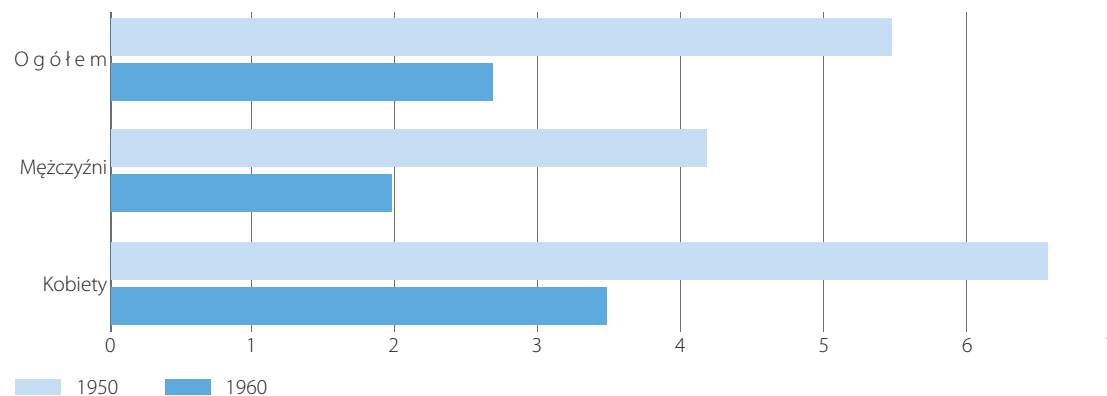
Przeciętna liczba osób na 1 izbę

Wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań zamieszkałych

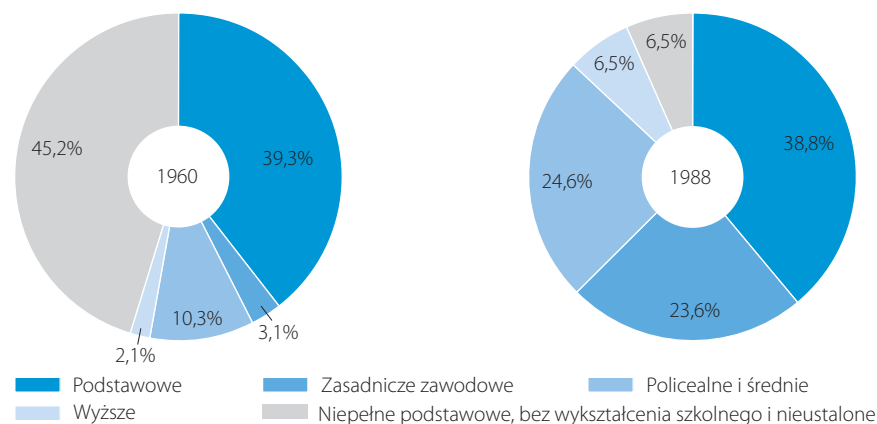
	Miasta		Wieś	
	1950	1988	1960	1988
Wodociąg	42,3	94,9	3,7	63,8
Ustęp	25,7	84,9	1,8	45,9
Łazienka	14,2	82,4	1,4	50,7
Gaz z sieci	26,2	70,9	0,4	5,5
Centralne ogrzewanie	4,9	72,8	0,6	39,6

Źródło: [6, 28].

Ludność w wieku 7 lat i więcej nieumiejąca czytać i pisać na 100 osób danej płci^a

^a Bez ludności spisanej przez władze wojskowe.
Źródło: [18].

W celu likwidacji analfabetyzmu w Polsce, w 1949 r. Sejm przyjął ustawę, wprowadzającą obowiązek bezpłatnej nauki dla osób w wieku 14–50 lat nieumiejących czytać i pisać (analfabetów) oraz dla osób potrafiących czytać, lecz nieumiejących pisać (półanalfabetów). Osoby takie miały obowiązek zarejestrować się w specjalnie powołanych gminnych komisjach społecznych do walki z analfabetyzmem, działających do 1952 r.
Źródło: [43].

Ludność według poziomu wykształcenia^a

^a Dotyczy ludności w wieku 14 lat i więcej w 1960 r. oraz 15 lat i więcej w 1988 r.
Źródło: [6, 44].

Edukacja w roku szkolnym 1989/90

Szkolnictwo wyższe^a

- 97 szkół
- 378 tys. studentów
- w tym 291 tys. na studiach dziennych

Szkolnictwo policealne

- 846 szkół
- 99 tys. uczniów
- w tym 71 tys. w szkołach dla dzieci i młodzieży

Szkoły średnie ogólnokształcące

- 1 177 szkół
- 463 tys. uczniów
- w tym 414 tys. w szkołach dla dzieci i młodzieży

Szkoły średnie zawodowe

- 4 888 szkół
- 764 tys. uczniów
- w tym 599 tys. w szkołach dla dzieci i młodzieży

Szkoły niepełne średnie – zawodowe

- 3 404 szkoły
- 847 tys. uczniów
- w tym 842 tys. w szkołach dla dzieci i młodzieży

Szkoły podstawowe

- 18 283 szkoły
- 5 197 tys. uczniów
- w tym 5 179 tys. w szkołach dla dzieci i młodzieży

Szkolne punkty filialne dla dzieci i młodzieży

- 2 004 punkty
- 33 tys. uczniów

Szkoły artystyczne I stopnia dla dzieci i młodzieży

- 228 szkół
- 45 tys. uczniów

a Bez szkół resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych.
Źródło: [28].

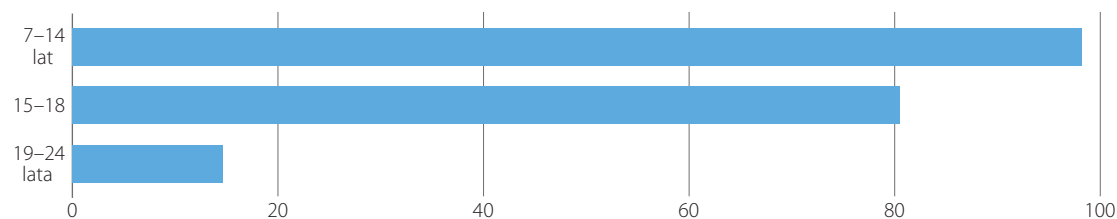
Dzieci w placówkach
wychowania przedszkolnego
w roku szkolnym 1989/90

Dzieci w tys.	1 322
Dzieci na 1 000 dzieci w wieku 3–6 lat	487
w tym w przedszkolach	340
Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc w przedszkolach	101

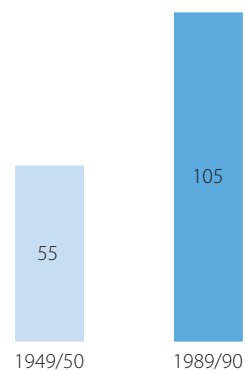
Źródło: [27].

Uczniowie i studenci^a w szkołach dla dzieci i młodzieży według grup wieku
w roku szkolnym 1989/90

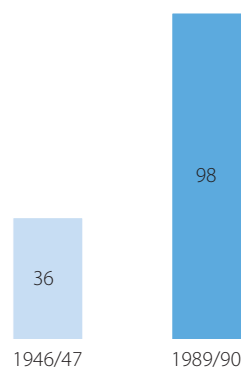
W % ludności w danej grupie wieku

a Bez szkół resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych.
Źródło: [28].

Liczba studiujących kobiet
na 100 studiujących mężczyzn^a

^a Bez szkół resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych.
Źródło: [24, 26].

Liczba studentów (bez cudzoziemców)^a
na 10 tys. ludności

^a Bez szkół resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych.
Źródło: [28, 40].

Trzy najbardziej popularne grupy kierunków studiów wśród studentów^a

	Studenci	Grupa kierunków					
		pierwsza		druga		trzecia	
		nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem
1946/47	100,0	ekonomiczna	22,9	techniczna	19,9	medyczna	14,5
1989/90	100,0	humanistyczna	28,1	techniczna	22,4	ekonomiczna	10,1

^a Bez szkół resortu obrony narodowej i resortu spraw wewnętrznych.
Źródło: [6, 27].

Działalność wydawnicza

Liczba tytułów

	1946	1989
Książki i broszury wydane	3 160	10 286
Gazety	55	111
Czasopisma	668	3 189

Źródło: [28, 44].

Instytucje kultury

Na 1 000 ludności

	1950	1989
Księgozbiór bibliotek publicznych (z filiami) ^a w wol.	414	3 596
Czytelnicy bibliotek publicznych (z filiami)	69,0	204
Miejsca w teatrach i instytucjach muzycznych ^{ab}	1,8	1,6
Widzowie i słuchacze w teatrach oraz instytucjach muzycznych ^b	463	408
Miejsca na widowni w kinach stałych ^a	13,6	11,5
Widzowie w kinach	4 962	1 832

a Stan w dniu 31 XII. b Dotyczy jednostek państwowych i komunalnych posiadających status instytucji artystycznych.

Źródło: [28, 40].

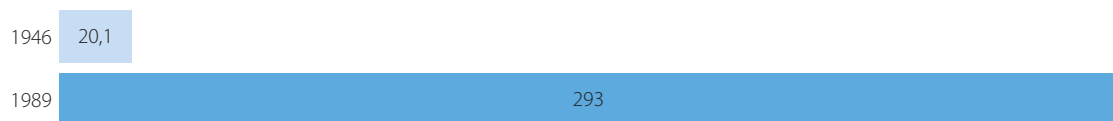
W dniu 25 X 1952 r. Telewizja Polska wyemitowała pierwszy 30-minutowy program, a od stycznia 1953 r. rozpoczęła się regularna emisja. Na przełomie lat 50. i 60. XX w. powstało siedem ośrodków regionalnych TVP, m.in. w Łodzi, Poznaniu i Katowicach. W 1970 r. uruchomiony został drugi ogólnopolski program telewizyjny – TVP2.

Źródło: [70].

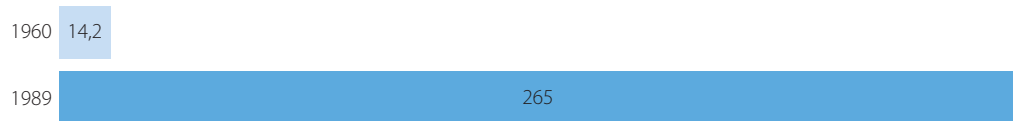
Abonenci radiowi i telewizyjni na 1 000 ludności^a

Stan w dniu 31 XII

Abonenci radiowi

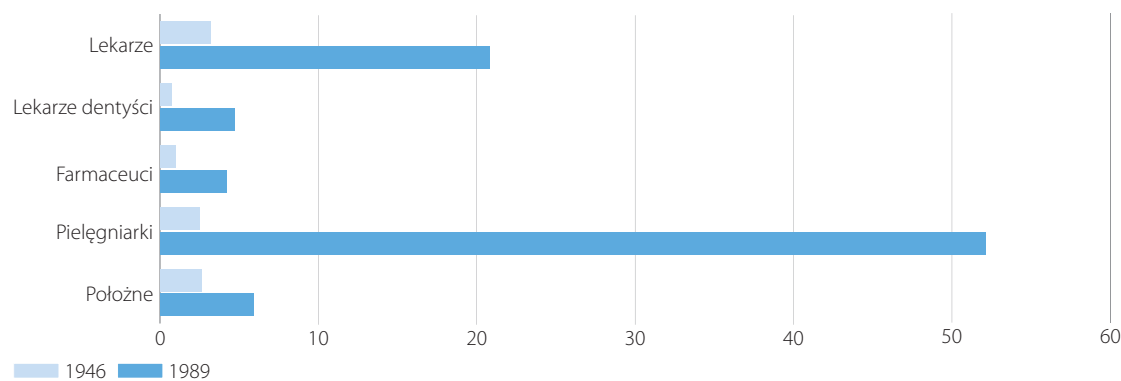
Abonenci telewizyjni

Źródło: [28, 40].

Pracownicy medycyni^a cywilnej służby zdrowia na 10 tys. ludności

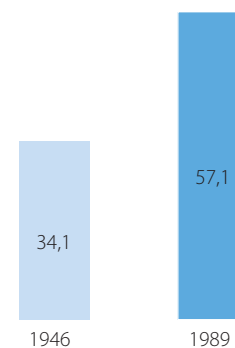
Stan w dniu 31 XII

a W 1946 r. – zarejestrowani, w 1989 r. – zatrudnieni.
Źródło: [28, 40].

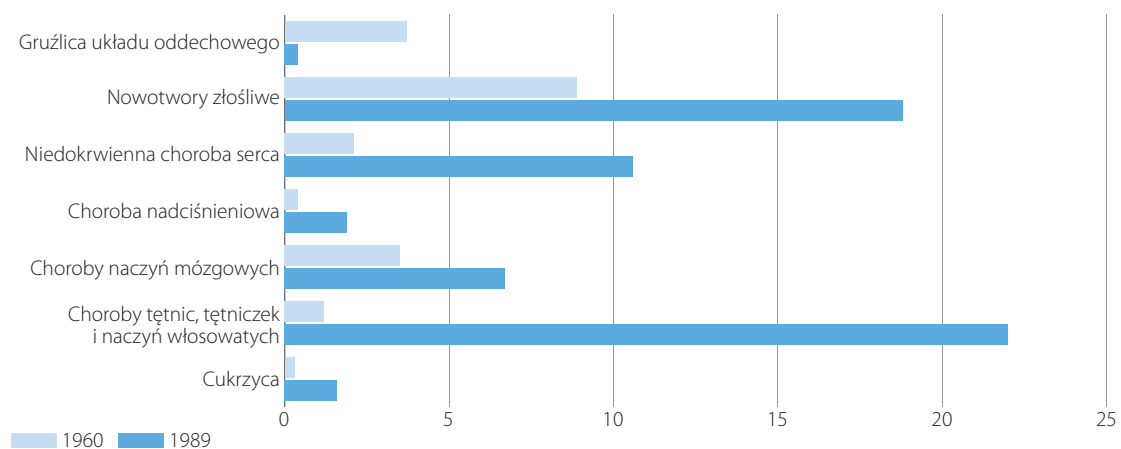
Łóżka w szpitalach ogólnych^a cywilnej służby zdrowia na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 XII

a Bez łóżek i inkubatorów dla noworodków oraz opieki dziennej.
Źródło: [28, 40].

Zgony według wybranych przyczyn na 10 tys. ludności

Źródło: [27, 44].

Liczba szpitali ogólnych w cywilnej służbie zdrowia zwiększyła się z 613 w końcu 1946 r. do 674 w końcu 1989 r.

Źródło: [27, 40].

W obiegu pieniężnym (poza kasami banków) w końcu 1950 r. znajdowało się 4,6 mld zł, a w końcu 1990 r. – 48 078,7 mld zł.

Źródło: [7, 44].

W 1950 r. określono podstawowy kurs walutowy w oparciu o parytet złotego w zlocie: 1 USD = 4 zł, 1 rubel = 1 zł, a wynikającą z niego relację 1 zł = 0,25 USD nazwano złotym dewizowym. Od 1957 r., obok kursu podstawowego, wprowadzono dodatkowe kursy specjalne (będące wielokrotnością kursu podstawowego), stosowane do rozliczeń z określonych tytułów. Od 1978 r. zaczęto stosować zmienny kurs podstawowy. Od 1982 r. złoty dewizowy przestał obowiązywać, a kurs podstawowy ustalano na bieżąco, w zależności od kursów walut wchodzących do koszyka.

Źródło: [7].

Obowiązujące jednostki pieniężne

Lata	
1945–1950	złoty (zł) – wprowadzony do obiegu w pierwszej połowie 1945 r. w miejsce jednostek pieniężnych z okresu wojny w relacji: 1 złoty „krakowski”=1 zł, 2 marki niemieckie=1 zł, 1 rubel=1 zł. Wymiana ograniczona była do określonych kwot.
1950–1994	złoty (zł) – wprowadzony do obiegu w październiku 1950 r. w relacji 100 starych zł= =1 nowy zł (do przeliczenia cen, płac, emerytur, zobowiązań publicznych obowiązywała relacja 100:3). Nie było ograniczeń kwot wymiany.

Źródło: [7, 44].

Kursy walut obcych w Narodowym Banku Polskim^a

Stan w lipcu 1946 r.

	Kurs oficjalny	Wyrównanie przy kupnie ^b	Kurs kupna
1 dolar amerykański	5,30	94,70	100,00
1 frank szwajcarski	1,24	20,51	21,75
1 funt szterling	21,36	355,64	377,00

W latach 1985 i 1989 – dla płatności handlowych^c

Stan w dniu 31 XII

	1985	1989
1 rubel transferowy ^d	88,00	1 650,00
1 marka RFN	58,91	3 757,23
1 dolar amerykański	147,88	6 500,00
1 frank szwajcarski	70,35	4 181,41
1 funt szterling	213,32	10 433,39

a W złotych. b Przy sprzedaży kwoty wyrównania były nieco wyższe. c Wyliczone przez Narodowy Bank Polski od 1950 r. d W rublach transferowych rozliczały się kraje: Bułgaria, Czechosłowacja, Kuba, Mongolia, NRD, Rumunia, Węgry, Wietnam, ZSRR.

Źródło: [7, 27].

Udział gospodarki nieuspołecznionej w 1989 r.

	W %
Dochód narodowy wytworzony netto (metoda MPS; ceny bieżące)	19,2
Powierzchnia użytków rolnych (stan w czerwcu)	76,2 ^a
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące)	7,4
Produkcja budowlano-montażowa (ceny bieżące)	14,4
Sprzedaż detaliczna towarów (ceny bieżące)	4,8

a Dotyczy gospodarstw indywidualnych użytkujących użytki rolne.

Źródło: [26].

Wprowadzenie w powojennych latach reformy rolnej i ustawy o nacjonalizacji przemysłu oraz rozpoczęcie tzw. „bitwy o handel” (zmierzającej do likwidacji handlu prywatnego oraz przejęcia przez państwo kontroli nad handlem spółdzielczym) wpłynęły w istotny sposób na zmiany struktury własnościowej w gospodarce.

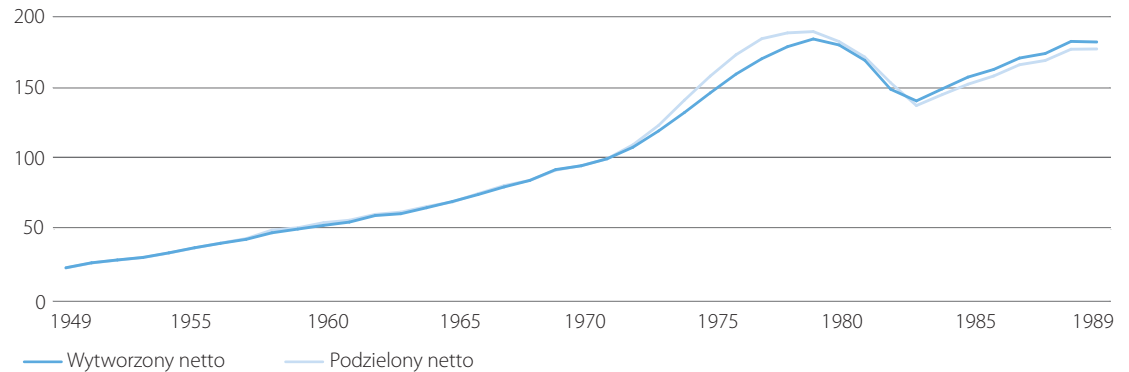
W statystyce do 1989 r., do gospodarki uspołecznionej klasyfikowano własność społeczną, tj. własność: państwową, komunalną, spółdzielczą oraz organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych. Pozostałe formy własności (w tym głównie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) grupowano jako własność prywatną, tj. gospodarkę nieuspołecznioną.

Do 1990 r. rachunki narodowe w Polsce były szacowane według metody MPS (podobnie jak w innych krajach o gospodarce centralnie planowanej). W szacowaniu dochodu narodowego uwzględniano wyłącznie produkcję materialną, tj. produkcję dóbr i usługi materialne, np. transport, handel i gastronomię. Nie brano natomiast pod uwagę usług takich, jak administracja państwowa, oświata, zdrowie.

Źródło: [4].

Dochód narodowy (ceny stałe) – metoda MPS

1970=100

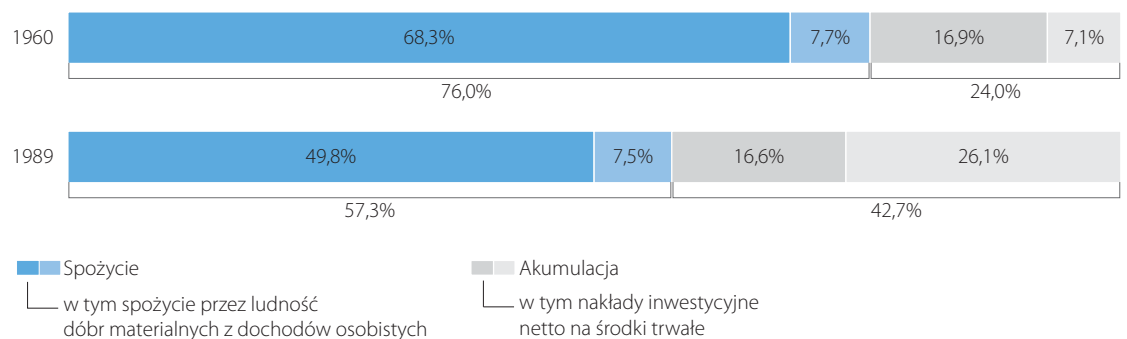
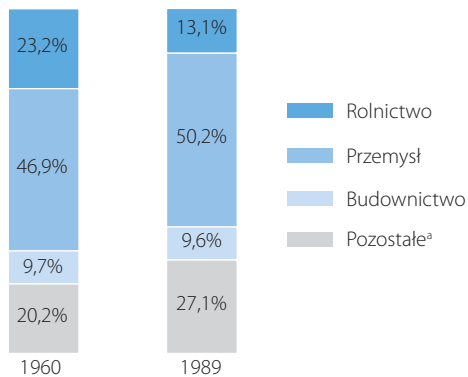

Źródło: [7].

Dochód narodowy netto (ceny bieżące) – metoda MPS

Wytworzony

Podzielony

a Gałęzie sfery produkcji materialnej według Klasyfikacji Gospodarki Narodowej (KGN).

Źródło: [18, 26].

Reforma rolna w latach 1945–1949

Gospodarstwa nadzielone w tys.	1 068,4
w tym nowo utworzone	814,0
Rozdzielona powierzchnia między gospodarstwa w tys. ha	6 070,1
w tym nowo utworzone	5 576,0
Przeciętna powierzchnia rozdzielona na 1 gospodarstwo nadzielone w ha	5,7
nowo utworzone	6,9
powiększone	1,9

Źródło: [7, 18, 44].

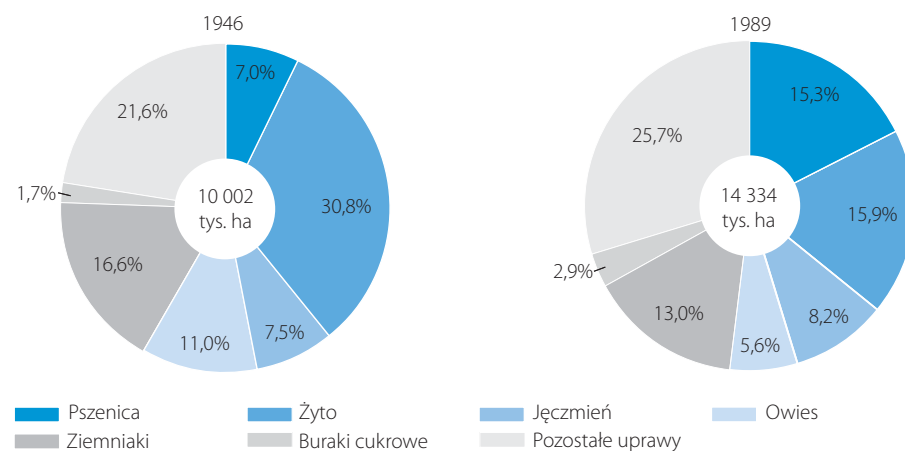
Po II wojnie światowej przeprowadzono reformę rolną polegającą na parcelacji większej własności i rozdysponowaniu jej między małe gospodarstwa chłopskie. Część gruntów włączono do Państwowych Nieruchomości Ziemijskich lub Lasów Państwowych.

W 1945 r. 2,2% indywidualnych gospodarstw rolnych korzystało z energii elektrycznej, a w 1970 r. – już 90,8%.

Źródło: [18].

Powierzchnia zasiewów

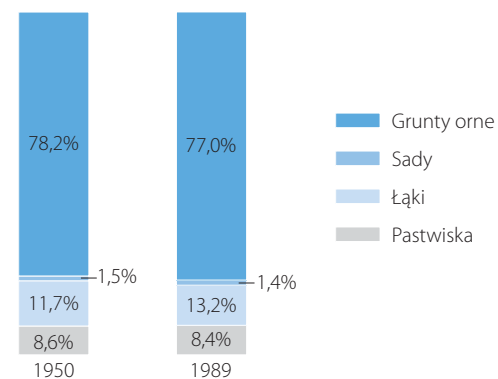
Stan w czerwcu

Źródło: [7, 18, 27].

Użytki rolne według rodzajów użytków

Stan w czerwcu

Źródło: [7, 18, 27, 44].

Zbiory i plony głównych ziemiopłodów

Zbiory w tys. t

	1946	1989
Pszenica	619	8462
Żyto	2763	6216
Jęczmień	674	3909
Owies	1017	2185
Ziemniaki	18710	34390
Buraki cukrowe	2983	14374

Źródło: [7, 27].

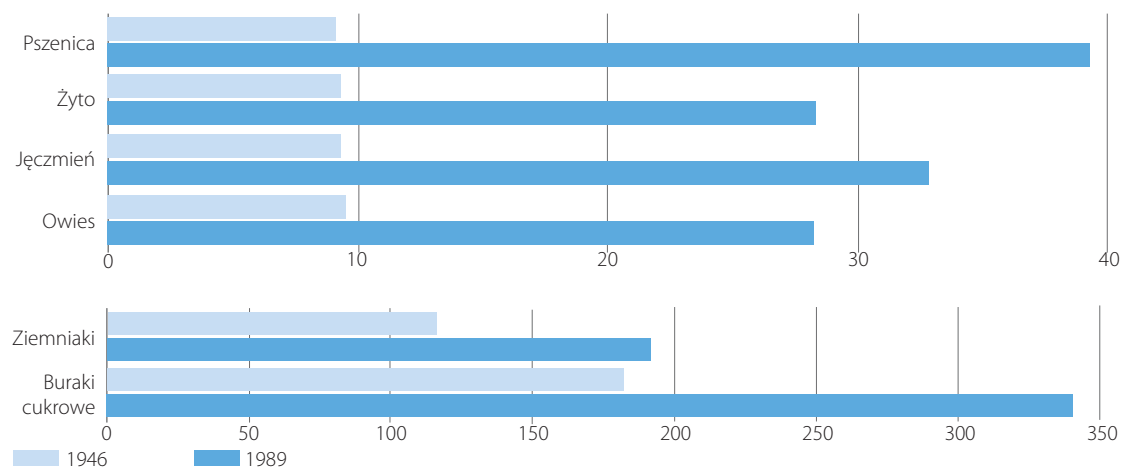
Zwierzęta gospodarskie^a

W tysiącach sztuk

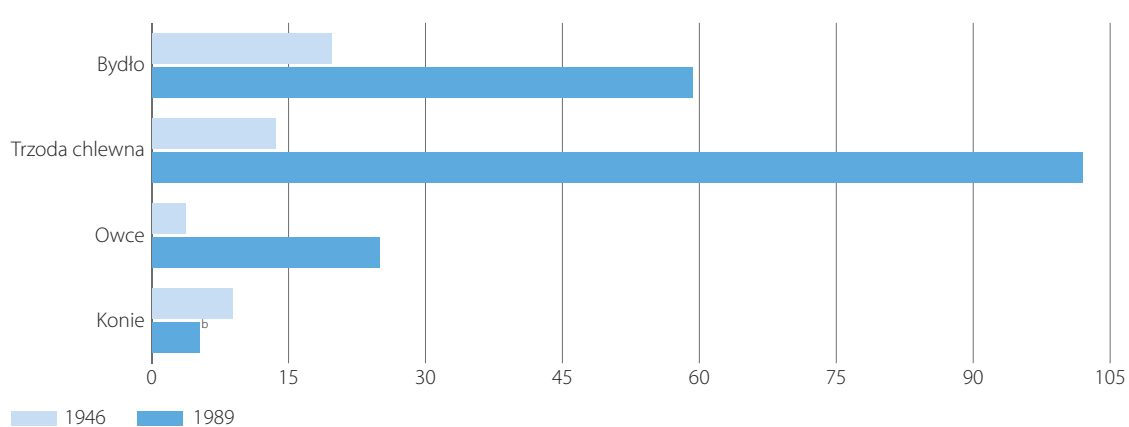
	1946	1989
Bydło	3911	10733
Trzoda chlewna	2674	18835
Owce	727	4409
Konie	1730	973 ^b

^a Stan w czerwcu. ^b W gospodarstwach indywidualnych.
Źródło: [7, 27].

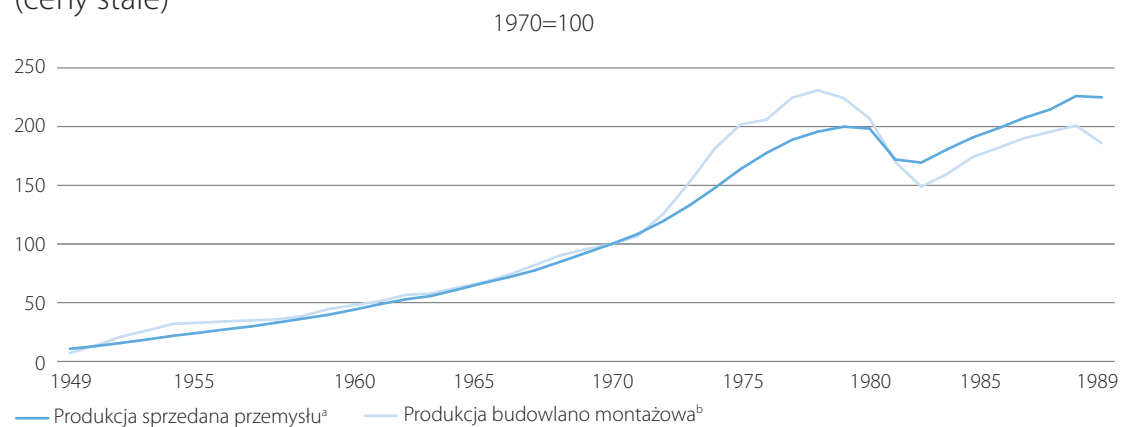
Plony z 1 ha w dt

Na 100 ha użytków rolnych w szt.

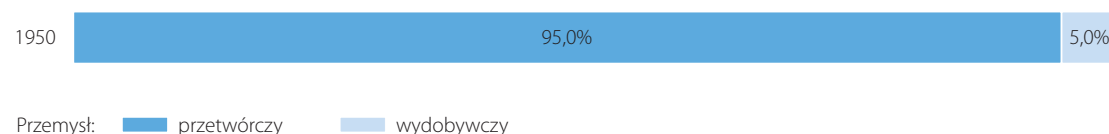

Produkcja sprzedana przemysłu oraz produkcja budowlano-montażowa (ceny stałe)

a, b Dotyczy jednostek zaliczonych według KGN do działu: a – „Przemysł”; do 1970 r. – produkcja globalna, b – „Budownictwo” i spoza tego działu; dotyczy gospodarki społecznej.
Źródło: [7].

Struktura produkcji sprzedanej przemysłu^a w 1989 r. (ceny bieżące)

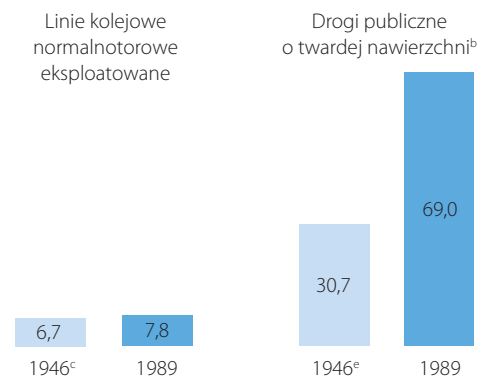

a Dotyczy jednostek zaliczonych według KGN do działu „Przemysł”.
Źródło: [26].

Jednymi z istotniejszych inwestycji przemysłowych PRL były m.in.:

- w latach 50. XX w. – oddanie do użytku stoczni w Gdańsku i Szczecinie, Fabryki Samochodów Osobowych w Warszawie, zakładów samochodowych w Lublinie i Starachowicach, fabryki traktorów w Ursusie; wzniesienie huty w Nowej Hucie k. Krakowa – jednej z największych w Europie, rozbudowanie huty w Częstochowie i huty aluminium w Skawinie,
- na początku lat 60. XX w. – budowa kopalni odkrywkowych węgla brunatnego w Turosszowie i Koninie; rozbudowa Rybnickiego Okręgu Węglowego; rozpoczęcie wydobycia siarki k. Tarnobrzega i rud miedzi k. Legnicy,
- w pierwszej połowie lat 70. XX w. – zapoczątkowanie budowy Huty Katowice, rafinerii w Gdańsku, kopalni węgla kamiennego w Zagłębiu Lubelskim oraz węgla brunatnego w Bełchatowie.

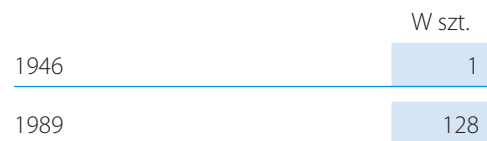
Źródło: [41].

Sieć komunikacyjna^aNa 100 km² powierzchni ogólnej w km

a Stan w dniu 31 XII. b Bez dróg zakładowych. c Przeciętne w roku. d Długość liniowa odcinków niepowtarzających się. e Bez miejskich.
Źródło: [7, 27].

Samochody osobowe zarejestrowane na 1 000 ludności

Stan w dniu 31 XII

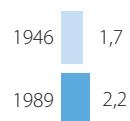
Źródło: [27, 40].

W tysiącach km

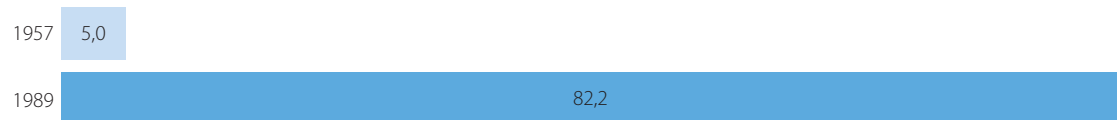
	1946	1989
Linie kolejowe eksploatowane	23,2 ^c	26,6
w tym normalnotorowe	20,8	24,3
w tym zelektryfikowane	0,1	11,0
Drogi publiczne o twardej nawierzchni (zamięskie i w 1989 r. miejskie) ^b	95,8	216
w tym o nawierzchni ulepszonej	22,9	181
Linie lotnicze PLL „LOT” ^d	5,2	135
w tym zagraniczne	3,2	131
Drogi wodne śródlądowe żeglowne	4,8	4,0
Rurociągi do przetwarzania ropy naftowej i produktów naftowych	–	2,0

Placówki pocztowo-telekomunikacyjne i abonenci telefonii stacjonarnej^a

Placówki pocztowo-telekomunikacyjne na 10 tys. ludności

Abonenci telefonii stacjonarnej na 1 000 ludności

a Stan w dniu 31 XII.
Źródło: [27, 28, 40].

Wynalazki i wzory użytkowe krajowe

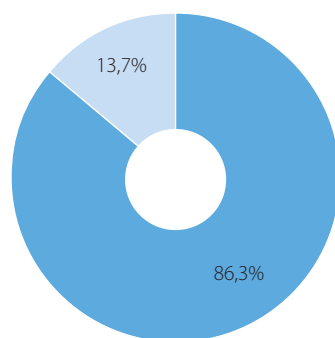
	1960	1989
Wynalazki krajowe: zgłoszone	2 023	5 294
udzielone patenty	742	2 505
Wzory użytkowe krajowe: zgłoszone	1 066	3 109
udzielone prawa ochronne	769	1 393

Źródło: [25, 28].

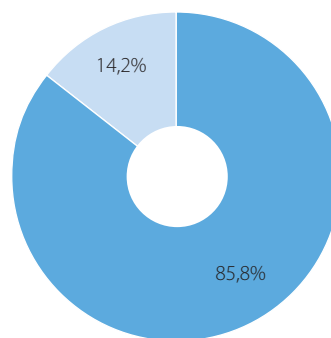
II wojna światowa przerwała działalność Międzynarodowych Targów Poznańskich. Po wojnie pierwsza impreza targowa odbyła się już w 1946 r., a od 1947 r. targi ponownie stały się przedsięwzięciem o charakterze międzynarodowym. W 1989 r. w targach wzięło udział 4 321 wystawców z 38 krajów. Źródło: [27, 58].

Wynalazki w 1989 r.

Wynalazki zgłoszone

Udzielone patenty

■ Krajowe ■ Zagraniczne zgłoszone w Polsce

Źródło: [25, 28].

Obroty handlu zagranicznego

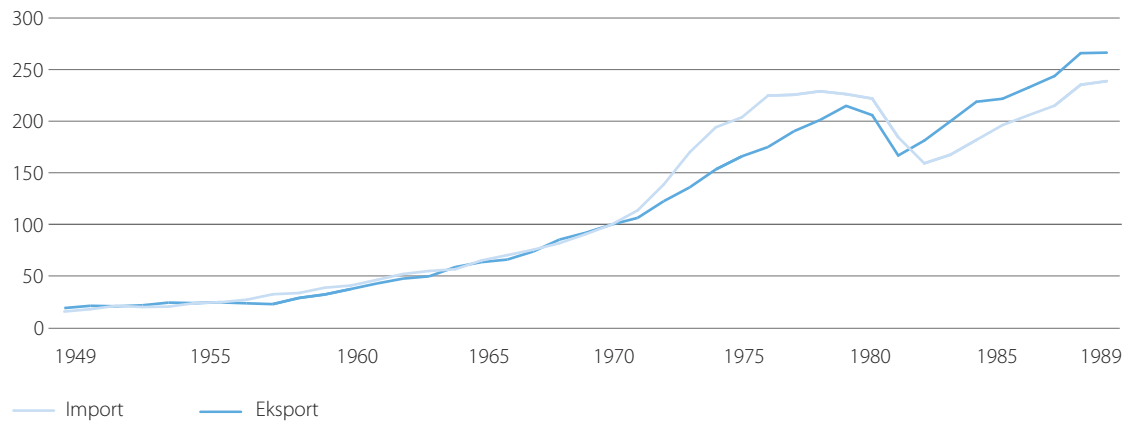
W milionach dolarów amerykańskich

	1950 ^a	1989
Import	668	10 277
Eksport	634	13 466
Saldo	-34	+3 189

a Przeliczone ze złotych dewizowych na dolary amerykańskie.

Dynamika importu i eksportu (ceny stałe)

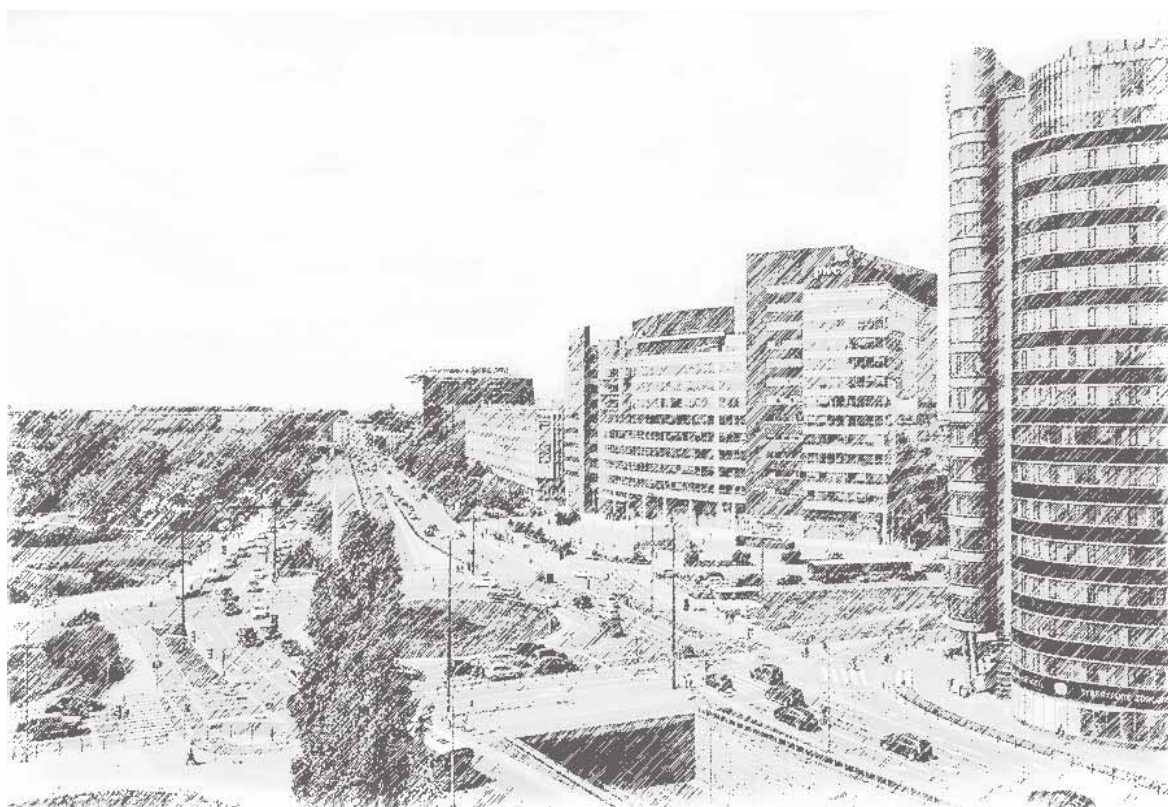
1970=100

Źródło: [3, 19, 29, 40].

	Ogółem	Partner						
		pierwszy		drugi		trzeci		
		kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	
1950	import	100,0	ZSRR	28,8	Czechosłowacja	13,2	NRD	11,5
	eksport	100,0		24,3	NRD	13,9	Czechosłowacja	9,2
1989	import	100,0		18,1	RFN	15,7	Austria	6
	eksport	100,0		20,8	RFN	14,2	Wielka Brytania	6,5

Źródło: [29, 40].

1989-2018

Podpisane 5 IV 1989 r. porozumienie Okrągłego Stołu zapoczątkowało proces pokojowych zmian ustrojowych i gospodarczych w Polsce, a następnie w innych krajach bloku sowieckiego. Wprowadzenie w końcu 1989 r. do konstytucji nazwy państwa „Rzeczpospolita Polska” i określenie RP jako „demokratyczne państwo” prawa, formalnie zakończyło okres istnienia PRL. Pierwszy demokratyczny rząd pod wodzą Tadeusza Mazowieckiego stanął w obliczu bezprecedensowych wyzwań związanych z koniecznością przezwyciężenia zapaści gospodarczej i transformacją gospodarki planowanej centralnie w gospodarkę wolnorynkową.

Kalendarium wybranych wydarzeń

Pierwsze częściowo wolne i demokratyczne wybory do Sejmu oraz pierwsze po II wojnie światowej wolne i demokratyczne wybory do Senatu	4 VI i 18 VI 1989	
	29 VII 1989	Nowelizacja Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej; nazwę państwa zmieniono na „Rzeczpospolita Polska”; wprowadzono nowe zasady ustrojowe: zasadę demokratycznego państwa, zasadę tzw. „sprawiedliwości społecznej”, pluralizm polityczny, swobodę działalności gospodarczej oraz ochronę własności
Wejście w życie 10 ustaw, składających się na tzw. „plan Balcerowicza”, wprowadzających podstawy gospodarki rynkowej i stabilizujących sytuację makroekonomiczną, w tym opanowanie hiperinflacji	1 I 1990	
	6 IV 1990	Uchwalenie przez Sejm ustawy o przywróceniu Święta Narodowego 3 Maja (Święto Konstytucji) oraz o zniesieniu 22 lipca Narodowego Święta Odrodzenia Polski
Wejście w życie ustawy o samorządzie gminnym oraz pierwsze wolne i demokratyczne wybory powszechne do rad gmin	27 V 1990	
	14 XI 1990	Podpisanie w Warszawie przez ministrów spraw zagranicznych Polski i RFN traktatu potwierdzającego istniejącą granicę polsko-niemiecką na Odrze i Nysie Łużyckiej
Pierwsze po II wojnie światowej wolne, demokratyczne i powszechne wybory Prezydenta RP	29 XI i 9 XII 1990	
	26 X 1991	Podpisanie w Moskwie układu o wycofaniu wojsk radzieckich z Polski; wycofywanie zakończyło się we wrześniu 1993 r.
Pierwsze po II wojnie światowej wolne i demokratyczne wybory do Sejmu i Senatu RP	27 X 1991	

	26 XI 1991	Przyjęcie Polski w poczet członków Rady Europy
Przyjęcie przez Sejm RP tzw. Małej Konstytucji; weszła w życie w grudniu	1 VIII 1992	
	28 VII 1993	Podpisanie Konkordatu między Polską i Stolicą Apostolską; ratyfikowany w lutym 1998 r. przez Sejm RP i Watykan
Przystąpienie Polski do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD	22 XI 1996	
	2 IV 1997	Uchwalenie przez Zgromadzenie Narodowe Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zatwierdzonej w ogólnonarodowym referendum przeprowadzonym 25 V 1997 r.
Objęcie przez Polskę rocznego przewodnictwa w Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie – OBWE	1 I 1998	
	1 I 1999	Wejście w życie czterech reform społecznych: administracyjnej, zdrowotnej, edukacyjnej i emerytalnej
Przyjęcie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego – NATO	12 III 1999	
	1 V 2004	Polska zostaje członkiem Unii Europejskiej
Pierwsze w Polsce wybory do Parlamentu Europejskiego	13 VI 2004	
	11 II 2009	Wejście w życie ustawy znoszącej obowiązkową służbę wojskową
Objęcie przez Polskę pierwszej w historii prezydencji w Radzie Unii Europejskiej (do 31 XII)	1 VII 2011	
	8–9 VII 2016	Organizacja szczytu NATO po raz pierwszy w Polsce
Polska rozpoczęła, po raz szósty, niestałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ (pierwszy raz miało to miejsce w latach 1946–47)	1 I 2018	

Podział administracyjny Polski w 2018 r.

Stan w dniu 1 I

Wykreślono na podstawie mapy w *Małym Roczniku Statystycznym Polski 2010*, Warszawa 2010.

Terytorium i granice Polski w 2018 r.

Terytorium w tys. km ²	322,6
obszar lądowy	311,9
morskie wody wewnętrzne	2,0
morze terytorialne	8,7
Długość granicy państwowej w km	3 511
lądowej: w km	3 071
w %	87,5
morskiej: w km	440
w %	12,5
Długość linii brzegowej w km	770 ^a

a W tym Mierzeja Helska – 74 km; łącznie z Zalewem Szczecińskim i Zalewem Wiślanym.

Źródło: [15, 40].

Podział administracyjny w 2017 r.

Stan w dniu 31 XII

Województwa	16
Powiaty	314
Miasta na prawach powiatu	66
Gminy	2 478
miejskie	302 ^a
wiejskie	1 555
miejsko-wiejskie	621

a W tym 66 gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Źródło: [15].

Według stanu w dniu 1 I 2018 r. powierzchnia ogólna kraju przyjęta według podziału administracyjnego wynosi 312,7 tys. km² i obejmuje obszar lądowy (łącznie z wodami śródlądowymi) – 311,9 tys. km² oraz część morskich wód wewnętrznych – 0,8 tys. km².

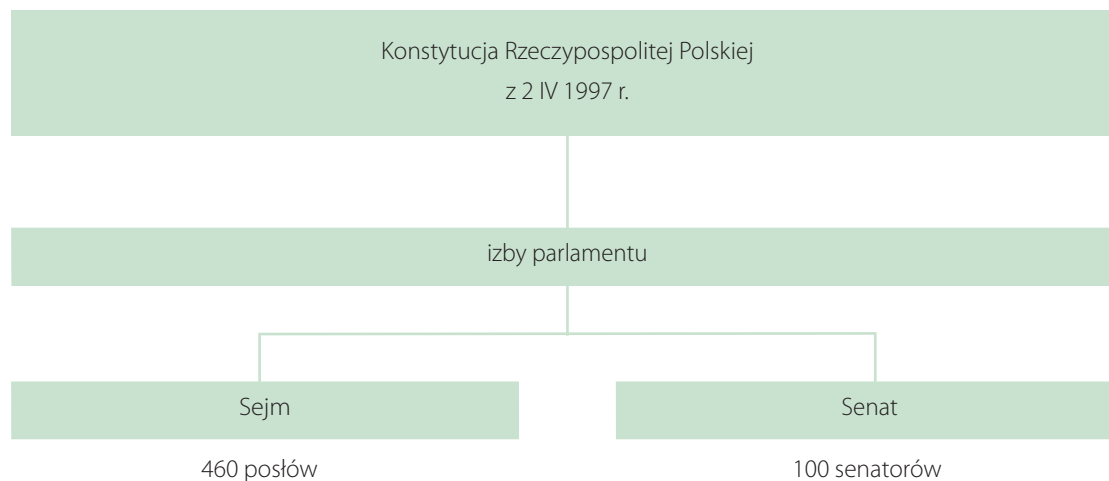
Polska, pod względem powierzchni, zajmuje 9 miejsce w Europie.

Źródło: [15, 40].

Od dnia 1 I 1999 r. obowiązuje zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny kraju, którego jednostkami są województwa, powiaty i gminy.

Źródło: [15].

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 IV 1997 r. Polska jest państwem o ustroju demokratycznym, republiką parlamentarną opartą na zasadach suwerenności władzy. Konstytucja określa trójpodział władzy. Władzę ustawodawczą sprawuje Sejm i Senat, a wykonawczą – prezydent, rząd i ministrowie. Władzę sędziowską sprawują niezależne sądy i trybunały. Sejm i Senat wybierany jest na okres 4 lat.

W 1989 r. w pierwszych częściowo wolnych wyborach w powojennej Polsce udział wzięło ok. 62% uprawnionych do głosowania, co było dużo niższą frekwencją od oficjalnych statystyk wykazywanych przez władze w okresie PRL. W kolejnych latach w wyborach do Sejmu i Senatu udział brało ok. 40–54% osób uprawnionych do głosowania.

Źródło: [66].

Prawo wyborcze

Według Konstytucji RP

		Izby parlamentu	
		Czynne	Bierne
Sejm		18 lat	21 lat
Senat		18 lat	30 lat

Źródło: [66].

Prezydenci wybrani w demokratycznych wyborach powszechnych

Lech Wałęsa – wybrany w dniu 9 XII 1990 r., funkcję pełnił w okresie 23 XII 1990–23 XII 1995.

Aleksander Kwaśniewski – wybrany dwukrotnie w dniu 19 XI 1995 r. i 8 X 2000 r., funkcję pełnił w okresie 23 XII 1995–23 XII 2005.

Lech Aleksander Kaczyński – wybrany w dniu 23 X 2005 r., funkcję pełnił w okresie 23 XII 2005–10 IV 2010 (kadencja przerwana na skutek tragicznej śmierci prezydenta w katastrofie lotniczej)^a.

Bronisław Maria Komorowski – wybrany w dniu 4 VII 2010 r., funkcję pełnił w okresie 6 VIII 2010–6 VIII 2015.

Andrzej Sebastian Duda – wybrany w dniu 24 V 2015 r., funkcję pełni od 6 VIII 2015 r.

Zgodnie z konstytucją najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej jest Prezydent RP, wybierany przez Naród na pięcioletnią kadencję. Na urząd może zostać wybrany obywatel polski, który ukończył 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.

^a Do czasu nowych wyborów obowiązki Prezydenta RP pełnił tymczasowo Marszałek Sejmu Bronisław Maria Komorowski.
Źródło: [6, 44].

Ludność^a

W tysiącach

1990	38 073
2017	38 434

W %

a Stan w dniu 31 XII; na podstawie bilansu ludności.

Źródło: [15, 36].

W latach 1990–2016 przeprowadzono dwa spisy powszechne ludności i mieszkań według stanu w dniu 20 V 2002 r. i 31 III 2011 r.

Ludność na 1 km² powierzchni

1990	122 osoby
2017	123 osoby

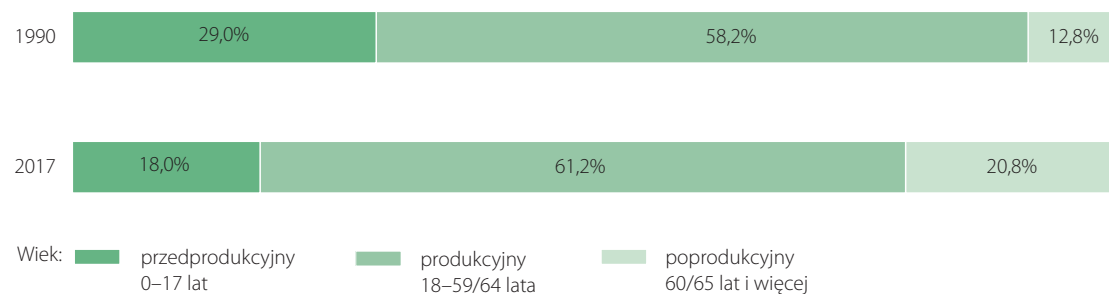
Źródło: [15, 36].

Liczba kobiet na 100 mężczyzn

1990	105
2017	107

Ludność według ekonomicznych grup wieku^a

Stan w dniu 31 XII

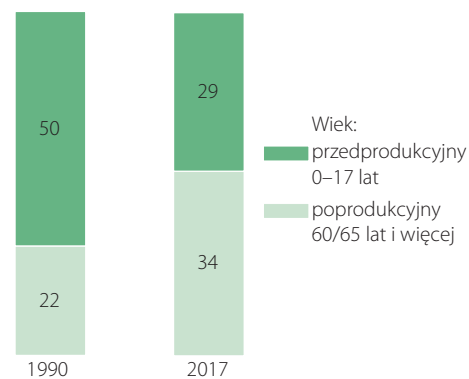

^a Na podstawie bilansu ludności.

Źródło: [15, 20].

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym^a

Stan w dniu 31 XII

^a Na podstawie bilansu ludności.

Źródło: [15, 20].

Lata po transformacji ustrojowej przyniosły istotne zmiany w przebiegu procesów demograficznych. W Polsce, podobnie jak w większości innych krajów europejskich, pozytywnym trendom w poziomie umieralności i trwaniu życia towarzyszą niekorzystne tendencje w zakresie urodzeń i dzietności. W coraz późniejszym wieku zapada decyzja o zawarciu związku małżeńskiego i posiadaniu dzieci. Zmniejsza się liczba zawieranych małżeństw, natomiast zwiększa się liczba związków nieformalnych; rośnie liczba rozwodów. Skala emigracji z Polski, szczególnie emigrujących czasowo ludzi młodych, jest wyższa niż imigracji. W efekcie obserwowane są negatywne zmiany w strukturze wieku ludności, świadczące o postępującym starzeniu się społeczeństwa.

Ruch naturalny

W tysiącach

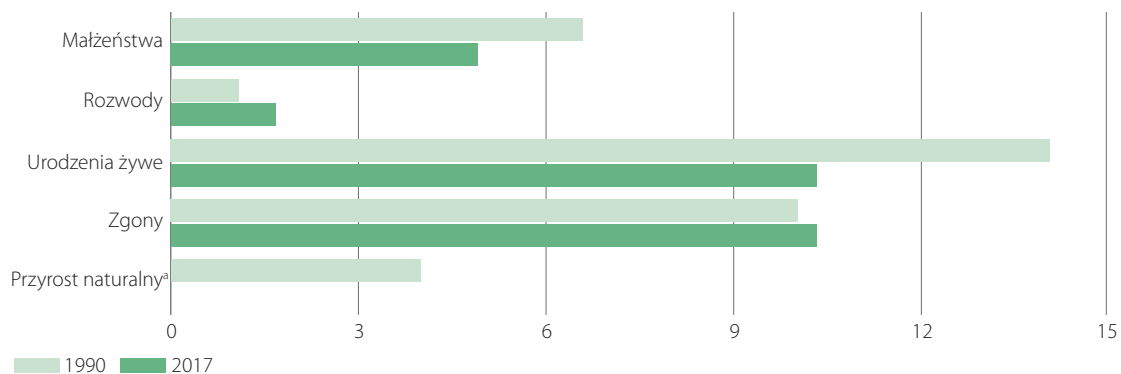
	1990	2017
Małżeństwa	255,4	192,6
Rozwody	42,4	65,3
Urodzenia żywe	547,7	402,0
Zgony	390,3	402,9
Przyrost naturalny	157,4	-0,9

Źródło: [15, 20].

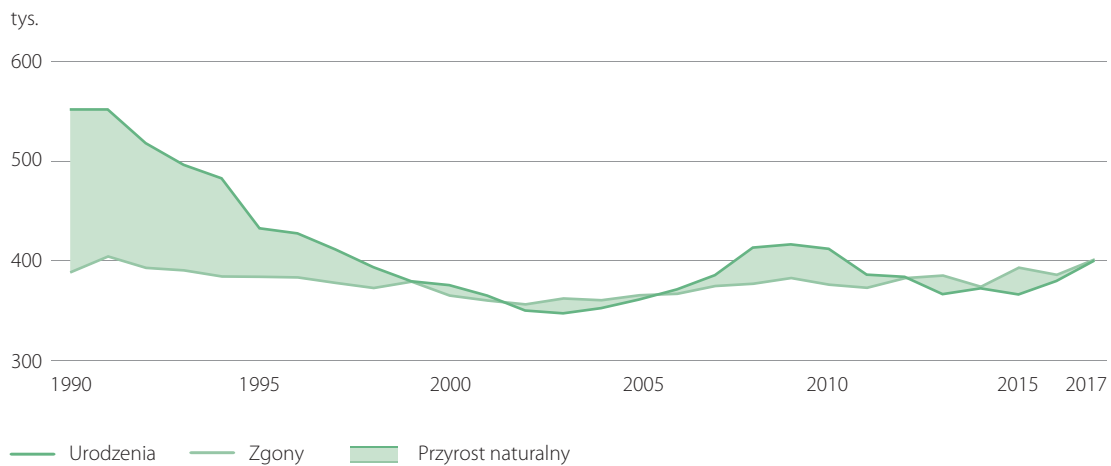
Udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności (wskaźnik starości demograficznej) w 1990 r. wyniósł 10,2%, a w 2017 r. – 16,6%.

Źródło: [15, 20].

Na 1000 ludności

a W 2017 r. przyrost naturalny na 1 000 ludności wyniósł -0,0.

Źródło: [15, 20].

Mediana wieku

	Mężczyźni	Kobiety
1990	30,9	33,7
2017	38,9	42,2

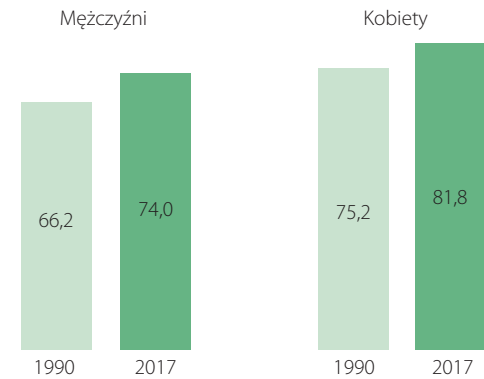
Źródło: [15, 20].

Współczynnik dzietności

1990	1,991
2017	1,453

Źródło: [15, 20].

Przeciętna liczba lat trwania życia

Źródło: [15, 20].

Migracje zagraniczne na pobyt stały w latach 1990–2017

	W tys.
Emigracja	654,7
Imigracja	281,7
Saldo migracji	-373,0

Źródło: [15, 20].

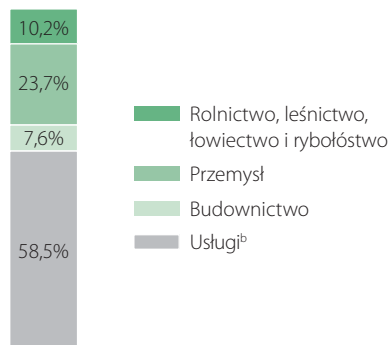
W 1990 r. na 1 000 kobiet w wieku 15–49 lat przypadało 58 urodzeń żywych, a w 2017 r. – 44.

Źródło: [15, 20].

W okresie 1990–2017 dodatnie saldo migracji zagranicznych na pobyt stały wystąpiło jedynie w latach 2016 i 2017 i wyniosło odpowiednio: 1,5 tys. i 1,4 tys.

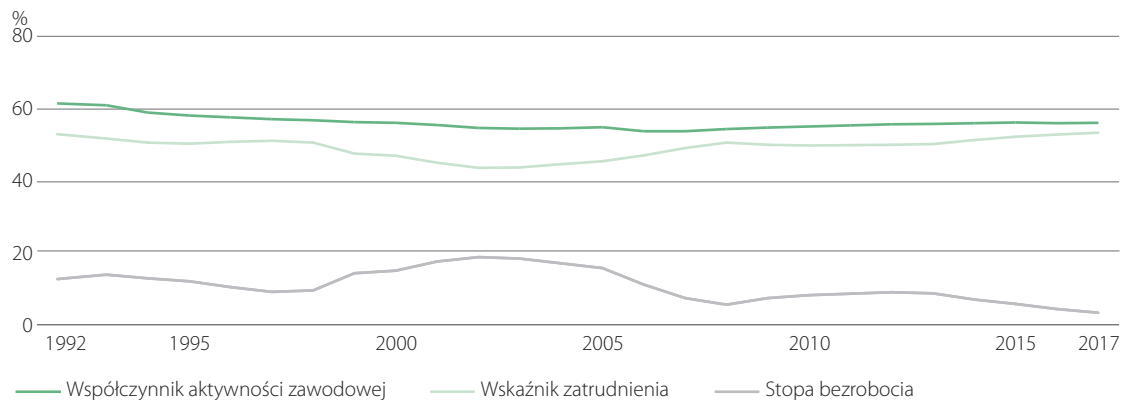
Źródło: [15, 20].

Pracujący w wieku 15 lat i więcej w 2016 r. – na podstawie BAEL^a

a W IV kwartale. b Dotyczy pozostałych sekcji według PKD 2007.
Źródło: [1].

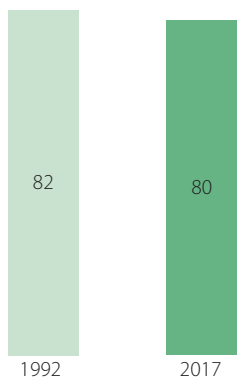
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej – na podstawie BAEL^a

a W latach 1992–1998 – w listopadzie, w latach 1999–2017 – w IV kwartale.
Źródło: [2, 15, 19].

Pracujący w wieku 15 lat i więcej – na podstawie BAEL^a

Liczba kobiet na 100 mężczyzn

a W 1992 r. – w listopadzie, w 2017 r. – w IV kwartale.
Źródło: [15, 30].

W %

Według BAEL, mieszkańcy Polski są coraz dłużej aktywni zawodowo. W 2000 r. średni wiek dezaktywacji zawodowej wyniósł 58 lat, a w 2017 r. – prawie 63 lata.

Źródło: [50].

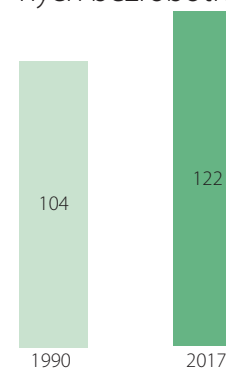
Bezrobocie rejestrowane i oferty pracy

Stan w dniu 31 XII

	1990	2017
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	1 126	1 082
Z liczby bezrobotnych w %: zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	16,3	4,3
posiadający prawo do zasiłku	79,2	14,7
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	6,5	6,6
Oferty pracy w tys.	54,1	66,9

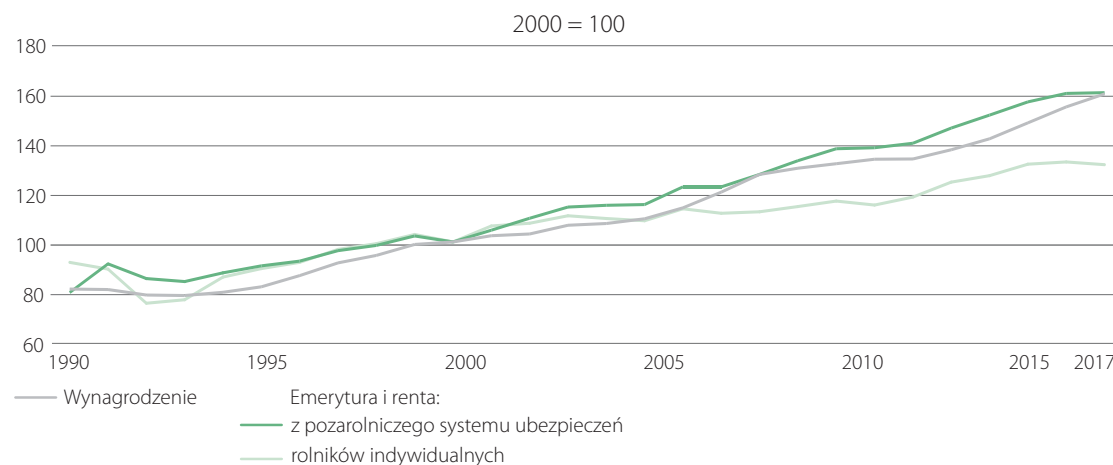
Źródło: [15, 35].

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet na 100 zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn

Źródło: [15, 35].

Przeciętne miesięczne realne wynagrodzenie oraz emerytura i renta brutto (do 1992 r. – netto)

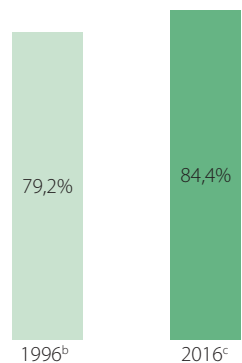
Źródło: [19, 50].

Ludność według głównego źródła utrzymania

	2002	2011
Ogółem	100,0	100,0
Posiadająca własne źródło utrzymania	60,4	65,3
dochody z pracy	32,3	37,9
najemnej	25,1	30,9
na własny rachunek	7,2	6,9
niezarobkowe źródła ^a	28,0	27,5
Pozostająca na utrzymaniu	38,0	30,2
O nieustalonym źródle	1,6	4,5

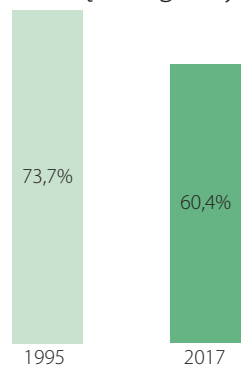
a łącznie z dochodami z własności i pozostałymi źródłami dochodów.
Źródło: [40].

Relacja przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto kobiet do wynagrodzenia mężczyzn^a

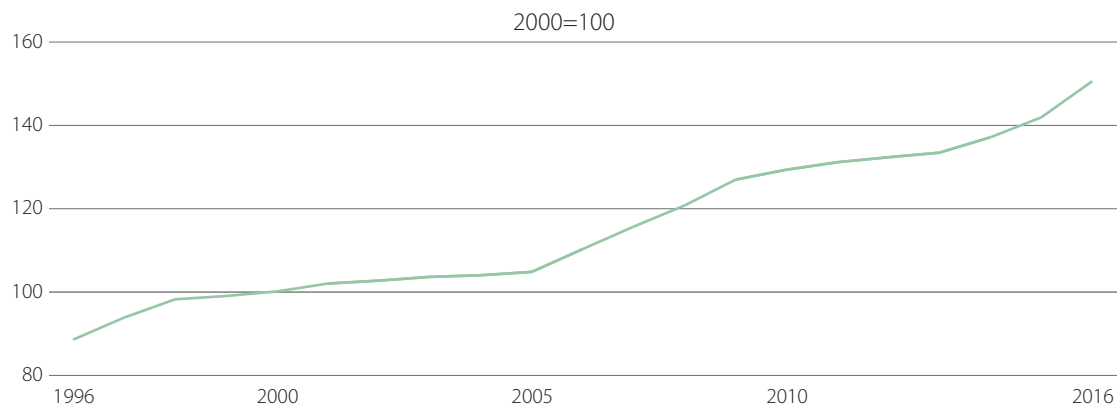
a Dotyczy podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Za marzec. c Za październik.
Źródło: [33, 40].

Relacja przeciętnej miesięcznej emerytury brutto^a do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto

a Z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych; do obliczenia relacji przyjęto wynagrodzenie brutto pomniejszone o składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone przez ubezpieczonego pracownika.
Źródło: [37, 40].

Dochody realne do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych^a

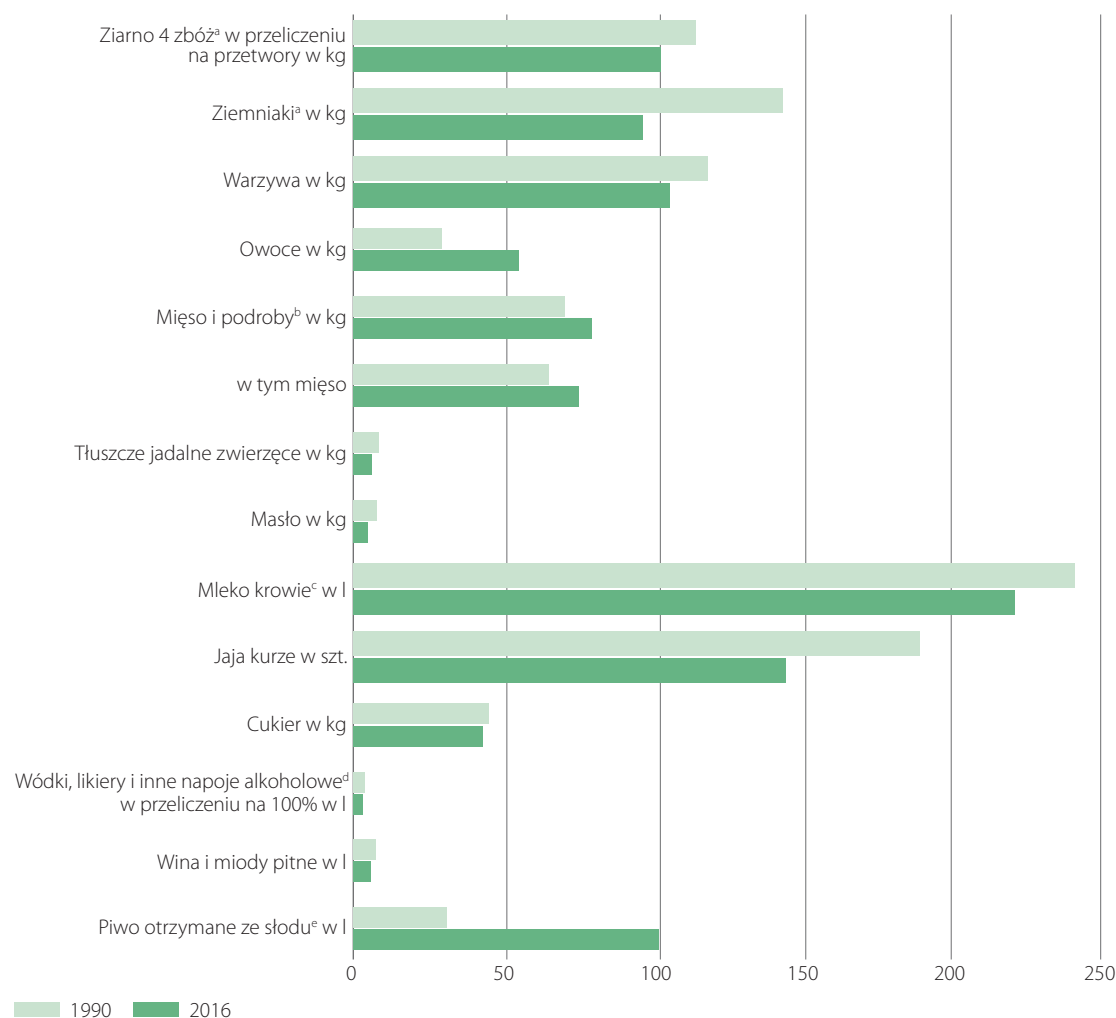
a Opracowane zgodnie z zaleceniami ESA 2010.
Źródło: [15, 19, 50].

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem – na podstawie badania EU–SILC

	2005	2016	
Bez uwzględnienia w dochodach ogółu transferów społecznych	o g ó ł e m	50,8	43,1
	mężczyźni	49,3	41,0
	kobiety	52,2	45,0
Po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	o g ó ł e m	20,5	17,3
	mężczyźni	21,3	17,1
	kobiety	19,9	17,4

Źródło: [50].

Spżycie niektórych artykułów na 1 mieszkańca

a Dane dotyczą lat gospodarczych (od 1 VII poprzedniego roku do 30 VI danego roku). b Łącznie z mięsem i podrobami przeznaczonymi na przetwory. c Łącznie z mlekiem przeznaczonym na przetwory; bez mleka przerobionego na masło. d W 1990 r. z produkcji krajowej. e W 2016 r. o objętościowej mocy alkoholu powyżej 0,5%.
Źródło: [40].

Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania w 2017 r.

Przedmiot	W % ogółu gospodarstw
Sprzęt do odbioru, nagrywania i odtwarzania dźwięku ^a	69,0
Odbiornik telewizyjny	95,2
Automat pralniczy	96,3
Chłodziarka, chłodziarko-zamrażarka	98,7
Zmywarka do naczyń	31,8
Kuchenka mikrofalowa	58,7
Telefon komórkowy	96,2
Samochód osobowy	65,0
Rower (bez dziecięcego)	60,7

a Obejmuje: radio, radiomagnetofon, radio z odtwarzaczem płyt kompaktowych, radiomagnetofon z odtwarzaczem płyt kompaktowych, wieżę.
Źródło: [15].

Mieszkania^a

W tysiącach

	1990 ^b	2017 ^c
Ogółem	11 022	14 440
Miasta	7 285	9 740
Wieś	3 737	4 700

a Stan w dniu 31 XII; na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych. b Zamieszkane. c Zamieszkane i niezamieszkane.

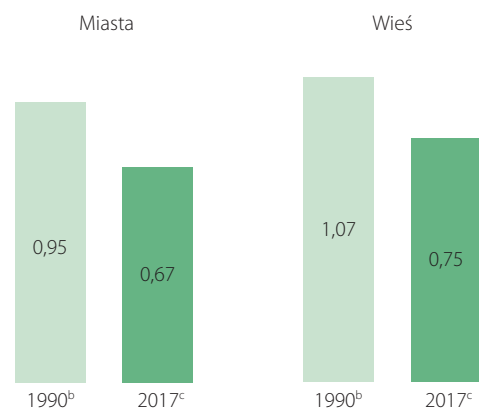
Źródło: [15, 35].

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w końcu 2017 r. wyniosła 64,6 m² w miastach i 93,5 m² na wsi.

Źródło: [15].

Mieszkania^a

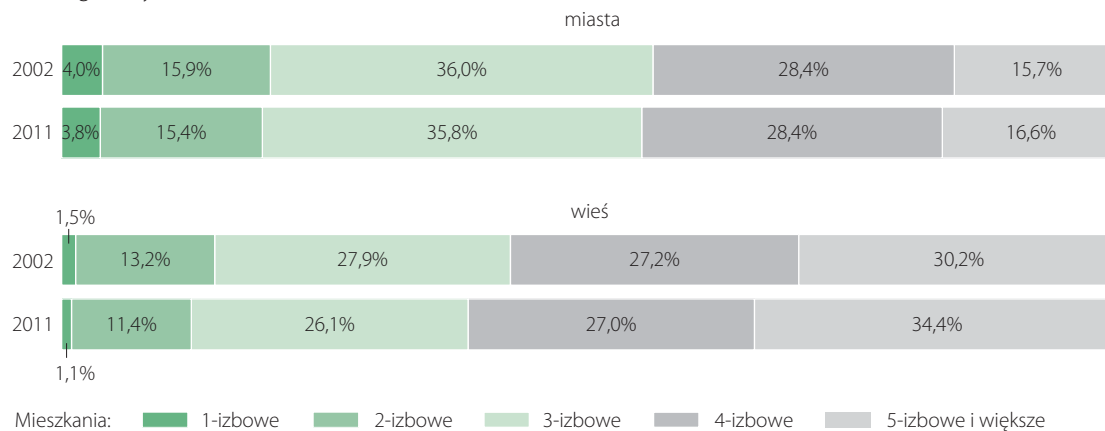
Przeciętna liczba osób na 1 izbę

a Stan w dniu 31 XII; na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych. b Zamieszkane. c Zamieszkane i niezamieszkane.
Źródło: [15, 35].

Mieszkania^a

Według liczby izb w mieszkaniu

a Zamieszkane i niezamieszkane.

Źródło: [38].

Wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań

	Miasta		Wieś	
	1990 ^b	2017 ^c	1990 ^b	2017 ^c
Wodociąg	95,3	99,1	67,6	92,4
Ustęp	86,0	97,2	49,4	86,6
Łazienkę	83,5	95,5	54,2	83,1
Gaz z sieci	71,8	71,6	6,3	21,7
Centralne ogrzewanie	74,4	87,5	42,9	71,8

Edukacja w roku szkolnym 2016/17

Szkoły wyższe
 • 390 szkół
 • 1 348,8 tys. studentów

Szkoły policealne
 • 2 331 szkół
 • 248,1 tys. uczniów

Licea ogólnokształcące^a
 • 2 230 szkół
 • 485,5 tys. uczniów

Technika^a
 • 1 905 szkół
 • 505,9 tys. uczniów

Szkoły artystyczne
 ogólnokształcące^{ab}
 • 121 szkół
 • 12,9 tys. uczniów

Szkoły zasadnicze zawodowe^a
 • 1 663 szkoły
 • 166,2 tys. uczniów

Szkoły specjalne przysposabiające
 do pracy^a
 • 495 szkół
 • 10,7 tys. uczniów

Gimnazja^a
 • 7 528 szkół
 • 1 061,3 tys. uczniów

Szkoły podstawowe^a
 • 13 514 szkół
 • 2 296,5 tys. uczniów

Wychowanie przedszkolne
 • 1 299,1 tys. dzieci, w tym 330,0 tys. w wieku 6 lat objętych edukacją obowiązkową

a Dla dzieci i młodzieży; ponadto działały szkoły dla dorosłych: 3 szkoły podstawowe z 13 uczniami, 178 gimnazjów z 10,0 tys. uczniów, 1 588 liceów ogólnokształcących z 155,2 tys. uczniów. b Dające uprawnienia zawodowe.

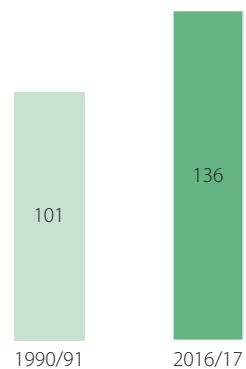
Źródło: [34, 40].

Trzy najbardziej popularne grupy kierunków studiów wśród studentów

	Ogółem	Grupa kierunków ^a					
		pierwsza		druga		trzecia	
		nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem	nazwa	w % ogółem
1990/91 ^b	100,0	techniczna	16,9	pedagogiczna	14,2	biznesu i zarządzania	13,2
2016/17 ^c	100,0	biznesu i administracji	18,7	inżynieryjno-techniczna	10,6	społeczna	10,5

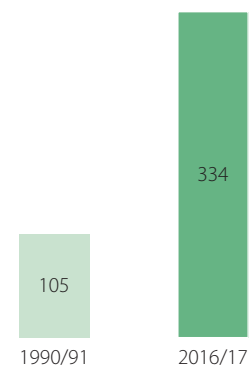
a W roku akademickim 2016/17 podgrupy. b, c Zgodnie z: b – Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Wykształcenia (ISCED UNESCO), c – Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F2013). Źródło: [34, 40].

Liczba studiujących kobiet na 100 studiujących mężczyzn

Źródło: [34, 40].

Liczba studentów (bez cudzoziemców) na 10 tys. ludności

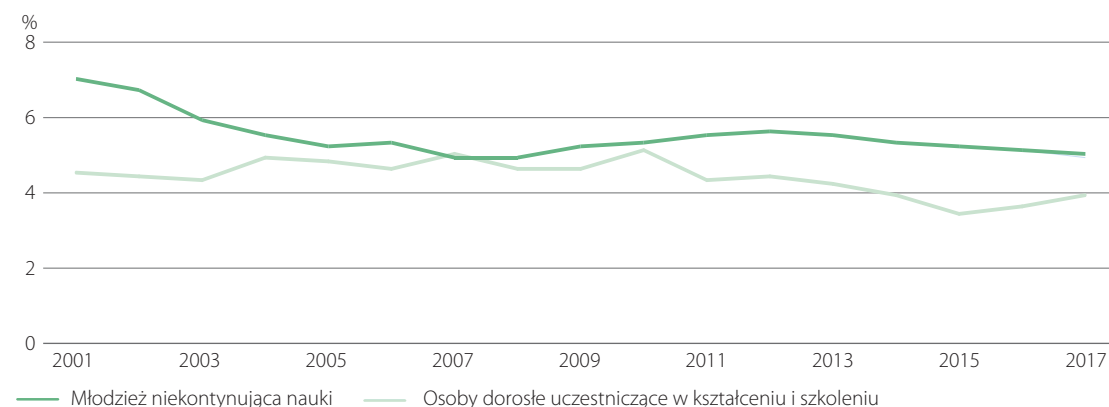
Źródło: [40].

Współczynnik skolaryzacji brutto w roku szkolnym 2016/17

Szkoły	Grupy wieku	%
Podstawowe	7–12	96,6
Gimnazja	13–15	100,0
Zasadnicze zawodowe ^a	16–18	15,4
Licea ogólnokształcące	16–18	55,9
Technika ^b	16–18	45,2
Policealne	19–21	19,6
Wyższe ^c	19–24	47,4

a, b łącznie ze szkołami: a – specjalnymi przysposabiającymi do pracy, b – artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe. c Bez studentów cudzoziemców.

Źródło: [40].

Młodzież niekontynuująca nauki oraz osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu^a – na podstawie BAEL

a Dane dotyczą udziału w ludności w danej grupie wieku: w przypadku młodzieży – osób w wieku 18–24 lata z wykształceniem podstawowym i/lub gimnazjalnym, w przypadku dorosłych – osób w wieku 25–64 lata.

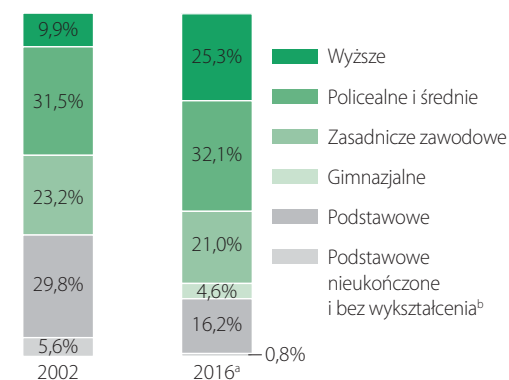
Źródło: [19, 50].

Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2016/17

Dzieci na 1 000 dzieci w wieku 3–6 lat	807
w tym w przedszkolach	636
Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc w przedszkolach	93

Źródło: [40].

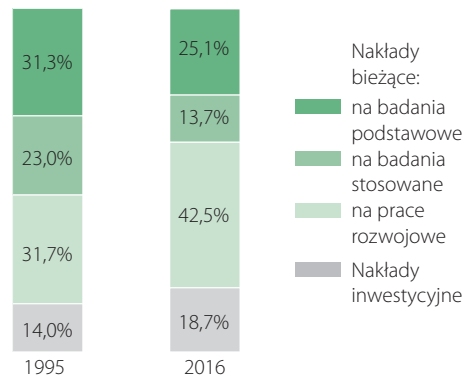
Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia

a Stan w dniu 31 XII. b łącznie z nieustalonym poziomem wykształcenia.

Źródło: [38, 40].

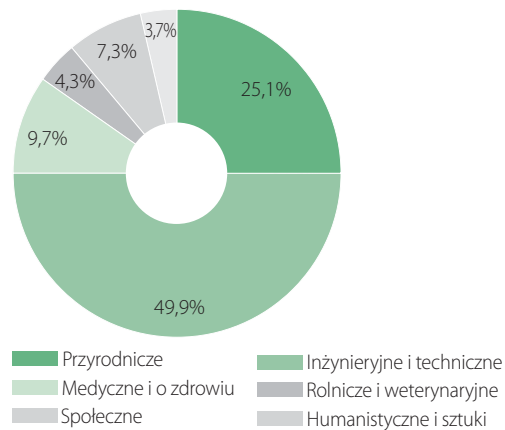
Nakłady na B+R (ceny bieżące)

Źródło: [37, 40].

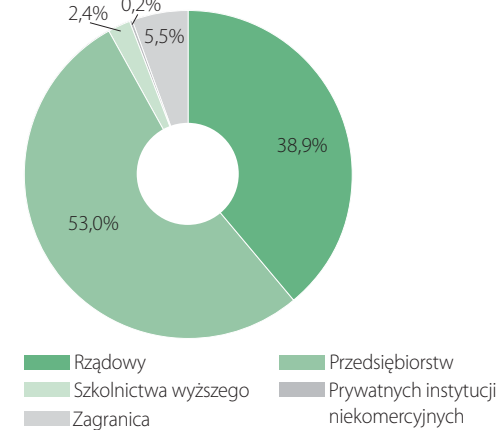
Nakłady na B+R w 2016 r. (ceny bieżące)

Według dziedzin nauk

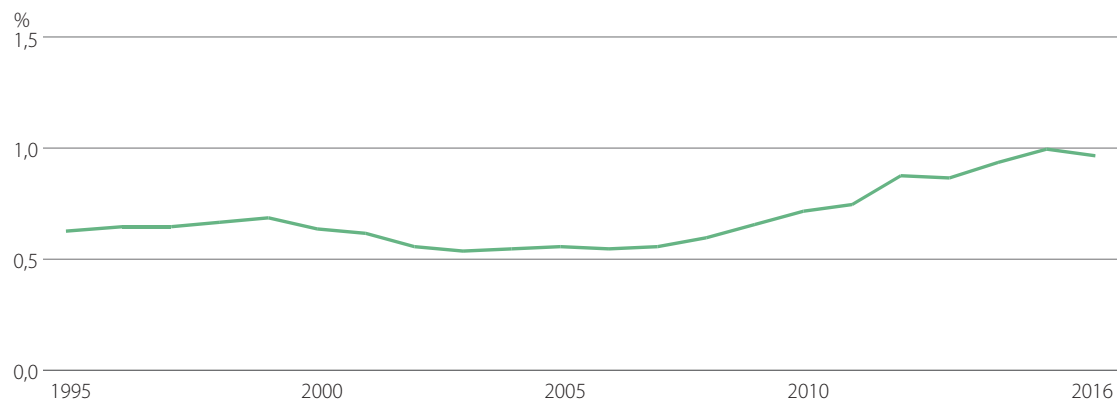

Źródło: [40].

Według sektorów finansujących

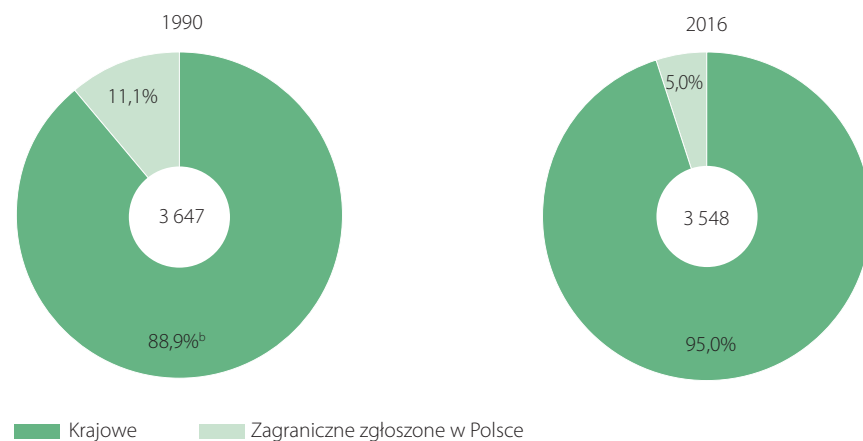

Nakłady na B+R w relacji do produktu krajowego brutto

Źródło: [50].

Udzielone patenty na wynalazki^a

a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym RP. b Łącznie z patentami tymczasowymi.
Źródło: [15, 35, 40].

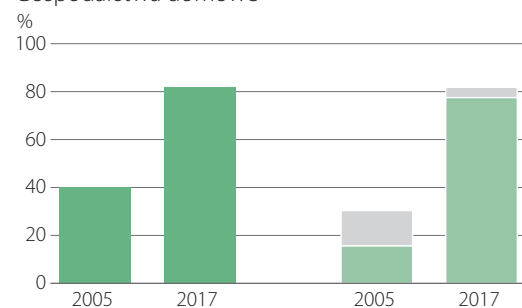
Wynalazki i wzory użytkowe^a

	1990	2017
Wynalazki:		
krajowe zgłoszone	4 105	3 924
zagraniczne zgłoszone w Polsce	1 316	135 ^b
Wzory użytkowe:		
zgłoszone	2 578	953
udzielone prawa ochronne	1 694	776

a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym RP. b 2016 r.
Źródło: [15, 35, 40].

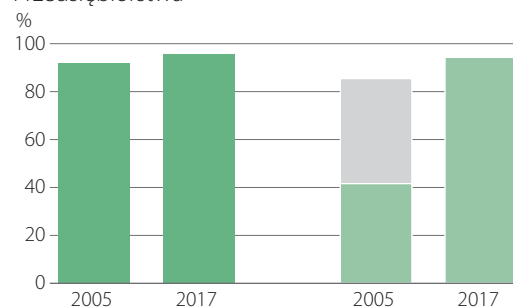
Gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa wyposażone w komputery i dostęp do Internetu

Gospodarstwa domowe^a

■ Komputery ■ Dostęp do Internetu
└─ w tym szerokopasmowego

Przedsiębiorstwa^b

a, b Dotyczy: a – gospodarstw domowych z co najmniej 1 osobą w wieku 16–74 lata, posiadających dostęp do Internetu w miejscu zamieszkania, b – podmiotów gospodarczych wykorzystujących wybrane technologie informacyjno-komunikacyjne, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Źródło: [15, 40, 50].

Działalność wydawnicza

Liczba tytułów

	1990	2017
Książki i broszury wydane	10 242	36 260
Gazety	130	46
Czasopisma	3 007	6 939

Źródło: [15, 35].

Pierwszy multipleks został otwarty w Poznaniu w 1998 r. W końcu 2016 r. działało 78 minipleksów i 58 multipleksów. Kina te w 2016 r. wyświetliły 86,2% ogółu seansów i zgromadziły 83,0% ogółu widzów. Źródło: [40, 59].

21 XII 2007 r. Polska dołączyła do strefy Schengen – obszaru Unii Europejskiej, w którym zniesiona została kontrola paszportowa i celna na granicach wewnętrznych. Obecnie układ ten łączy 26 państw (w tym 22 państwa UE). Kraje sygnatariusze tego układu współpracują też w zakresie polityki bezpieczeństwa, imigracji oraz przyznawania azylu w UE. Część wschodniej granicy Polski, tj. z Rosją, Białorusią i Ukrainą stała się zewnętrzną granicą Unii Europejskiej i strefy Schengen.

Źródło: [40, 68].

Instytucje kultury

Na 1 000 ludności

	1990	2017
Księgozbiór bibliotek publicznych (z filiami) ^a w wol.	3 589	3 340
Czytelnicy bibliotek publicznych (z filiami)	195	157
Miejsca w teatrach i instytucjach muzycznych ^{ab}	1,6	2,5
Widzowie i słuchacze w teatrach oraz instytucjach muzycznych	338	345
Miejsca na widowni w kinach stałych ^a	9,8	7,5
Widzowie w kinach	862	1 480

a Stan w dniu 31 XII. b Dotyczy profesjonalnych jednostek prowadzących regularną działalność sceniczną.

Źródło: [15].

Uczestnictwo mieszkańców Polski w wieku 15 lat i więcej w wyjazdach turystycznych

W % badanej populacji

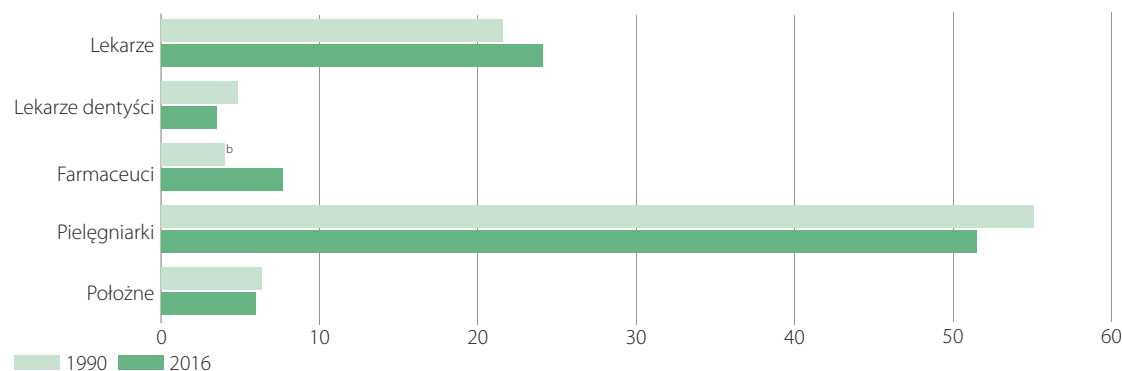
	1990	2017
Wyjeżdżający ^a	53	59
w kraju na okres: 2–4 dni	33	38
5 dni i więcej	34	33
za granicę	12	18
Niewyjeżdżający	47	41

a W dalszym podziale uczestnik może być wykazany więcej niż 1 raz.

Źródło: [15, 35].

Pracownicy medyczni^a na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 XII

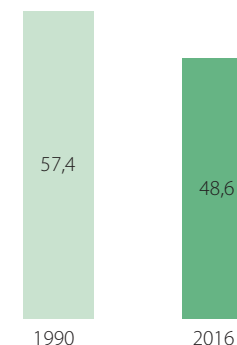
a W 2016 r. pracujący bezpośrednio z pacjentem oraz łącznie z praktykami zawodowymi; w 1990 r. dotyczy cywilnej służby zdrowia.

b Bez części farmaceutów pracujących w aptekach prywatnych.

Źródło: [40].

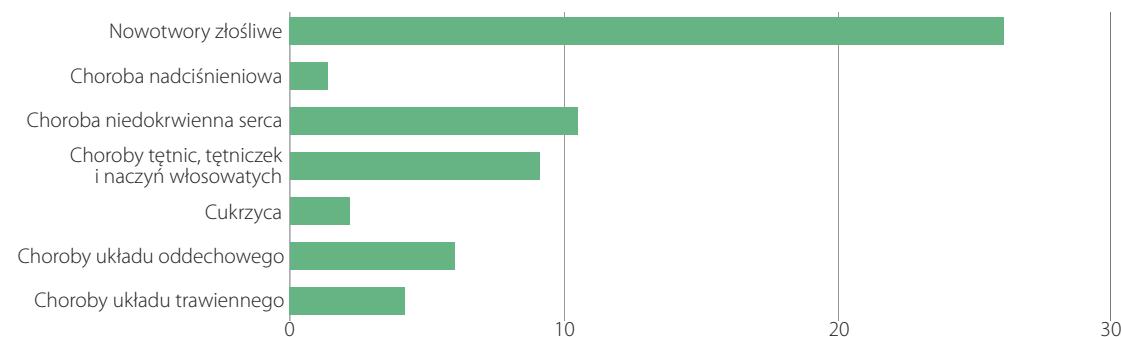
Łóżka w szpitalach ogólnych^a
na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 XII

a Bez łóżek opieki dziennej; w 2016 r. łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków; w 1990 r. dotyczy cywilnej służby zdrowia.

Źródło: [40].

Zgony według wybranych przyczyn^a na 10 tys. ludności w 2016 r.

a Zgodnie z Międzynarodową Statystyczną Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych (X Rewizja).

Źródło: [15].

W końcu 2016 r. działało 957 szpitali ogólnych.

Źródło: [40].

Samocena stanu zdrowia ludności

W % ogółu ludności

Stan zdrowia	1996	2014
Bardzo dobry i dobry	54,4	67,4
Taki sobie – ani dobry, ani zły	28,5	22,2
Zły i bardzo zły	17,1 ^a	10,4

a łącznie z osobami o nieustalonym stanie zdrowia (0,4%).

Źródło: [37, 39].

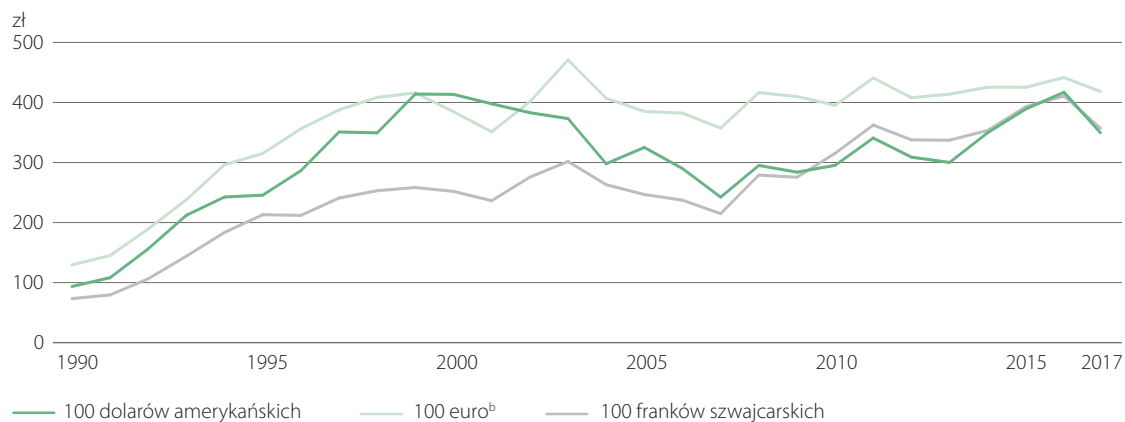
„Sytuacja gospodarcza kraju w 1990 r. kształtowała się pod wpływem wprowadzonych na początku roku zmian w systemie ekonomicznym, mających na celu przejście do gospodarki rynkowej. Niemal całkowicie zrezygnowano z urzędowego kształtowania cen, wprowadzono wewnętrzną wymiennalność złotego, zniesiono administracyjne rozdzielnictwo, zliberalizowano przepisy dotyczące działalności gospodarczej, zapoczątkowano proces prywatyzacji.

Wprowadzeniu nowych regulacji systemowych towarzyszyła polityka gospodarcza zmierzająca do stłumienia inflacji i stabilizacji gospodarki poprzez kształtowanie stóp procentowych na poziomie zbliżonym do wzrostu cen; likwidację deficytu budżetowego drogą ograniczenia dotacji, ulg podatkowych i kredytowych oraz zwiększenia dyscypliny budżetowej; silne, zwłaszcza w I półroczu, hamowanie wzrostu płac. Tłumieniu inflacji sprzyjało również utrzymanie stabilnego w całym roku kursu dolara”.

Z „Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju – rok 1989”, GUS, styczeń 1990 r.

Kursy urzędowe w NBP

Stan w końcu roku^a

a W latach 1990–1994 z uwzględnieniem denominacji złotego. b W latach 1990–1998 ECU.

Źródło: [19, 61].

Z dniem 1 I 1995 r. wprowadzona została denominacja złotego w relacji 10 000 starych zł=1 nowy zł. Przelicznik 10 000:1 był powszechny, nie było też ograniczeń kwot wymiany.

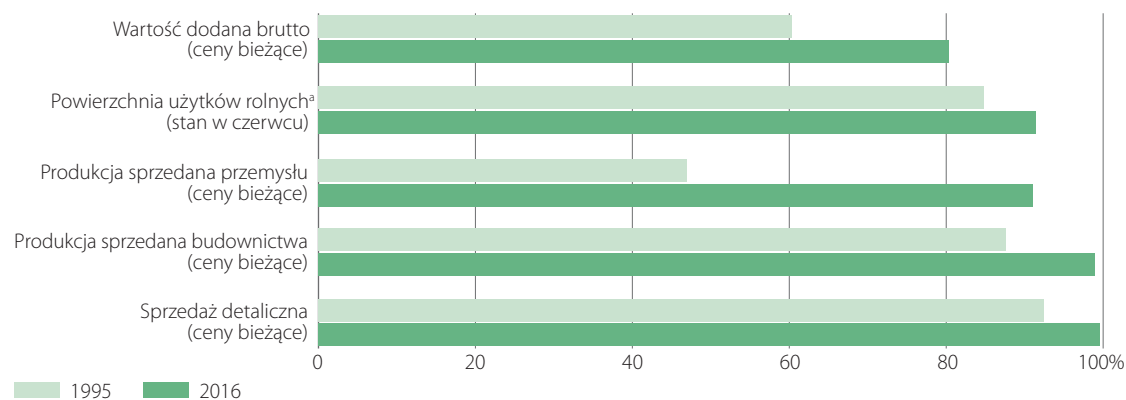
W kwietniu 2000 r. Rząd RP i Rada Polityki Pieniężnej podjęli decyzję o pełnym upłynnieniu złotego.

Źródło: [44].

W dniu 16 IV 1991 r. rozpoczęła działalność Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. (GWP) jako spółka akcyjna z udziałem Skarbu Państwa (do 2009 r. – dominującym). Na głównym rynku giełdy papierów wartościowych w końcu 1991 r. notowano 9 spółek, w końcu 2017 r. – 482. Najstarszym indeksem giełdowym jest Warszawski Indeks Giełdowy (WIG), którego poziom, początkowo określony na 1000 punktów, w końcu 2017 r. wyniósł 63 746 punktów.

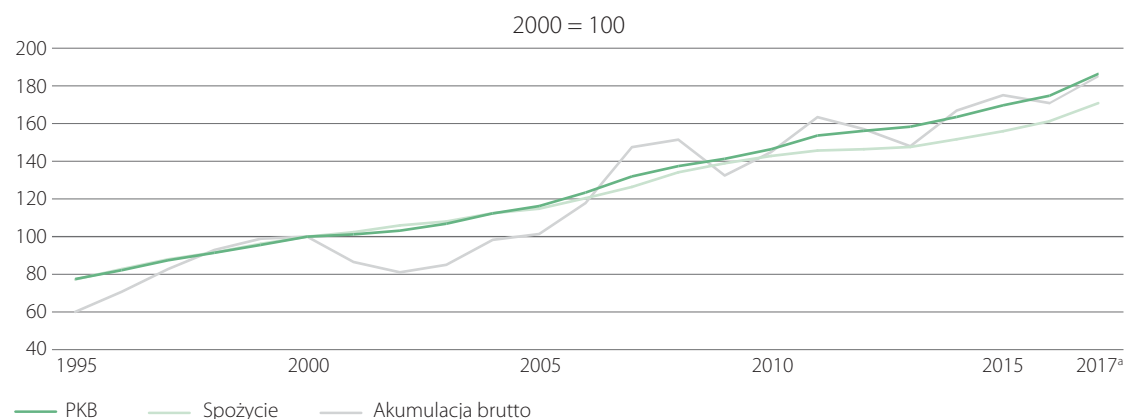
Źródło: [15, 35, 40].

Udział sektora prywatnego w 2016 r.

^a Dotyczy gospodarstw indywidualnych użytkujących użytki rolne.
Źródło: [37, 40].

Produkt krajowy brutto, spożycie oraz akumulacja brutto – według ESA 2010

^a Wstępny szacunek.
Źródło: [50].

Ustawą z 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych rozpoczęto w Polsce proces przekształceń własnościowych, polegający na ich komercjalizacji, prywatyzacji bezpośredniej lub likwidacji ze względów ekonomicznych. Odrębnym procesom, w myśl ustawy z 1991 r., podlegał majątek państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej włączony do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (ZWRSP).

W latach 1990–2012 procesem prywatyzacji objęto 7,6 tys. przedsiębiorstw państwowych, tj. ponad 86% podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w końcu czerwca 1990 r.

W wyniku zmian ustrojowych państwa w statystyce publicznej po 1989 r. przy klasyfikowaniu podmiotów według form własności wprowadzono podział na sektor publiczny i prywatny, zaprzestając tym samym wyróżniania sektora społecznego (własność spółdzielcza oraz organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych przeszła do sektora prywatnego).

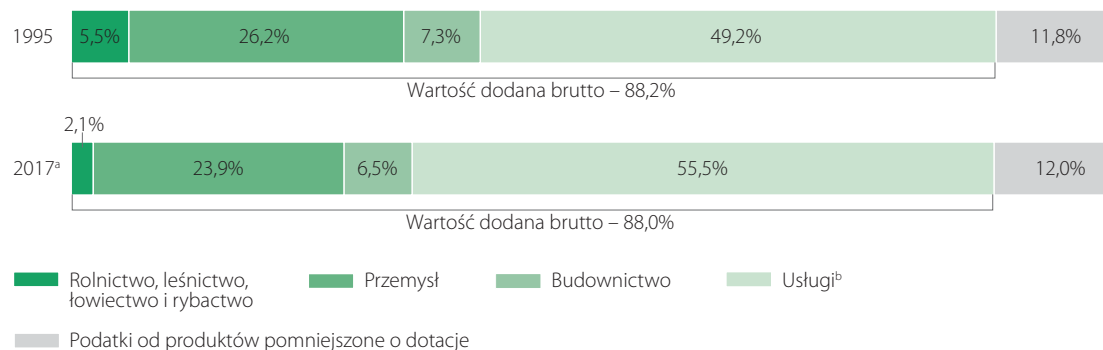
W sektorze publicznym grupowana jest własność państwowa, jednostek samorządu terytorialnego oraz „mieszana” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego.

W sektorze prywatnym grupowana jest własność prywatna krajowa, zagraniczna oraz „mieszana” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego i brakiem przewagi sektorowej w kapitale (mieniu) podmiotu.

Źródło: [19, 40].

Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) – według ESA 2010

	1995	2017 ^a
Ogółem w mld zł	344,7	1 982,1
Na 1 mieszkańca w tys. zł	9,0	51,6

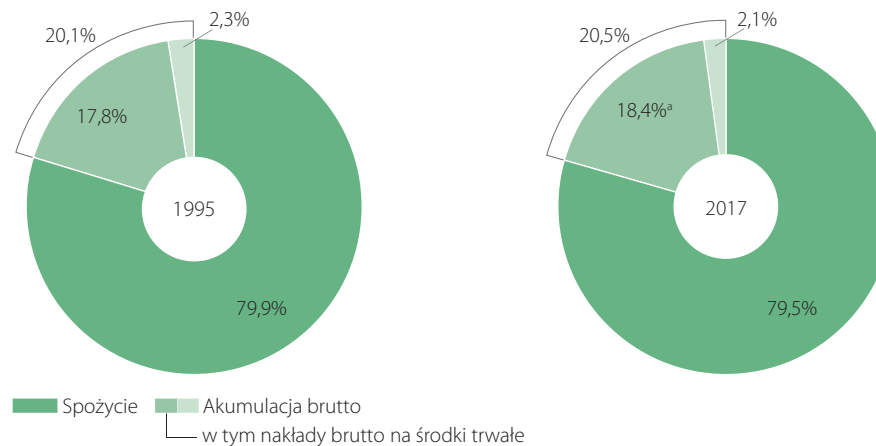

a Wstępny szacunek. b Dotyczy pozostałych sekcji PKD 2007.
 Źródło: [15, 50].

W końcu lat 80. XX w. rozpoczęto dostosowywanie polskich rachunków narodowych do standardów międzynarodowych. W 1990 r. zostały one po raz pierwszy opublikowane zgodnie z międzynarodowym systemem rachunków narodowych SNA. Dalsze prace ukierunkowane były na harmonizację z systemem ESA, zorientowanym na specyfikę krajów europejskich. Od 2001 r. rachunki narodowe w Polsce są prezentowane z zastosowaniem zasad ESA 1995, a od 2014 r. – ESA 2010.

Źródło: [4].

Popyt krajowy (ceny bieżące) – według ESA 2010

a Wstępny szacunek.
 Źródło: [15, 50].

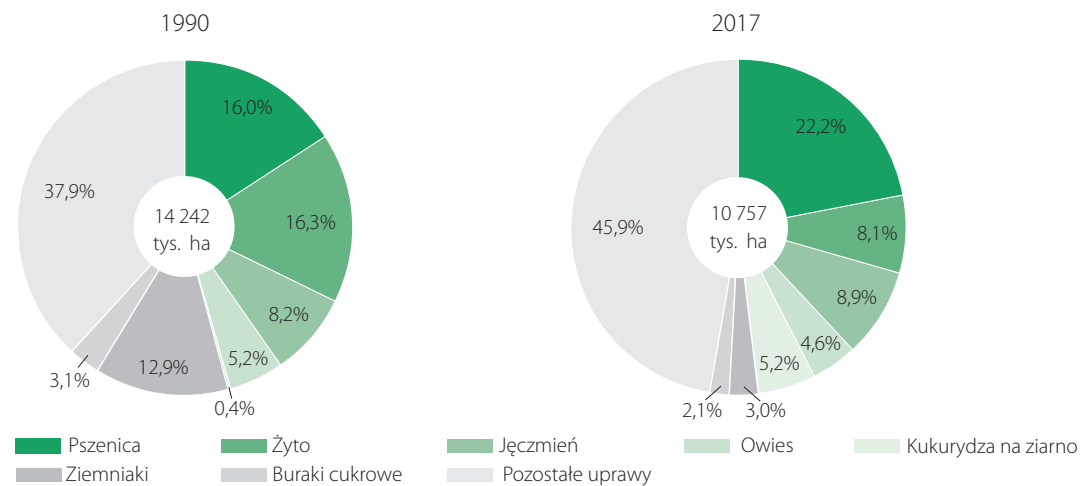
Użytki rolne w 2017 r.

Stan w czerwcu

^a Łącznie z ogrodami przydomowymi (0,2%).
Źródło: [15].

Powierzchnia zasiewów

Według stanu geodezyjnego w dniu 1 I 2017 r. użytki rolne (łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych) stanowiły 60,2% powierzchni ogólnej kraju.

Źródło: [40].

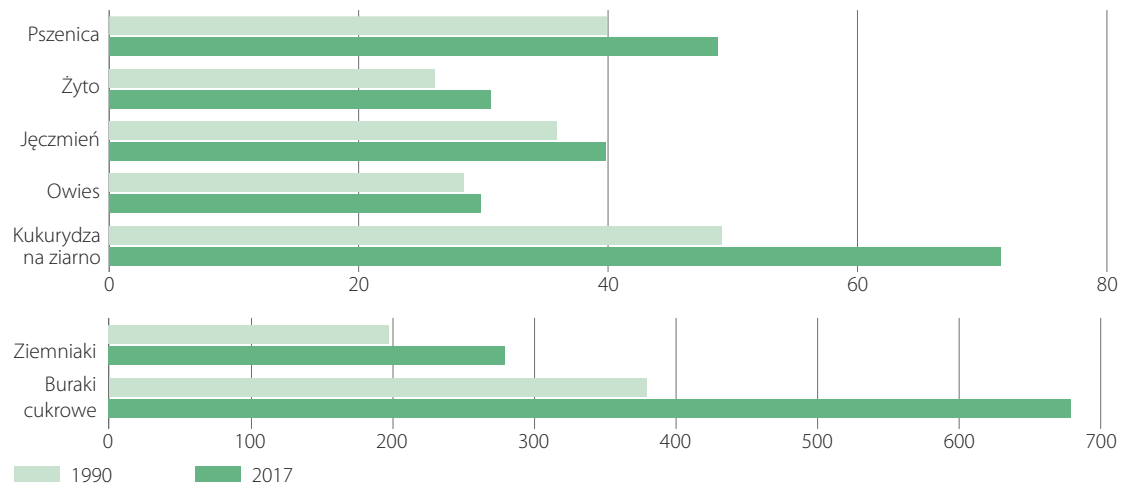
Zbiory i plony głównych ziemiopłodów

Zbiory w tys. t

	1990	2017
Pszenica	9 026	11 666
Żyto	6 044	2 674
Jęczmień	4 217	3 793
Owies	2 119	1 465
Kukurydza na ziarno	290	4 022
Ziemniaki	36 313	8 956
Buraki cukrowe	16 721	15 733

Źródło: [15, 30].

Plony z 1 ha w dt

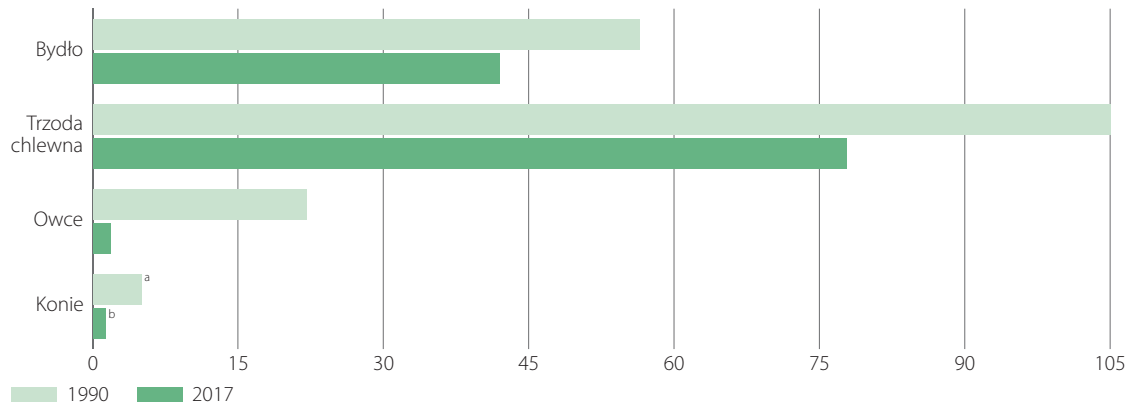
Zwierzęta gospodarskie

Stan w czerwcu

W tysiącach sztuk

	1990	2017
Bydło	10 049	6 143
Trzoda chlewna	19 464	11 353
Owce	4 159	261
Konie	941 ^a	185 ^b

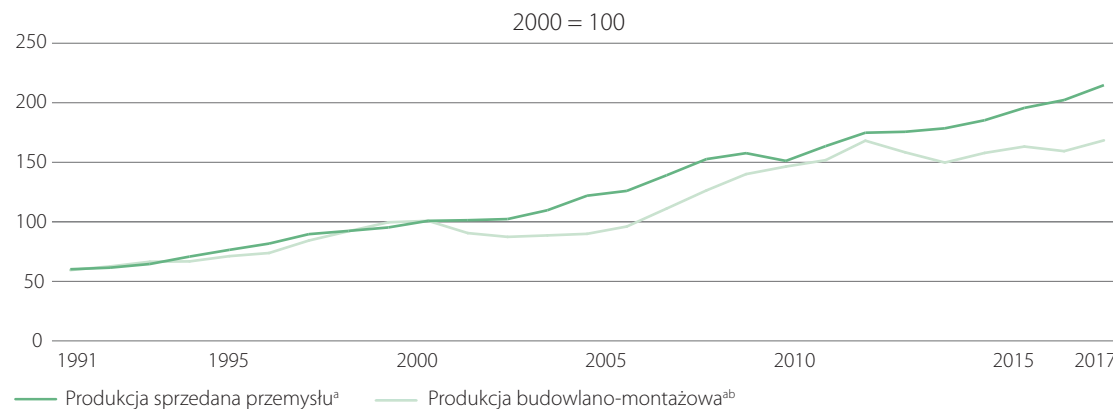
Na 100 ha użytków rolnych w szt.

a Dane szacunkowe. b 2016 r.

Źródło: [15, 44].

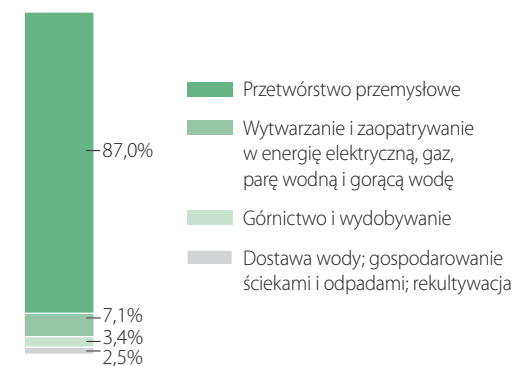
Produkcja sprzedana przemysłu oraz produkcja budowlano-montażowa (ceny stałe)

a W latach 1991–2005 według PKD 2004, w latach 2006–2017 według PKD 2007. b Zrealizowana przez podmioty budowlane (system zleceń).

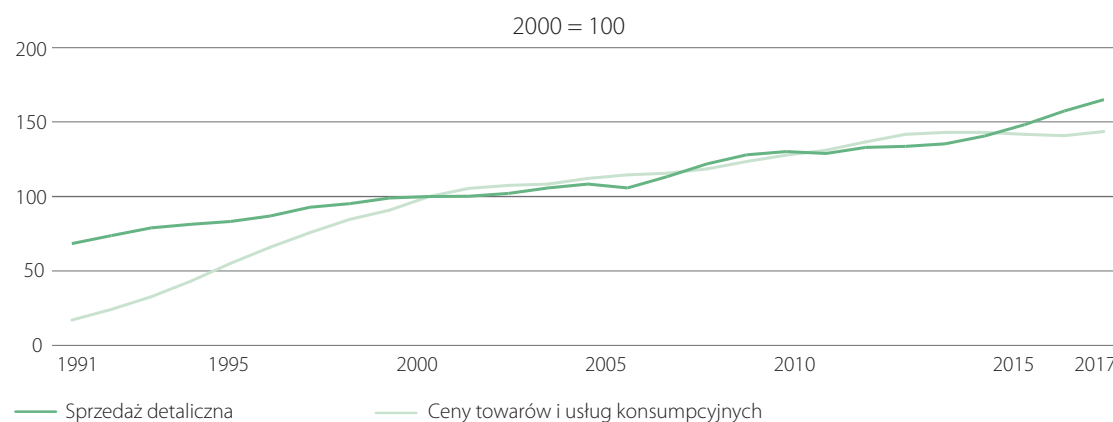
Źródło: [19, 50].

Produkcja sprzedana przemysłu w 2017 r. (ceny bieżące)

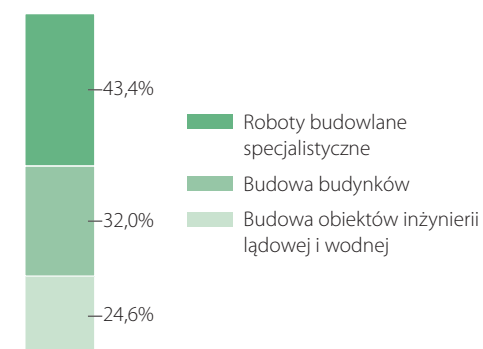
Źródło: [15].

Sprzedaż detaliczna (ceny stałe) oraz ceny towarów i usług konsumpcyjnych

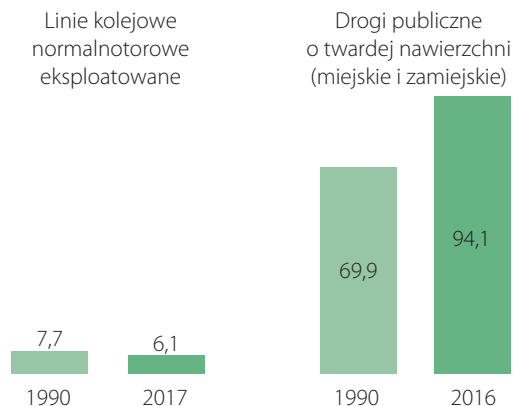
Źródło: [19, 50].

Produkcja budowlano-montażowa w 2017 r. (ceny bieżące)

a Zrealizowana przez podmioty budowlane (system zleceń).

Źródło: [15].

Sieć komunikacyjna^aNa 100 km² powierzchni ogólnej w km

a Stan w dniu 31 XII. b 2016 r.
Źródło: [15, 35].

W końcu 2016 r. było 1,5 tys. km dróg ekspresowych i 1,6 tys. km autostrad.

Źródło: [40].

Samochody osobowe zarejestrowane na 1 000 ludności

Stan w dniu 31 XII

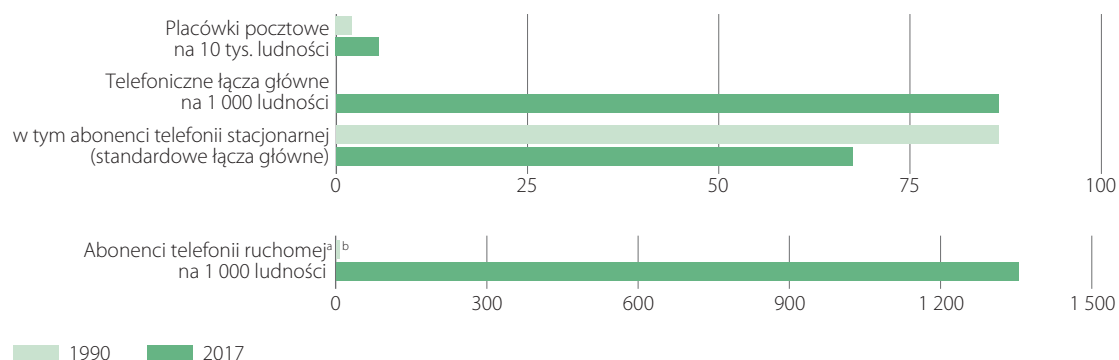
Źródło: [27, 40].

W tysiącach km

	1990	2017
Linie kolejowe eksploatowane	26,2	19,2
w tym normalnotorowe	24,0	19,2
w tym zelektryfikowane	11,4	11,9
Drogi publiczne o twardej nawierzchni (miejskie i zamiejskie)	218	294 ^b
w tym ulepszone	183	272 ^b
Drogi wodne śródlądowe żeglowne	4,0	3,7
Rurociągi magistralne do przetłaczania ropy naftowej i produktów naftowych	2,0	2,5

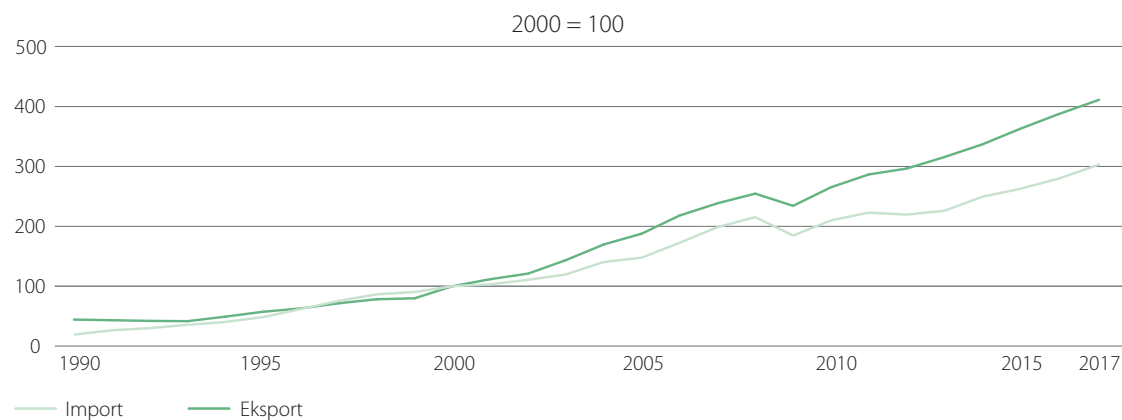
Placówki pocztowe, telefoniczne łącza główne oraz abonenci telefonii ruchomej

Stan w dniu 31 XII

a łącznie z użytkownikami (usługi za przedpłatą). b 1995 r.
Źródło: [15, 37].

Dynamika importu i eksportu (ceny stałe)

Źródło: [19, 50].

Obroty handlu zagranicznego

W milionach dolarów amerykańskich

	1990	2017
Import	9 528	227 774
Eksport	14 322	228 182
Saldo	+4 794	+408

Źródło: [15, 40].

	Ogółem	Partner						
		pierwszy		drugi		trzeci		
		kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	kraj	w % ogółem	
1990	import	100,0	Niemcy	20,1	ZSRR	19,8	Włochy	7,5
	eksport	100,0		25,1	ZSRR	15,3	Wielka Brytania	7,1
2017	import	100,0		23,1	Chiny	11,9	Rosja	6,5
	eksport	100,0		27,4	Czechy	6,4	Wielka Brytania	6,4

Źródło: [15, 40].

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło
Kropka (.)	oznacza zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
Znak x	oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

Ważniejsze skróty

Skrót	Pełna nazwa
KRN	Krajowa Rada Narodowa
PKWN	Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
RP	Rzeczpospolita Polska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
NRD	Niemiecka Republika Demokratyczna
RFN	Republika Federalna Niemiec
ZSRR	Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
KGN	Klasyfikacja Gospodarki Narodowej
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej
MPS	Material Product System
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
B+R	Działalność badawcza i rozwojowa
EU-SILC	Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia
PKB	produkt krajowy brutto

Bibliografia

Wydawnictwa:

1. Aktywność ekonomiczna ludności w IV kwartale 2016 r. Warszawa 2017, GUS.
2. Aktywność ekonomiczna ludności Polski. III kwartał 2017. Warszawa 2018, GUS.
3. Bank danych społeczno-gospodarczych „Polska”, GUS (zbiór wewnętrzny).
4. Bielak R. Zarys historii rachunków narodowych. Wiadomości Statystyczne 2016 nr 12. Warszawa, GUS, PTS.
5. Dzieje Polski. Pod red. J. Topolskiego. Warszawa 1978, PWN.
6. Historia Polski w liczbach. T. I Państwo i społeczeństwo. Warszawa 2003, GUS.
7. Historia Polski w liczbach. T. II Gospodarka. Warszawa 2006, GUS.
8. Kozłowski E. Wojsko Polskie w latach 1936–1939 – próba modernizacji i rozbudowy. Warszawa 1974, MON.
9. Kurtyka J., Gluza Z. Przedmowa w: T. Szarota, R. Materski (red.). Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami. Warszawa 2009, IPN.
10. Łuczak Cz. Polacy i Polska w drugiej wojnie światowej. Poznań 1993.
11. Łuczak Cz. Polityka ludnościowa i ekonomiczna hitlerowskich Niemiec w okupowanej Polsce. Poznań 1993.
12. Majewski Piotr M. Największa bitwa miejska II wojny światowej. Biuletyn IPN nr 8-9, Warszawa 2004.
13. Mały Rocznik Statystyczny 1939. Warszawa 1939, GUS.
14. Mały Rocznik Statystyczny Polski wrzesień 1939–czerwiec 1941. Londyn 1941 – tłumaczenie Warszawa 1990 z oryginału „Consise Statistical Year-Book of Poland September 1939–June 1941”.
15. Mały Rocznik Statystyczny Polski 2018. Warszawa 2018, GUS.
16. Newsweek Historia nr 2/2017.
17. Piper F. Ile ludzi zginęło w KL Auschwitz. Oświęcim 1992.
18. Polska 1918–1988. Warszawa 1989, GUS.
19. Polska 1989–2014. Warszawa 2014, GUS.
20. Rocznik Demograficzny 2017. Warszawa 2017, GUS.
21. Rocznik Statystyczny 1947. Warszawa 1947, GUS.
22. Rocznik Statystyczny 1949. Warszawa 1950, GUS.
23. Rocznik Statystyczny 1950. Warszawa 1951, GUS.
24. Rocznik Statystyczny 1960. Warszawa 1960, GUS.
25. Rocznik Statystyczny 1981. Warszawa 1982, GUS.
26. Rocznik Statystyczny 1990. Warszawa 1990, GUS.
27. Rocznik Statystyczny 1991. Warszawa 1991, GUS.

28. Rocznik Statystyczny 1992. Warszawa 1992, GUS.
29. Rocznik Statystyczny 1993. Warszawa 1993, GUS.
30. Rocznik Statystyczny 1995. Warszawa 1995, GUS.
31. Rocznik Statystyczny 1996. Warszawa 1996, GUS.
32. Rocznik Statystyczny Przemysłu 2016. Warszawa 2016, GUS.
33. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1998. Warszawa 1998, GUS.
34. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1999. Warszawa 1999, GUS.
35. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2002. Warszawa 2002, GUS.
36. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006. Warszawa 2006, GUS.
37. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007. Warszawa 2007, GUS.
38. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012. Warszawa 2012, GUS.
39. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016. Warszawa 2016, GUS.
40. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017. Warszawa 2017, GUS.
41. Roszkowski W. Historia Polski 1914–2015. Warszawa 2017, PWN.
42. Rybiński R. Regres Polski w okresie Trzeciej Rzeczypospolitej. Słupsk 2010.
43. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1949 r. o likwidacji analfabetyzmu. Dz.U. 1949 nr 25 poz. 177.
44. Zarys historii Polski w liczbach. Warszawa 2012, GUS.
45. Żarnowski J. Społeczeństwo II Rzeczypospolitej. 1918–1939. Warszawa 1973, PWN.

Strony internetowe:

46. 1944.pl (Muzeum Powstania Warszawskiego) 47. armialudowa.com 48. bankier.pl 49. bazhum.muzhp.pl 50. bdm.stat.gov.pl 51. dumaipamiec.pl/bataliony-chlopskie-2 52. dzieje.pl 53. encyklopedia.pwn.pl 54. forbes.pl/gospodarka 55. fnpn.pl (Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie) 56. gf24.pl (Archiwum) 57. ipn.gov.pl 58. mtp.pl/historia	59. multikino.pl 60. muzeumpowstanslaskich.pl/historia 61. nbp.pl 62. nowahistoria.interia.pl 63. obserwator.finansowy.pl 64. parkiet.com 65. polska1918-89.pl (Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918-1989. A. Dziurok, M. Gałęzowski, Ł. Kamiński, F. Musiał) 66. sejm.gov.pl 67. sppw1944.org (Stowarzyszenie Pamięci Powstania Warszawskiego 1944) 68. strazgraniczna.pl 69. twojahistoria.pl 70. tvp.pl/historia